

**CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI
TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI**
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS
TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

2024. július-szeptember, 2025. 04. 03.

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

Megbízó:

Csobánka Község Önkormányzata

2014 Csobánka, Fő út 1.

Kapcsolattartó:

Völgyes József polgármester

Dr. Gulyás András műszaki ügyintéző

E-mail: gulyas.andras@csobanka.hu

Megbízott:

RENATUR 2005 BT.

Képviseli: Dukay Igor, cégvezető

Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán utca 16.

Postacím: 2030 Érd, Szilvafa utca 9/4.

Telefon: 06 (70) 235-02-54

E-mail: dukayigor@gmail.com, info@renatur.hu

Honlap: <http://renatur.hu>

Készítették:

- Bányai Zsombor Márk, okl. tájépítész (Dera patak növényzeti felmérése, rák- és halfaunisztikai, valamint vízminőségvizsgálata)
- Böhm Éva Irén (növényzeti felmérés)
- Dukay Igor, természetvédelmi mérnök, természetvédelmi szakértő, élőhelyvédelmi szakértő (Sz-015/2023) (növényzeti felmérés, valamint a leírtakon túli munkarészek elvégzése)
- Péntek István, természetvédelmi mérnök (madártani felmérés)
- Dr. Weiperth András okl. biológus, (Dera patak vízi gerinctelen élővilágának, valamint a rák- és halfaunisztikai vizsgálata, vízminőség-vizsgálat)

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

Tartalomjegyzék

Mellékletek jegyzéke.....	5
Ábrák jegyzéke.....	5
Táblázatok jegyzéke.....	7
1. Bevezetés, vezetői összefoglaló	8
2. A tervezési terület táji háttere.....	10
2.1. A tervezési terület általános táji helyzete, adottságai, múltja	10
2.1.1. A tervezési terület elhelyezkedése a tájban, a terület táji adottságai	10
2.1.2. A tervezési terület rövid tájtörténete archív térképek alapján	11
2.1.3. A terület elhelyezkedése a természetvédelmi meghatározottságú területek rendszerében	14
2.2. Rendelkezésre álló adatbázisok	17
3. Az egyes helyi védelemre javasolt természetvédelmi területek természeti állapotfelmérése	18
3.1. Előzmények, bevezetés	18
3.2. A Milleniumi Hétvezér Park	23
3.2.1. Bevezetés.....	23
3.2.2. A növénytani felmérés általános módszertana és eredményei.....	24
3.2.3. A madártani felmérés eredményei	26
3.2.4. Összegzés, értékelés	27
3.3. Az Ybl-villa egykori kertje.....	27
3.3.1. Bevezetés.....	27
3.3.2. A növénytani felmérés eredményei	29
3.3.3. A madártani felmérés eredményei	29
3.3.4. Összegzés, értékelés	30
3.4. A Margit-ligeti kastély parkja	30
3.4.1. Bevezetés.....	30
3.4.2. A növénytani felmérés eredményei	32
3.4.3. A madártani felmérés eredményei	33
3.4.4. Összegzés, értékelés	34
3.5. A Hubertusz-kápolna környezete	34
3.5.1. Bevezetés.....	34
3.5.2. A növénytani felmérés eredményei	35
3.5.3. A madártani felmérés eredményei	36
3.5.4. Összegzés, értékelés	37
3.6. Dera-, és Kovácsi-patak és környezete.....	37
3.6.1. Bevezetés.....	37
3.6.2. A növénytani felmérés eredményei	38
3.6.3. Vízi makrogerinctelen élőlények.....	45

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

3.6.4.	Kételtű- és hullófajok vizsgálatának eredményei	47
3.6.5.	A patak halfaunája	47
3.6.6.	A madártani felmérés eredményei	48
3.6.7.	Vízminőség	49
3.6.8.	Összegzés, értékelés	50
3.7.	A szerb ortodox templom kertje	50
3.7.1.	Bevezetés	50
3.7.2.	A növénytani felmérés eredményei	51
3.7.3.	A madártani felmérés eredményei	52
3.7.4.	Összegzés, értékelés	53
3.8.	A római katolikus templom kertje	53
3.8.1.	Bevezetés	53
3.8.2.	A növénytani felmérés eredményei	54
3.8.3.	A madártani felmérés eredményei	55
3.8.4.	Összegzés, értékelés	55
3.9.	A volt Cserkészpark területe	55
3.9.1.	Bevezetés	55
3.9.2.	A növénytani felmérés eredményei	57
3.9.3.	A madártani felmérés eredményei	58
3.9.4.	Összegzés, értékelés	59
3.10.	A Holdvilág-árok csobánkai szakasza HTT	59
3.10.2.	A növénytani felmérés eredményei	60
3.10.3.	Állattani adatok	61
3.10.4.	Összegzés, értékelés	61
3.11.	A Határréti-tó helyi védelemre jelölésének vizsgálata	62
4.	Az egyes helyi védelemre javasolt természetvédelmi értékek állapotfelmérése és kezelése	65
4.1.	Fő úti idős csertölgy helyi természetvédelmi érték	69
4.2.	Fő úti középkorú csertölgy helyi természetvédelmi érték	69
4.3.	Volt cserkészparki platánok helyi természetvédelmi érték	70
4.4.	A szerb ortodox temető fái helyi természetvédelmi érték	70
4.5.	A római katolikus temetői fái helyi természetvédelmi érték	71
4.6.	Táncsics utcai eperfa helyi természetvédelmi érték	72
4.7.	A szerb ortodox templom kertjében álló diófa helyi természetvédelmi érték	73
4.8.	Béke utcai nagylevelű hárshelyi természetvédelmi érték	74
4.9.	Szerb téri vadgesztenyék helyi természetvédelmi érték	75
4.10.	Az Ybl-villa kertjében található két páfrányfenyő helyi természetvédelmi érték	76
5.	Összefoglalás, a természetvédelmi kezelés szükségessége és fő irányai	76
6.	Felhasznált irodalom	78

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

Mellékletek jegyzéke

1. sz. melléklet	A Milleniumi Hétvezér park növénytani fajlistája
2. sz. melléklet	Az Ybl-villa egykori kertje növénytani fajlistája
3. sz. melléklet	Az Ybl-villa egykori kertje helyi védett terület természetvédelmi kezelési terve (2024)
4. sz. melléklet	A Margit-ligeti kastélypark növénytani fajlistája
5. sz. melléklet	A Margit-ligeti kastély parkja helyi védett terület természetvédelmi kezelési terve (2024)
6. sz. melléklet	A Hubertusz kápolna növénytani fajlistája
7. sz. melléklet	A Hubertusz kápolna erdeje helyi védett terület természetvédelmi kezelési terve (2024)
8. sz. melléklet	A Dera patak növénytani fajlistája
9. sz. melléklet	A Dera patak helyi védett terület természetvédelmi kezelési terve (2024)
10. sz. melléklet	A szerb ortodox templom kertje növénytani fajlistája
11. sz. melléklet	A római Katolikus növénytani fajlistája
12. sz. melléklet	A volt Cserkészpark növénytani fajlistája
13. sz. melléklet	A Holdvilág-árok csobánkai szakasza növénytani fajlistája
14. sz. melléklet	A Holdvilág-árok helyi védett terület természetvédelmi kezelési terve (2024)
15. sz. melléklet	A volt Cserkészpark helyi védett terület természetvédelmi kezelési terve (2024)
16. sz. melléklet	A védett fák természetvédelmi kezelése (2024)

Ábrák jegyzéke

1. ábra Csobánka térsége az Első katonai felmérés időszakában, az 1780-as években.....	11
2. ábra A táj képe a Második katonai felmérés időszakában, 1819 és 1869 között.....	12
3. ábra 1941. év térkép („Magyarország Katonai Felmérése”) csobánkai részlete.	13
4. ábra 1979.09.20-án készült, 1979-0279-9621 sz. ortofotó, a Kastélypark környékével.	13
5. ábra Csobánka belterületéhez közeli országosan védett terület, a Duna-Ipoly Nemzeti Park. (Forrás: TIR).....	14
6. ábra Nemzeti park- és Natura 2000 területek Csobánka környezetében.	15
7. ábra Országos ökológiai hálózathoz (ÖH) tartozó területek. Az ÖH mindhárom altípusa megtalálható Csobánkán: A lila foltok a magterületek, a rózsaszín területek az ökológiai folyosók, a halvány rózsaszín foltok a puffertérületek. (Forrás: TIR).....	15
8. ábra A „barlangok felszíni védőövezetével” érintett területeket a lila rácsozás jelzi. A Hubertusz-kápolna területén két barlang is található. (Forrás: TIR).....	16
9. ábra A piros, egytől nyolcig számozással és piros körvonallal jelzett területek a vizsgálatra bocsátott csobánkai helyi védelem alatt álló területek. A 9. számú terület 2024. évi javaslat.	16
10. ábra Ökológiai hálózathoz tartozó és helyi védett (és javasolt) területek.	17
11. ábra Ökológiai hálózathoz tartozó és helyi védett (és javasolt) területek közötti átfedések bemutatása. Részleges átfedés a volt Cserkészpark és a Holdvilág-árok esetében van.	17
12. ábra A HTT-k „utcatérképen” (OSM Standard). A védett területek számozása az 1. sz. táblázat szerinti sorszámozást követi.	20
13. ábra Védett és védelemre javasolt területek átnézeti térképe, műholdfelvételen.	21
14. ábra A tervezési folyamat lezárultával védelemre javasolt területek. A területek neve, a sorsszámok alapján, a 2. táblázatban olvashatók. (Forrás: OSM).....	22
15. ábra Védett területek változása. Jelmagyarázat: piros körvonal = korábban védett, védelemre nem javasolt területek, kék körvonal = védelemre továbbra is javasolt területek, narancssárga körvonal = újonnan javasolt terület (Forrás: OSM).....	22

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

16. ábra A Milleniumi Hét vezér park földrészlete a 406/153 hrsz-ú földrészlet. (Forrás: TIR)	23
17. ábra A park elhelyezkedése műholdfelvételen. (Forrás: Google Satellite)	24
18. ábra A Milleniumi Hétvezér park növényzetének grafikus TVK értékelése.....	26
19. ábra A volt Ybl-villa parkjának földrészlete az 551, a 605/1 és a 605/2 hrsz-ú földrészlet.	28
20. ábra Az Ybl-villa védelemre javasolt hajdani kertjének elhelyezkedése műholdfelvételen. (Forrás: Google Satellite).....	28
21. ábra Az Ybl-villa egykori kertje növényzetének grafikus TVK értékelése.....	29
22. ábra A Margit-ligeti kastély park földrészlete a 602 hrsz-ú földrészlet. (Forrás: TIR)	31
23. ábra A kastélypark és környezetében lévő helyi védett és javasolt területek műholdfelvételen. Jelmagyarázat: piros körvonal = 2024. előtti védettség, kék körvonal = 2024. előtt védett terület módosítása, narancssárga körvonal = 2024-ben javasolt új védett terület (Forrás: Google Satellite)...	31
24. ábra A Margit-ligeti kastélypark élőhelyeinek vizsgálata alapján (ld. még a 3.4.2. fejezetben leírtakat), a korábban levédett területen belüli jobb élőhelyek a dombtetőn találhatók. Ezt a területrészt mindenképpen védelemre javasoljuk.	32
25. ábra A Margit-ligeti kastélypark növényzetének grafikus TVK értékelése.	33
26. ábra A Hubertus kápolna környezete HTT földrészletének helyrajzi száma: 593. (Forrás: TIR) ...	35
27. ábra A Hubertus-kápolna környezet helyi védett terület műholdfelvételen.	35
28. ábra A Hubertus kápolna környezete növényzetének grafikus TVK értékelése.	36
29. ábra A Dera patak helyi védett szakasza műholdfelvételen.	38
30. ábra: Szakaszjellegek lehatárolása a Dera-patak csobánkai szakaszán	40
31. ábra: Az 1. szakaszjellegre jellemző képek	41
32. ábra A fajok megoszlása a Szociális Magatartástípusok szerint az 1. szakaszjellegű területeken. .	41
33. ábra: A 2. szakaszjellegre jellemző képek.....	42
34. ábra A fajok megoszlása a Szociális Magatartástípusok szerint a 2. szakaszjellegű területeken	42
35. ábra: A 3. szakaszjellegre jellemző képek.....	43
36. ábra A fajok megoszlása a Szociális Magatartástípusok szerint a 3. szakaszjellegű területeken. ...	43
37. ábra: Szakaszjellegre jellemző képek	44
38. ábra A fajok megoszlása a Szociális Magatartástípusok szerint a 4. szakaszjellegű területeken. ...	44
39. ábra: Az 5. szakaszjellegre jellemző képek	45
40. ábra A fajok megoszlása a Szociális Magatartástípusok szerint az 5. szakaszjellegű területeken. .	45
41. ábra Kővi rák egyedek a Sport utca hídjá alatti szakaszon.....	46
42. ábra Nagy tavibéka egyed a 2. szakasról	47
43. ábra A szerb ortodox templom kertjének földrészlete az 1 és 2 hrsz-ú földrészlet. (Forrás: TIR)..	51
44. ábra A szerb ortodox templom területe műholdfelvételen. (Forrás: Google Satellite).....	51
45. ábra A szerb ortodox templom kertje növényzetének grafikus TVK értékelése.	52
46. ábra A római katolikus templom kertjének földrészlete a 21 hrsz-ú földrészlet. (Forrás: TIR).....	53
47. ábra A római katolikus templom kertje műholdfelvételen. (Forrás: Google Satellite)	54
48. ábra A római katolikus templom kertje növényzetének grafikus TVK értékelése.....	54
49. ábra A volt Cserkész park földrészlete a 603 hrsz-ú földrészlet, mely megosztásra került. (Forrás: TIR)	56
50. ábra A hajdani Cserkészpark helyi védett terület 2024. évi természeti állapotfelmérés alapján módosítani javasolt, kék színnel lehatárolt) területe. A műholdfelvételen a hajdani kápolna teteje is látható.	56
51. ábra A volt Cserkészpark és a közelében lévő más helyi védett területek elhelyezkedése műholdfelvételen, a területi módosítások elkülönítésével. Jelmagyarázat: piros körvonal = 2024. előtti védettség, kék körvonal = 2024. előtt védett terület módosítása, narancssárga körvonal = 2024-ben javasolt új védett terület (Forrás: Google Satellite).....	57
52. ábra A volt Cserkészpark növényzetének grafikus TVK értékelése.	58
53. ábra A Holdvilág-árok csobánkai szakaszának földrészletei a 600, a 601/1 és 601/2 hrsz-ú területek, melyek csatlakoznak a Dera patakhoz (hrsz 604) és a Margit-ligeti kastély parkhoz (hrsz 602). (Forrás: TIR)	60
54. ábra A Holdvilág-árok csobánkai szakaszának védelemre javasolt területe.	60
55. ábra A Holdvilág-árok csobánkai szakasza növényzetének grafikus TVK értékelése.....	61

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu , dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

56. ábra A Határréti-tó kapcsán vizsgálendő földrészetek elhelyezkedése. (Forrás: TIR).....	63
57. ábra A Határréti-tó országos védelem alatt áll. (Forrás: TIR)	63
58. ábra Országos ökológiai hálózat övezetei a Határréti-tó környezetében. (Forrás: TIR)	64
59. ábra A Határréti-tóval szomszédos Natura 200 terület a „Pilis és Visegrádi-hegység” nevet viseli. (Forrás: TIR).....	64
60. ábra Csobánka és környéke, az UNESCO „Ember és Bioszféra” (MAB)-területnek is része. (Forrás: TIR)	65
61. ábra Helyi védett és védelemre javasolt fák, facsoportok elhelyezkedése Csobánka területén. A sorszámozás a 16. táblázat szerinti. (Forrás: OSM)	68
62. ábra Csobánkai helyi védett területek, valamint fák, facsoportok elhelyezkedése. (Forrás: OSM)	69
63. ábra A szerb ortodox temetőben az idős fenyőkön kívül öreg hársakkal és vadgesztenyékkel is találkozhatunk.	71
64. ábra A római katolikus temető egyik idős vadgesztenyefája.....	72
65. ábra A Táncsics utcai fehér eperfa.	73
66. ábra A szerb ortodox templom kertjében álló idős diófa.....	74
67. ábra A Béke úti hárs látképe.....	75
68. ábra A Szerb téri vadgesztenyék látképe.....	76

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat Helyi védett területként nyilvántartott és javasolt területek Csobánkán.	19
2. táblázat A 14. ábrán sorszámmal jelölt, 2024-ben helyi védelemre javasolt területek megnevezése	21
3. táblázat A Simon-féle természetvédelmi-érték kategóriák.....	25
4. táblázat A Milleniumi Hét vezér park madártani fajlistája.....	27
5. táblázat Az Ybl-villa egykori kertjének madártani fajlistája.....	29
6. táblázat A Margit-ligeti kastélypark madártani fajlistája	33
7. táblázat A Hubertusz kápolna környezetének madártani fajlistája.....	36
8. táblázat: Az abundancia-dominancia (A-D) becslésére használt skála	39
9. táblázat A mintavételi helyeken gyűjtött makrozoobentosz fajok egyedszámai	46
10. táblázat A Dera patak mente madártani fajlistája.....	48
11. táblázat A három mintaszakaszon az egyes hónapok során mért vízkémiai értékek átlaga	50
12. táblázat A szerb ortodox templom kertjének madártani fajlistája	52
13. táblázat A római katolikus templom kertjének madártani fajlistája	55
14. táblázat A volt Cserkészpark madártani fajlistája	58
15. táblázat Csobánka helyi jelentőségű védett természeti emlékei a HÉSz (a 10/2016. (XI.25.) önkormányzati rendelet) 3. függeléke alapján. * Megváltozott helyrajzi számok	67
16. táblázat Csobánka helyi jelentőségű védett természeti emlékeinek összefoglaló, módosított listája.	67

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu , dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

1. Bevezetés, vezetői összefoglaló

Csobánka Község Önkormányzata a közigazgatási területén védelem alá helyezett természeti területek és értékek természeti állapotának feltárását, valamint kezelési tervük kidolgozását határozta el. Ezen területek és értékek védetté nyilvánítását nem előzte meg természeti állapotfelmérés és természetvédelmi kezelési terv készítése, továbbá a kezelési tervek Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósággal történő egyeztetésére sem került sor, így tulajdonképpen védetté nyilvánítási folyamata a jogszabály által előírtak szerint nem valósult meg teljeskörűen.

Mindezek ellenére és mellett az itt élő élővilág védelmét a természetvédelmről szóló 1996. évi LIII. törvény mellett, helyi jogszabály is biztosítani igyekszik: Csobánka Község Önkormányzata Képviselő-testületének a települési környezet védelmét szolgáló helyi rendelkezésekről szóló 18/2011. (V. 26.) önkormányzati rendelete VI. Fejezetének „Az élővilág védelme” című fejezetében áll:

„24. § Az élővilág (flóra, fauna, stb.) igénybevétele csak olyan módon történhet, amely az életközösségek természetes folyamatait és viszonyait, a biológiai sokféleséget nem károsítja, és funkcióit nem veszélyezteti.”

Az Önkormányzat 2024-ben a területek és értékek felmérésével, dokumentálásával és kezelési tervek elkészítésével pótolni kívánta az értékek felülvizsgálatát, a folyamat lefolytatását.

A természeti területek és értékek vizsgálatának eredményeit két külön fejezetben adjuk közre. A természeti területek növénytani fajlistáit és kezelési terveit külön-külön mellékletekként csatoltuk.

A korábban védelemre javasolt területeket 2013-ban átfogóan vizsgálták, az eredményeket a Pro Vértes Alapítvány honlapján elérhetővé tették. Az akkori vizsgálatok minden bizonnyal egy-egy bejárást foglaltak magukban, s nem egy hosszabb időszakot, több szakemberrel átívelően került sor állapotfelmérésre. A megfigyeléseket adatlap alapján végezték. Az adatlapokon a fő élőhelyi jellemzők, kockázatok, a megfigyelt egyes növényfajok, valamint, jellemzően a madárfajok kerültek rögzítésre. Egyes területek esetében jelezték, hogy a természetvédelmi oltalom fenntartását nem tartják indokoltnak, de a zöldfelületként való megtartást mindenképpen.

A 2024. évi természeti állapotfelmérést és a vizsgálati eredmények feldolgozását, tanulmányban rögzítését Csobánka Község Önkormányzata felkérésére 2024. május, június, július hónapokban végeztük. Minden terület esetében növény- és madártani terepbejárásokra került sor. A növénytani fajlistákat külön mellékletek formájában csatoltuk. A védett fajokat vastagbetűs kiemeléssel tettük könnyebben megkülönböztethetővé a listákban, de a szöveges leírásokban is kitértünk rájuk. A Dera patak esetében további zoológiai vizsgálatokra is sor került, így képet alkothattunk a patak vízi makrogerinctelen-, kövi rák- és halfaunájáról. További élőlénycsoportok (taxonok) vizsgálatára nem került sor. Egyes nem vizsgált taxonok későbbi vizsgálatát az egyes kezelési tervekben javasoljuk. (Tipikusan ilyen élőlénycsoportok pl. az idős fákhoz, korhadó faanyaghoz kötődő, sok esetben védett bogárfajok, melyekre egyes most vizsgált területeken is számíthattunk, ahol idős faállomány él.)

A növénytani fajlisták alapján az egyes területek természetességi állapotára nézve elemzést végeztünk. A területek települési környezet ágyazottsága miatt a zavartság, bolygatottság feltételezhető volt, azonban egyes területeken jó természetességi élőhelyeket figyeltünk meg, ill. védett növényfajokkal is találkoztunk. A települési környezethez is jól alkalmazkodó védett madárfajokat minden területen előfordultak.

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

Összességében a területek egy részét természetvédelmi oltalomra továbbra is érdemesnek tartjuk, ezen esetekben természetvédelmi kezelési tervet (KT) is készítettünk. (A mellékletek jegyzéke alapján könnyen visszakereshető, mely területek esetében készült KT, de az egyes területek leírásainál meg is adjuk a mellékletek számát.)

A védelemre nem javasolt területeket azonban zöldfelületként mindenképpen megtartásra érdemesnek tartjuk. Minden terület (nem túl magas) természeti állapotát is lehet védeni, javítani, ezért az általános javaslatunk az, hogy a „csak” zöldfelületként (tehát nem védett területként) megőrzendő területek esetében is legyen körültekintő a fenntartás, a fejlesztés, a beépítésüket pedig kerüljék el az itt élők érdekében is. A zöldfelület ökoszisztéma szolgáltatásaira, klímavédelemben betöltött szerepére e helyen is utalnunk kell.

Az egyedi természeti értékeket fák képviselték. Az egyes fák fizikai, egészségügyi állapotát külső jegyek alapján vizsgáltuk. A „belső állapot” vizsgálata és a fák általános kezelési, biztonságtechnikai vonatkozásainak felméréséhez faápoló, kertész szakértő bevonását javasoljuk. A fákat, mint egyedi élő értékeket, élőhelyeket vizsgáltuk, kitérve a fennmaradásukkal kapcsolatos kockázatokra is. A fák védettségének fő oka a magas kor és a nagy termet. A tájidegen fajok természetes, idős egyedeit is védelemre érdemesnek tartjuk. A településen számos további védelemre számot tartó faegyed található, néhány további fára mi is tettünk javaslatot. (Például a két temetőben is a megjelölteknél több idős fa található.)

Végezetül:

Csobánka közigazgatásai területének jelentős része valamilyen védelem alatt áll, országosan védett és/vagy Natura 2000-terület, illetve az ökológiai hálózat része. E természetvédelmi meghatározottságú területek a belterület széléig lehúzódnak, mely a környező táj magas természetességét jól jelzik. A belterületen ilyen nagy kiterjedésű és magas természetességű terület alig található, de van rá példa: a Hubertusz-kápolna körüli és a Margitligeti Kastély parkjának belső részén lévő erdők természetessége nagyon jó. Bennük védett fajok is előfordulnak. A többi terület természetessége kisebb (pl. Dera patak, Ybl-villa kertje, volt Cserkészpark), de védelmük mindenképpen fontos. Vizsgálataink során egy további területet javasoltunk védelemre, a Holdvilág-árok rövid csobánkai szakaszát.

A kutatás eredményei azt jelzik, hogy van értelme még települési környezetben is a település természeti értékei után kutatni, és van mit az utókornak megmenteni.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu , dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

2. A tervezési terület táji háttere

Csobánka közigazgatási területén található, helyi védett területek tájban történő, legalább vázlatos elhelyezését az alábbi okokból tartottuk fontosnak:

1. Az egyes természeti területek, értékek jelentőségét a tájban betöltött jellemzőségük alapján is meg lehet ítélni. Az az, ismernünk kell, melyek a tájra jellemző élőhelyek, azok hogyan reprezentáltak területi kiterjedésben és állapotuk minőségében, ill. ez hogyan viszonyul az ideális állapothoz, mik a teendők, korlátok, lehetőségek a védelmük és rehabilitációjuk mentén.
2. A helyi védett területek a természetvédelmi meghatározottságú területek rendszerének sajátos elemei. A kategóriába sorolandó területekről alapvetően az illetékes önkormányzat dönt. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy az 1. pontban szerelő szempontokon túli szempontok is szerepet játszanak a döntés során (ld. pl. alapvetően tájidegen fajok alkotta kastélyparkok, idős fák).
3. Az országos védelem alatt álló területek kivételével bármely terület helyi, önkormányzati védelem alá helyezhető. Vizsgálni kell azonban ennek jelentőségét és szükségességét. Jelen esetben országos ökológiai hálózathoz tartozó területrésze kis számú példa adódott.
4. A fenti szempontok vizsgálata során fény derülhet arra, hogy semmilyen védelem alatt nem álló területek, vagy a gyakorlatban nem védett, kezelt, rehabilitált, de tájra jellemző területek is vannak a település közigazgatási területén, melyek feltárása és védelme a jövőre vár.
5. A tájtörténeti, tájhasználat-történeti elemzések a területek egyedi sorsáról adnak fontos információkat, egyúttal azok jelenlegi természeti állapotát is segítenek megérteni. Az olyan kis kiterjedésű területek esetében, mint amilyenek Csobánkán is találhatóak, a területenkénti önálló elemzés nehézkes lehet, ill. nehezen függetleníthető nagyobb területek történetétől.

2.1. A tervezési terület általános táji helyzete, adottságai, múltja

2.1.1. A tervezési terület elhelyezkedése a tájban, a terület táji adottságai

Dövényi Zoltán által szerkesztett, 2010-ben kiadott, Magyarország kistájainak katasztere” alapján Csobánka község közigazgatási területe az alábbi tájban található:

5. Dunántúli-középhegység (nagytaj)

5.3. Dunazug-hegység (középtaj)

5.3.423. Pilisi-medencék (kistaj)

A kistaj Komárom-Esztergom és Pest megyék területén található, területe 140 km². Dorogtól Pilisvörösváron és Csonbánkán át a III. kerületig húzódik, de nem egységesen, hanem három medencére kiterjedően. E medencék egyike a Csobánka és Pomáz nagy részét magába foglaló legkisebb, északkeleti medence. E medencét délnyugatról ölelő hegyek már az 5,3,41. Pilisi-hegyek kistájhoz tartoznak. A jelenleg vizsgált területek és értékek alapvetően a medencében és annak peremein helyezkednek el.

A kistaj általános területhasználati jellemzőit csak azért említjük meg, hogy viszonyítani lehessen azokhoz a védett, védelemre javasolt területek arányát. (A forrásmunka adatait e tekintetben már fenntartásokkal kell kezelni, hiszen a 2010. évi kiadású kötet a korábbi évtizedek adataira épülnek és nem Csobánkát, hanem a kistaj egészét általánosítva jellemzik.)

A kistaj legnagyobb hányadát a lakott területek teszik ki (29,9 %). Jelentős a szántók aránya (27,5 %), valamint az erdőké (22,1 %). A gyepek (rétek, legelők) kiterjedése 10,5 %. A területhasználati formához képest nagy a kertek részaránya (6,0 %), mely a szántók, lakott övezetek nagy kiterjedésével

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

valószínűleg a medencehelyzetre vezethető vissza. A szőlők és vízfelületek kiterjedése alacsony (1,2 és 2,8 %). A medencék kedvezőbb termőhelyi, településföldrajzi és egyéb jellemzői miatt minden bizonnyal intenzívebb használatot eredményeznek, mely különösen fontos a település szövetébe ágyazott védett területek esetében. Amint Csobánkán is megfigyelhető, e területek kicsik, egymástól elválasztottak, minden szomszédos terület felől hatásokat viselnek, valamint korábbi és jelenlegi használatuk erősen befolyásolja természeti állapotukat.

A kistáji bemutatás kapcsán érdemes kitérni a domborzati, közettani, éghajlati, víztani adottságokra is: A medencék a környező hegyekről a csapadék és a vízfolyások által lehordódott talaj miatt nyerték el jelenlegi alakítani és talajtani jellemzőiket. A medencékben ennél fogva különböző vastagságú üledékek rakódtak le. Különböző erdőtalajok alakultak ki rajtuk.

Csobánka belterületét magába foglaló medencén a Dera patak és két mellékvíze folyik át. A kistáj éghajlata mérsékeltén hűvös, mérsékeltén nedves. Az évi csapadékösszeg 650-700 mm átlagosan, de a délkeleti medencék ennél kevesebb csapadékot kapnak. A tervezési terület legnagyobb vízfolyása a Dera patak, mely Pilisszentkereszt felől érkező ágát egyes térképek Kovács-pataknak nevezik, melybe Csobánkán folyik be a Dera patak. A továbbiakban a Pilisszentkereszt felől érkező, Csobánkán, Pomázon és Szentendrén átfolyó patakot nevezzük Derának.

A táj eredeti vegetációja a korábbi évszázadok tájhasználatára miatt csak kisebb-nagyobb foltokban maradt meg, ill. alakult vissza. A fennmaradás és visszaalakulás lehetősége éppen a belterületi élőhelyek esetében kicsi, de Csobánkán erre is több példát láthatunk a védett területek között.

2.1.2. A tervezési terület rövid tájtörténete archív térképek alapján

Csobánka XVIII. sz. végi belterületének környékét szántóföldek (vagy legelők) borították az Első katonai felmérés térképe szerint (ld. az alábbi 1. sz. ábrát; e két tájhasználati forma sok esetben, dombsági tájakon nehezen különíthető el ezen a térképi forráson). Erdők csak a hegyek magasabb részeit borították. Szőlők a mai Panoráma utcától nyugatra területek el. A belterület felett egy nagy malomtavat duzzasztottak a Derán, mely menti ligeterdőket már leirtották, helyüket legeltették, kaszálták. A patakon egy további malom üzemelt.

1. ábra Csobánka térsége az Első katonai felmérés időszakában, az 1780-as években.
(Forrás:)

Közel fél évszázaddal később, a Második katonai felmérés térképe alapján a szántók és/vagy gyepek aránya jelentősen csökkent (ld. 2. sz. ábra). Ahol magasabb fekvésben cserjésedés, befásodás látható, ott gyepeket kell feltételezzünk. A patak völgy fátlan volt, vélhetően legelőként, kaszálóként használták.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

A nagy malomtónak már csak a helye figyelhető meg. Egy másik malom került ábrázolásra a település másik végén lévő mai Cserkészpark területén („Kaiser M.”). A patak rendezésére még nem került sor (eltekintve a malomtó környékétől). A Holdvilág-árkot ez a térkép is megjeleníti. A Hubertusz-kápolna dombtetijén gyepterület lehetett, míg környéke elkezdett visszaerdősülni. A mai Kastélypark és környéke még nem erdősült (és maga az épület sem látható).

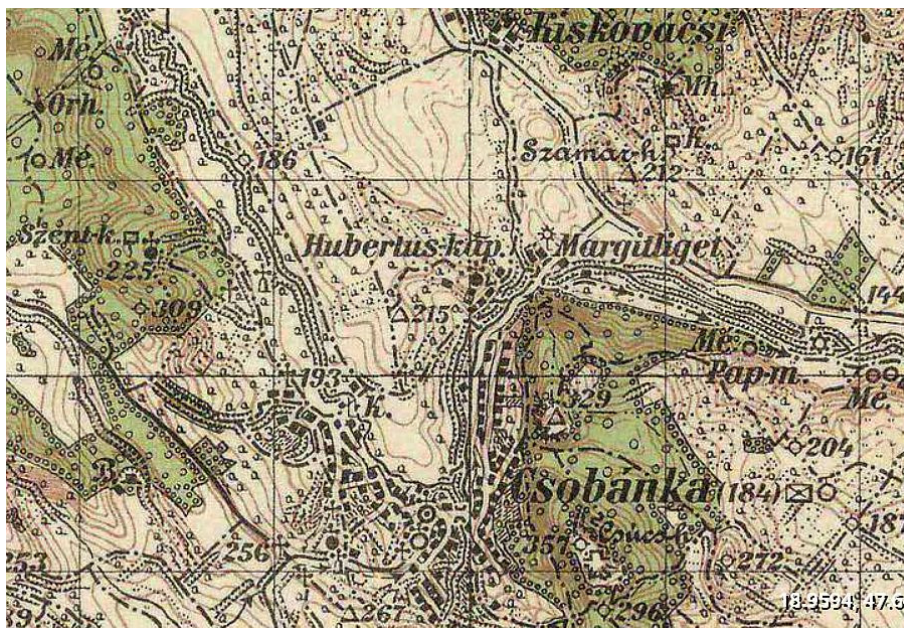

2. ábra A táj képe a Második katonai felmérés időszakában, 1819 és 1869 között.
(Forrás: ...)

Tovább évtizedek elteltével, az 1869-1887. között készült Harmadik katonai felmérés térképén, a domboldali és dombháti területhasználatok nehezen különíthetők el, de kertek, szőlők jelei biztosan megfigyelhetők.

A mélyebb fekvésű részeket legeltették és kaszálták a feliratozások alapján (ld. H, Heide – legelő, W, Wiese – kaszáló). A patakot részben szabályozhatták ekkora, valamint egy további malom jele fedezhető fel a térképen. Ezek egyike a volt Cserkészpark helyén álló malom, melynek környékét gyepeként használhatták. A kastélypark és a kápolna környékén nem állapítható meg, hogy milyen használatban voltak.

Az 1941. évi katonai térképen (ld. 3. sz. ábra) a Kápolnát és a Kastély jelölésre került. Utóbbiét északra és keletre szántók, délre és nyugatra a két patak medre ismerhető fel. A Derát ekkorra rendezték, amint a Holdvilág-árok alsó szakaszát is. Ennek mentén gyepes, cserjés vegetációt jeleztek, mely helyén ma nádas, erdősáv, feljebb rétek, nádasok, fűzesek vannak jelen. A Kápolna környékét gyepeként ábrázolják. (Minden esetben figyelembe kell azt is venni, hogy a térképek generalizáltak, az az kisebb eltérő részleteket elhagynak, azokat „beolvasztják” nagyobb foltokba.) A térkép a patakon lévő malmokat nem ábrázolja. Egyes patakszakaszok erdősülése megindulhatott. Elképzelhető, hogy nem minden Dera-szakaszt szabályoztak.

3. ábra 1941. év térkép („Magyarország Katonai Felmérése”) csobánkai részlete.

(Forrás: arcanum.hu)

Húsz évvel későbbi (1960-as években készült) műholdfelvételen (a CORONA-kémműhold képein), a rossz felbontás ellenére is felismerhető, hogy a kastélypark erdősült, de a fás vegetáció a dombtetőn még nem záródott a háromszöget formázó utak fölé. Ezt az állapotot tükrözi egy 1979. évi ortofotó is, ahol a dombtető erdeje még nagy tisztásokkal tagolt (ld. 4. sz. ábra).

Az 1980-as években készült topográfiai térképen a Kastélyépület mögötti dombháton még alig erdősülő gyeptől volt, de az erdő korát illetően irányadónak az akkor már tartó erdősülést tekintjük.

A Hubertus-kápolna körüli erdő már zártnak látszik. A patakmenti fás (de mindenképpen növényzettel borított) sávok kialakultak.

4. ábra 1979.09.20-án készült, 1979-0279-9621 sz. ortofotó, a Kastélypark környékével.

(Forrás: fentrol.hu)

RENATUR 2005 BT.

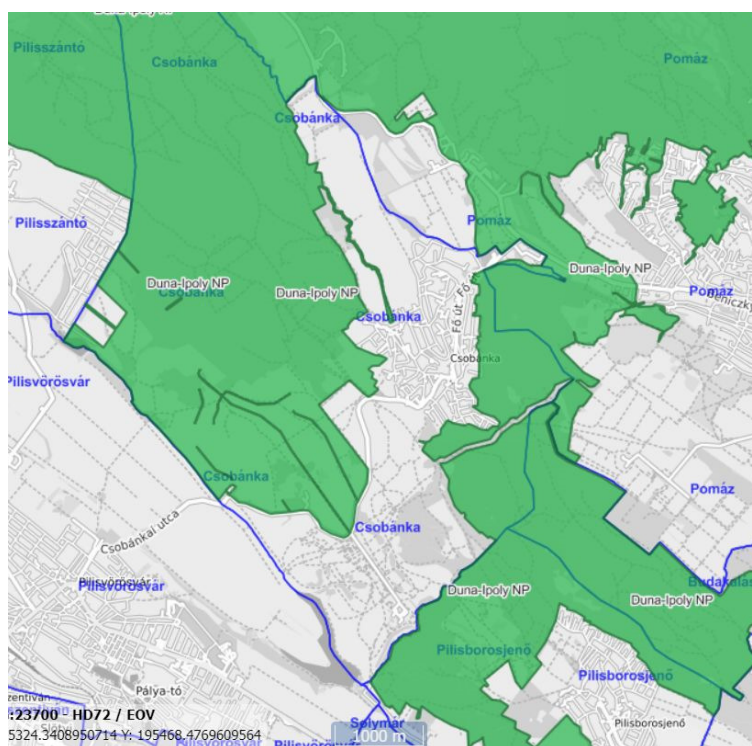
*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

A tájhasználat-változás fenti vázlatos követése alapján látható, hogy egyes mezőgazdasági és egyéb területhasználatok fokozatosan háttérbe szorultak, sőt meg is szűntek (ld. malmok), nőtt a beépített területek aránya, egyes területek természetessége ezen változásokkal párhuzamosan a spontán beerdősülés miatt nőtt. A beerdősülés természetességét a fajkészlet döntően befolyásolja és nem csak az erdősült területeket tekintjük értékesnek, védelemre érdemesnek.

2.1.3. A terület elhelyezkedése a természetvédelmi meghatározottságú területek rendszerében

A Természetvédelmi Információs Rendszer (TIR) alapján Csobánka közigazgatási területének jelentős része országosan védett terület (Duna-Ipoly Nemzeti Park, ld. 5. sz. ábra), valamint Natura 2000 terület („Pilis és Visegrádi-hegység kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület). Amint a 6. sz. ábrán látható, e két területi kategória egymással jelentősen átfed. A Natura 2000 területek valamivel nagyobb területre terjednek ki, mint az országosan védett területek. Az ökológiai hálózatba tartozó területek az előbbi védelmi kategóriákat szintén lefedik, de a köztük elterülő területek jelentős részére is kiterjednek (ld. 7. sz. ábra).

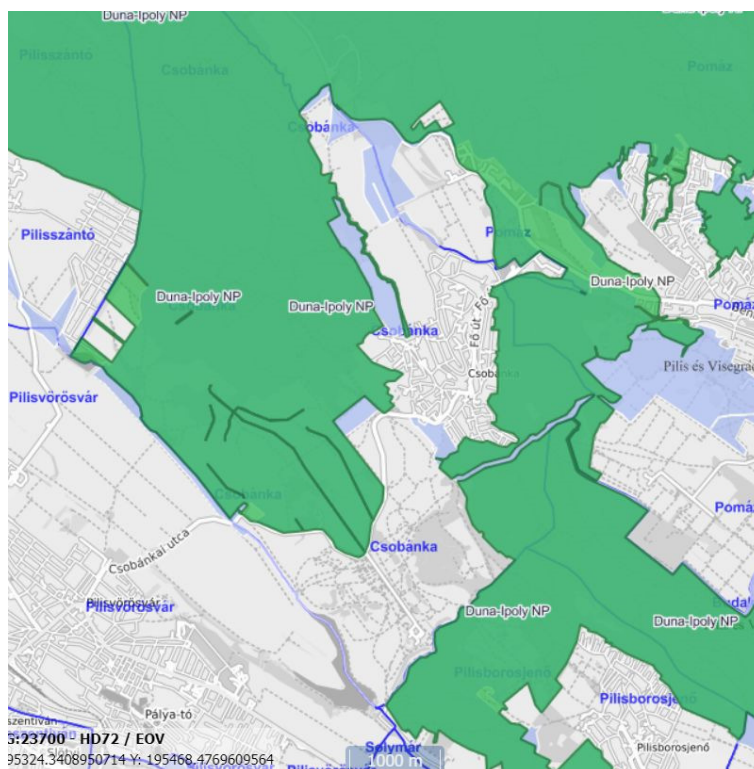

5. ábra Csobánka belterületéhez közeli országosan védett terület, a Duna-Ipoly Nemzeti Park. (Forrás: TIR)

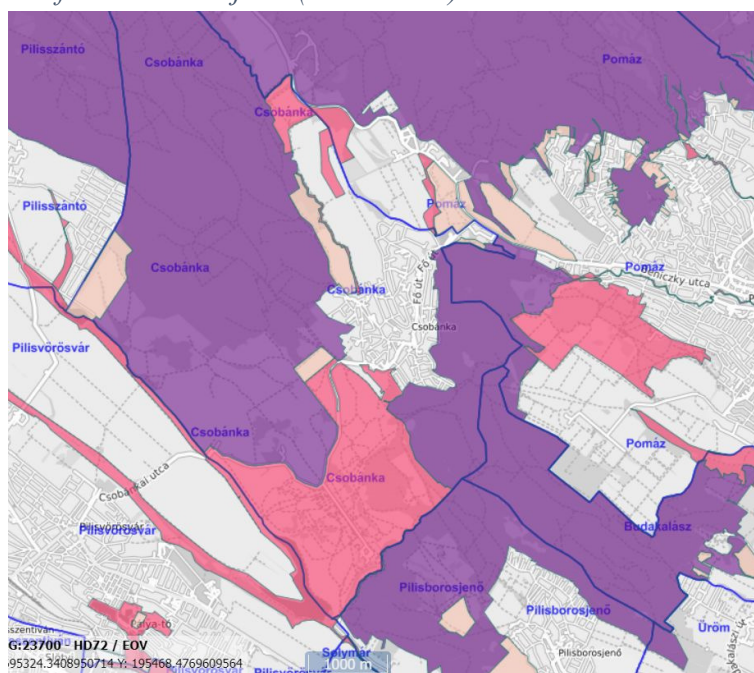
RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

6. ábra Nemzeti park- és Natura 2000 területek Csobánka környezetében.
Utóbbiakat világos kék felületszínezés jelzi. (Forrás: TIR)

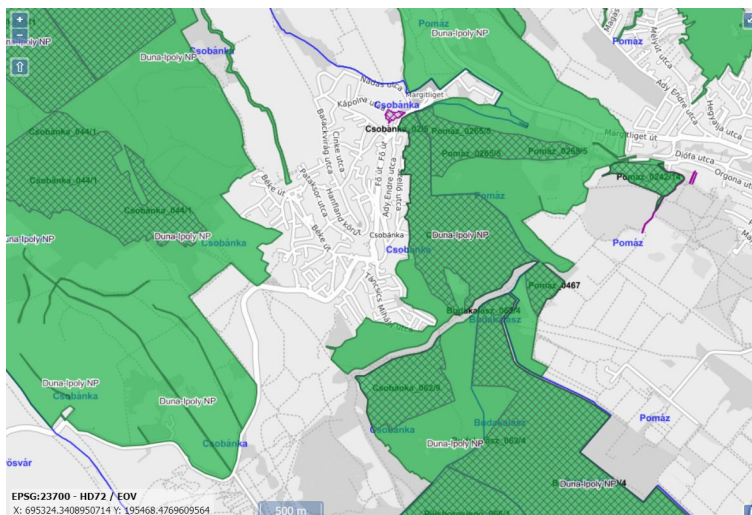

7. ábra Országos ökológiai hálózathoz (ÖH) tartozó területek. Az ÖH mindhárom altípusa megtalálható Csobánkán: A lila foltok a magterületek, a rózsaszín területek az ökológiai folyosók, a halvány rózsaszín foltok a pufferterületek. (Forrás: TIR)

RENATUR 2005 BT.

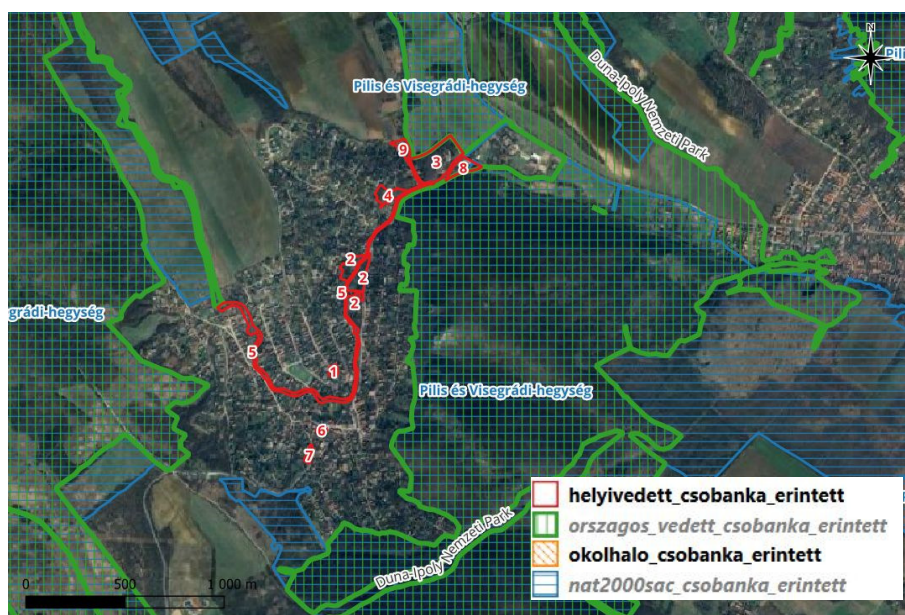
*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

8. ábra A „barlangok felszíni védőövezetével” érintett területeket a lila rácsozás jelzi. A Hubertusz-kápolna területén két barlang is található. (Forrás: TIR)

A korábban említettek alapján helyi védelemben a Natura 2000 és ökológiai hálózathoz tartozó területeket, vagy a védelem alatt nem álló területeket lehet részesíteni. A helyi védelem alatt álló területek átnézeti térképe:

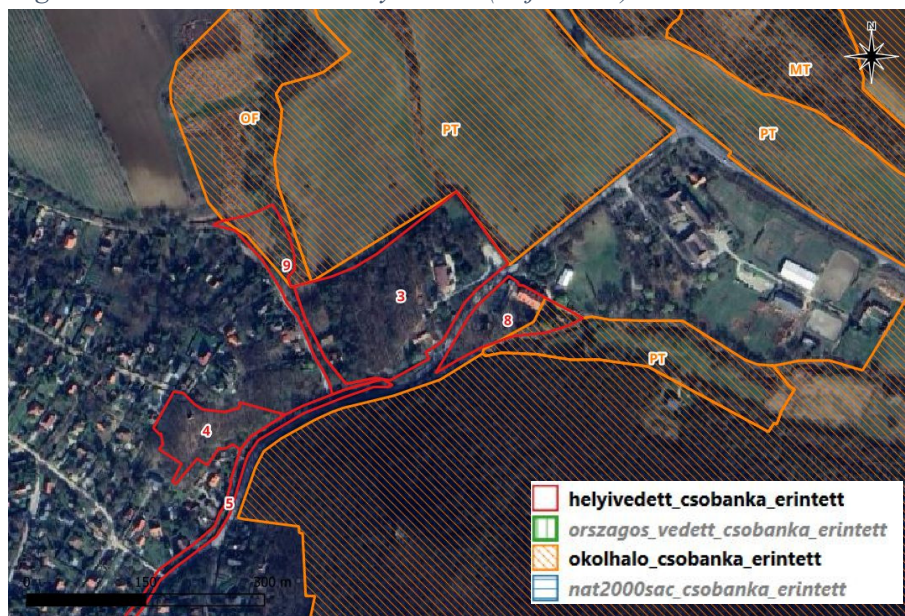
9. ábra A piros, egytől nyolcig számozással és piros körvonallal jelzett területek a vizsgálatra bocsátott csobánkai helyi védelem alatt álló területek. A 9. számú terület 2024. évi javaslat.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

10. ábra Ökológiai hálózathoz tartozó és helyi védett (és javasolt) területek.

11. ábra Ökológiai hálózathoz tartozó és helyi védett (és javasolt) területek közötti átfedések bemutatása. Részleges átfedés a volt Cserkészpark és a Holdvilág-árok esetében van.

2.2. Rendelkezésre álló adatbázisok

A tanulmány összeállításához figyelembe vett adatbázisok:

1. a Természetvédelmi Információs Rendszer térképe (<https://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu>)
2. történeti térképek, archív légifotók, műholdfelvételek (www.arcanum.hu, www.fentrol.hu, Google Earth Pro)
3. a Pro Vértess Alapítvány honlapján elérhető, MME szakembere által végzett bejárások alapján 2013-ban, majdnem minden helyi védett területre kitöltött „Ökológiai állapot-felmérő adatlapok”

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

4. a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságtól (DINPI) kapott biotikai pontadatok, helyi és egyéb védett területek, valamint a barlangok térinformatikai adatbázisa
5. Erdőtérkép (<https://erdoterkep.nebih.gov.hu/>).

Az Erdőtérkép alapján erdőként nyilvántartott terület nem érintett.

A DINPI-től kapott biotikai adatbázisból leválogattuk a védett területeken megfigyelt védettfaj-előfordulásokat. A Nemzeti Park Igazgatóság vizsgálatainak fókuszja alapvetően az országosan védett területeken van, ezért a belterületről csak szórvány-megfigyeléseik vannak. Azokban az esetekben, ahol a helyi védett területeken DINPI-adat rendelkezésre állt, az adatot beépítettük az állapotleíró részbe és a kezelési tervekbe. Védett növényfajt nem figyeltek meg, védett állatfajokat (halak, lépkék, denevérek) a Dera patakából, a Holdvilág-árok mentéről, valamint a szerb ortodox templom környezetéből mutattak ki.

A környező védett területeken nagyszámú biotikai adat alapján az azokhoz közeli helyi védett területeken, amennyiben az élőhely jellege is potenciálisan alkalmas adott fajok számára, későbbi vizsgálatok további fajokat mutathatnak ki. Például az Oszoly oldalában megfigyelt védett ízeltlábúak a Kastélypark és a Hubertusz-kápolna körüli erdőkben is előfordulhatnak. (Ez is a későbbi vizsgálatok fontosságára hívja fel a figyelmet.)

Az adatbázis alapján ismert, hogy két védett barlang is található a Hubertusz-kápolna körüli területen. A helyi védett területek adatbázisa kismértékben kiegészítésre és pontosításra szorult. A védelemmel összefüggő területtípusok rétegeit több helyen felhasználtuk a tanulmányban.

3. Az egyes helyi védelemre javasolt természetvédelmi területek természeti állapotfelmérése

3.1. Előzmények, bevezetés

Csobánka Község közigazgatási területén nyolc helyi védelemre javasolt területek jelöltek ki az ezredforduló után. A területek listája, helye, földrészlete, tulajdonosa vagy kezelője (névvel, vagy jelleg alapján) az alábbi táblázatban került összegzésre.

Az egyes területekről nem készült széleskörű természeti állapotfelmérés, ill. nem ismert az önkormányzat számára. A természeti állapotfelmérés a védelem megalapozottságát és kezelési tervének elkészítését segítette volna.

2013-ban a helyi védett területekről, a Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány felmérése során egy-egy állapotleíró lap készült, egy terület kivételével (volt Cserkészpark). Az állapotleíró lapok egy része alapján egyes területek védelmét nem látták indokoltnak.

Az önkormányzat felkérése alapján elvégeztük a területek természeti állapotfelmérését, majd javaslatot tettünk a helyi védelemre valóban érdemes területek körére. Csak a javasolt területek esetében készült természetvédelmi kezelési terv.

Amint a 2024. június 25-i munkaközi jelentés alapján összegeztük, a korábban védettként nyilvántartott területek esetében az alábbi javaslatot tettük:

1. „A Római Katolikus és Szerb ortodox templom kertje, a Milleniumi Hétvezér park esetében, természeti állapotuk alapján, a belterületi zöldfelületként történő védelmet, a korábbi felméréssel összhangban, mi is javasoljuk.
2. A volt Cserkészpark, a Margit-ligeti kastély parkja és az Ybl-villa kertje esetében a zöldfelületi védelem ugyancsak indokolt, továbbá a természeti állapotromlásának

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

**CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV**

megelőzése javasolt. A helyi védelemre való jelölés egyikük-másikuk esetében elképzelhető.

3. A Hubertus kápolna és a Dera patak esetében a természetvédelmi oltalom oka biztosan fennáll.”

Végső megállapításunk szerint

1. a Margit-ligeti kastély parkjának dombtetőn lévő erdeje védelemre érdemes,
2. az Ybl-villa kertje természeti állapota a növényzeti értékek alapján ugyan nem kiemelkedő, de védett növény jelen van, természeti állapota viszonylag könnyen javítható, közrefogja a Dera patak egy hosszabb szakaszát, mely az élőhelyi jelentőségét növeli,
3. a volt Cserkészpark esetében a jobb élőhelyfolt kiterjedése kicsi, és ugyan egy védett növényfaj és több védett madárfaj jelen van, a jogi védelmet nehezen tudjuk indokolni. Ezért ezen terület esetében is azzal a javaslattal élünk, hogy a jobb területrészek állapotának védelme, esetleg javítása érdekében az önkormányzat foglalmazzon meg és tartasson be élőhelyvédelmi elvárásokat.

Az egyes területek természeti állapotának bemutatását külön alfejezetekben adjuk közre. Az egyes élőlénycsoportok állapotfelmérésének és a kapott adatok értékelésének módszertani leírását is megadjuk. (Módszertani eltérés a Dera patak botanikai értékelése esetében volt. Az értékelés módszertana egyéb esetekben az első terület tárgyalásakor kerül bemutatásra.)

1. táblázat Helyi védett területként nyilvántartott és javasolt területek Csobánkán.

Megnevezés	Cím	Hrsz	Tulajdonos/kezelő/bérlő	művelési ág	kiterj. (m ²)
1. Milleniumi Hétfezér Park	Hanfland körút	406/153	önkormányzat	kivett, beépítetlen terület	2.244
2. Ybl-villa egykori kertje	Főút, Diófa köz, Áfonya utca	551	magán (cég)	kivett, beépítetlen terület	7.229
Ybl-villa egykori kertje		605/1	magán (cég)	kivett, beépítetlen terület	10.048
Ybl-villa egykori kertje		605/2	magán (cég)	kivett, beépítetlen terület	2.467
3. Margit-ligeti kastély parkja	Margit liget 2.	603	Szociális Missziótársulat	kivett kollégium	33.206
4. Hubertus-kápolna környezete	Kápolna utca 593.	593	ICO Zrt.	kivett kápolna	8.423
5. Dera-, és Kovácsi-patak és környezete		306/1	önkormányzat	kivett vízfolyás	19.777
Dera-patak		404	önkormányzat	kivett Dera vízfolyás	13.122
6. Szerb ortodox templom	Béke út	1	Csobánkai Görögkeleti Szerb Egyház	kivett templom	974
Plébánia	Vörösvári út 1	2	Csobánkai Görögkeleti Szerb Egyház	kivett lakóház, udvar	809
7. Római katolikus	Vörösvári út	21	Csobánkai Szent Anna Plébánia	kivett templom	2.153

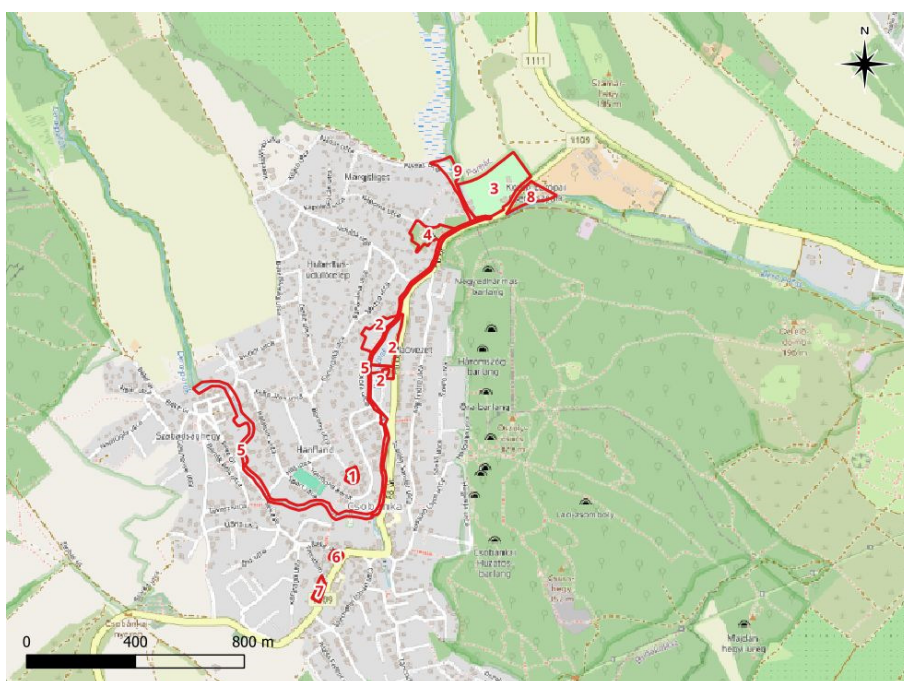
RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu , dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

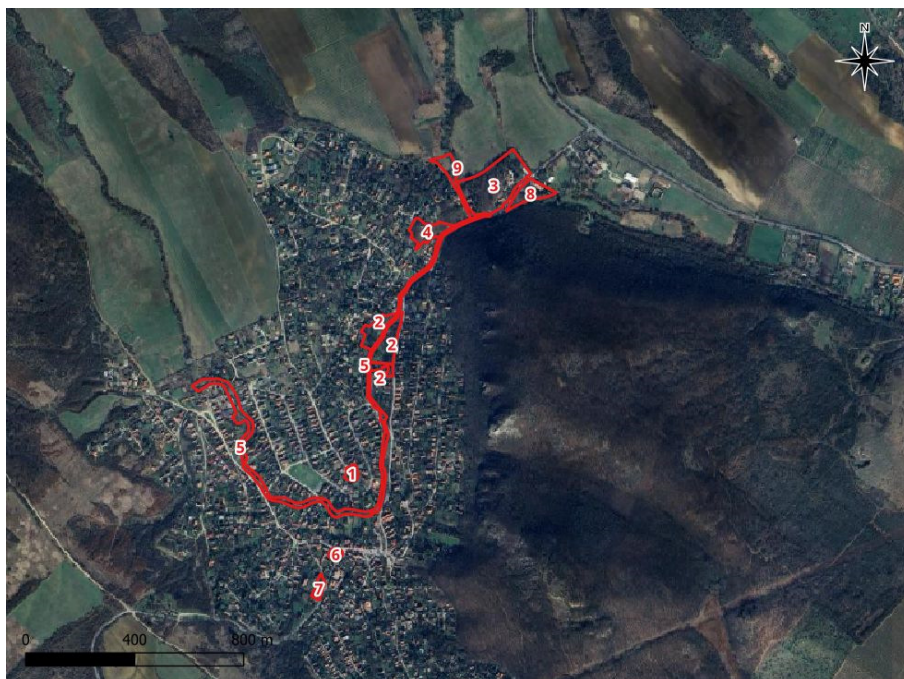
Megnevezés	Cím	Hrsz	Tulajdonos/kezelő/bérlő	művelési ág	kiterj. (m ²)
templom kertje					
8. Cserkészpark	Fő út	603/1	POSZTAMENS 2004 FILMBERENDEZÉSI Szolgáltató Kft.	kivett általános iskola	5.770 NATURA 2000: 755 m ²
Cserkészpark		603/2	Szociális Missziótársulat	kivett általános iskola	3.001
9. Holdvilág- árok	Nádas utca	600	önkormányzat	kivett közút	3.261
Holdvilág- árok	Nádas utca	601/1	önkormányzat	kivett közút	914
Holdvilág- árok		601/2	magán	kivett beépítetlen terület	3.569

12. ábra A HTT-k „utcatérképen” (OSM Standard). A védett területek számozása az 1. sz. táblázat szerinti sorszámozást követi.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu , dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

13. ábra Védett és védelemre javasolt területek átnézeti térképe, műholdfelvételen.
(Forrás: Google Satellite)

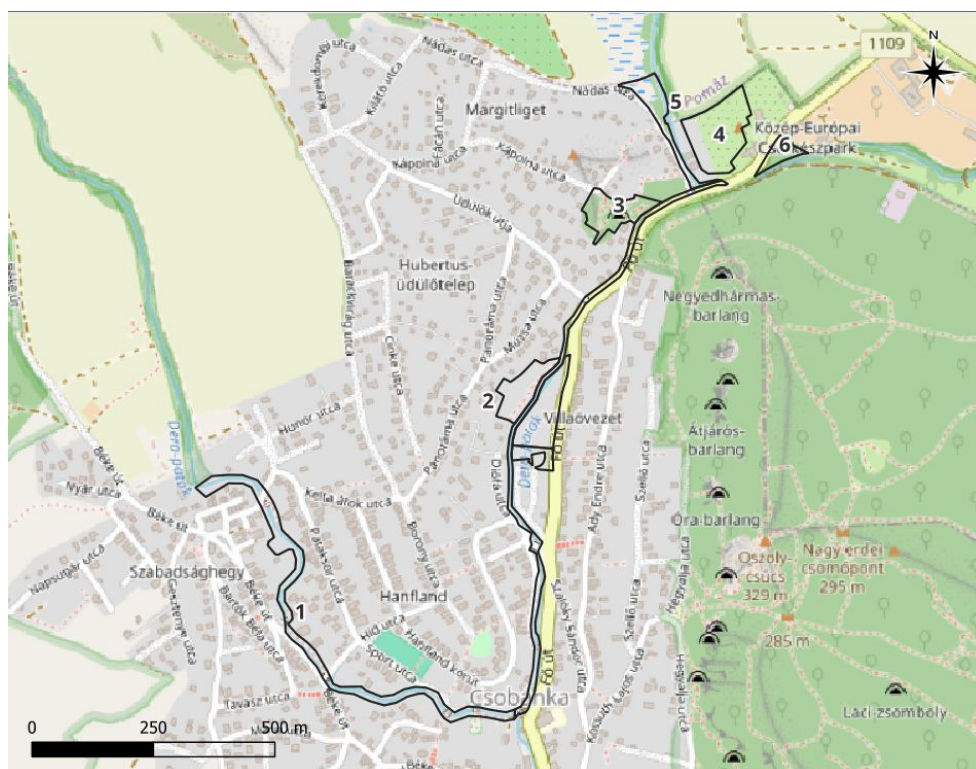
2. táblázat A 14. ábrán sorszámmal jelölt, 2024-ben helyi védelemre javasolt területek megnevezése

Védelemre javasolt terület ...	
sorszáma	neve
1.	Dera-, és Kovácsi-patak és környezete
2.	Ybl-villa egykori kertje
3.	Hubertusz-kápolna környezete
4.	Margit-ligeti kastély parkja
5.	Holdvilág-árok
6.	Cserkészpark

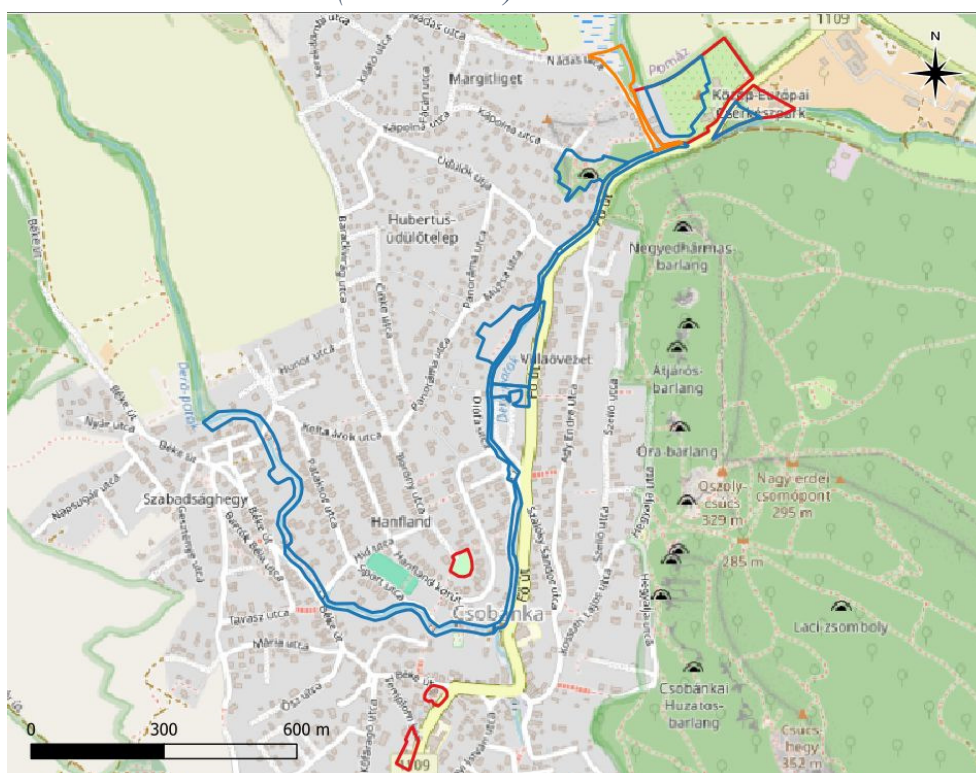
RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

14. ábra A tervezési folyamat lezárultával védelemre javasolt területek. A területek neve, a sorszámok alapján, a 2. táblázatban olvashatók. (Forrás: OSM)

15. ábra Védett területek változása. Jelmagyarázat: piros körvonal = korábban védett, védelemre nem javasolt területek, kék körvonal = védelemre továbbra is javasolt területek, narancssárga körvonal = újonnan javasolt terület (Forrás: OSM)

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

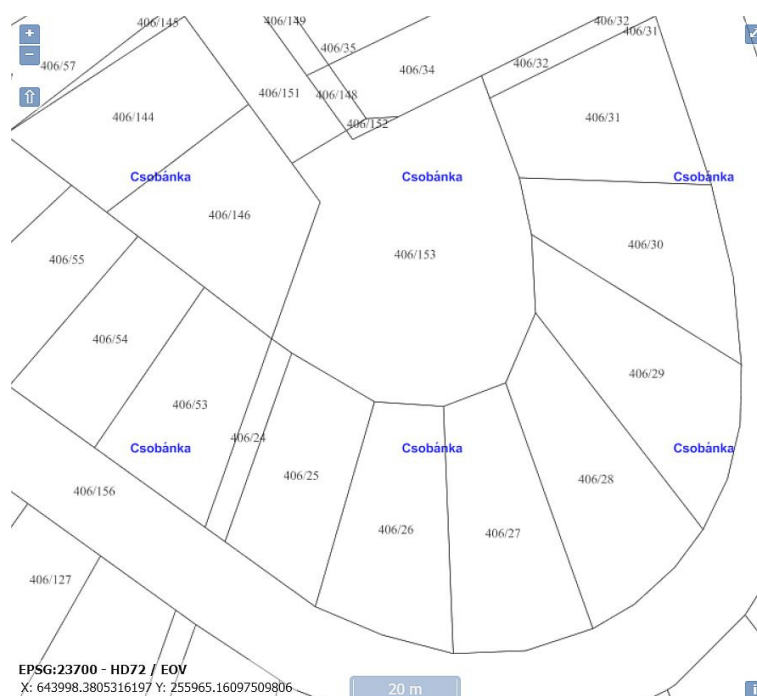
3.2. A Milleniumi Hétvezér Park

3.2.1. Bevezetés

A park Csobánka központi részén található. Gépkocsival a Borony utcán keresztül közelíthető meg, míg gyalogosan a Hanfland körút felől is megközelíthető. Kiterjedése 0,2244 hektár, 2244 m². Helyrajzi száma: 406/153.

A terület az ökológiai folyosónak nem része.

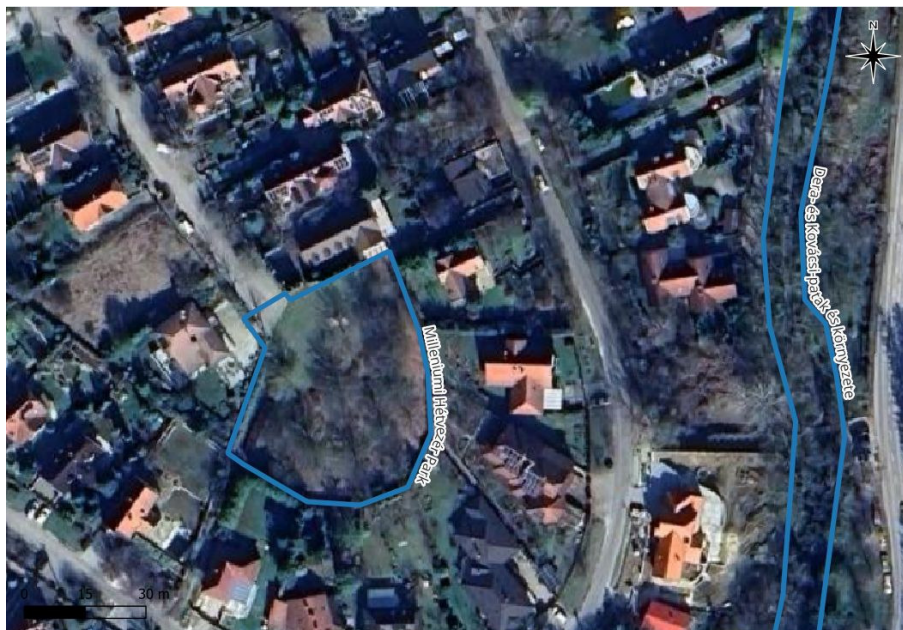
A Pro Vértes Alapítvány honlapján elérhető ökológiai állapot-felmérő lap szerint a kiterjedése 0,2298 ha. Akkor megállapításuk alapján a területen 9 tölgyfa található és a településekre jellemző madárfajokat figyelték meg 2013-ban is. A területet természetvédelmi szempontból nem tartották értékesnek, de zöldfelületként történő megőrzését javasolták. Ugyanezen megállapításokat képviseljük mi is a terület (és általában a kis kiterjedésű csobánkai parkok, templomkertek esetében). A területet, hozzánk hasonlóan, P6-élőhelyként azonosították.

16. ábra A Milleniumi Hét vezér park földrészlete a 406/153 hrsz-ú földrészlet. (Forrás: TIR)

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu , dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

17. ábra A park elhelyezkedése műholdfelvételen. (Forrás: Google Satellite)

3.2.2. A növényteni felmérés általános módszertana és eredményei

3.2.2.1. Növényteni vizsgálatok és értékelés általános módszertani leírása

Jelen alfejezetben leírtakat alkalmaztuk a területek nagy része esetében, némi módszertani eltérés csak a Dera patak esetében történt. A növényteni feltárás módszertani leírásának területenkénti ismétlése helyett ezen, elsőként tárgyalt területnél mutatjuk be a módszertani vonatkozásokat. A Dera patak tárgyalásakor pedig az ott alkalmazott módszert ismertetjük.

A növényteni felmérés módja ezen és minden más terület esetében is azok legalább egyszeri, lehető legalaposabb bejárása volt. A bejárások idejét és lehetőségeit befolyásolta az időjárás, a terepviszonyok, a zárt területek esetében a bejárásra rendelkezésre bocsátott időpont. (A nyár eleje nagyon csapadékos volt. Egyes területek megközelítése és bejárása a meredek, felázott, csúszós domboldal miatt nehezebb volt, elsősorban a Hubertusz kápolna környékének bejárása során. A zárt területek esetében a tulajdonos, vagy kezelő csak egy-egy időpontot adott meg. Ezen esetekben kívülről történő betekintéssel is kiegészítettük az adatgyűjtést.)

A bejárások során készített fajlistákat minden esetben külön mellékletben közöljük; adott terület tárgyaláskor utalunk a vonatkozó melléklet számára.

Amint említettük, az értékelés módszertana a Dera patak és az azon kívüli, összesen kilenc terület esetében részben eltért:

A korábban védettként nyilvántartott nyolc és az egy általunk javasolt, összesen kilenc terület fajlistáinak értékelése során a Simon-féle természetvédelmi-érték kategóriákat (TVK) és a fajok ökológiai mutatóit alkalmaztuk (ld. az egyes fajlistákat, valamint a 2. sz. táblázatot). A TVK alapján az egyes területek „összevont” értékelését végeztük el és mutatjuk be grafikusán is (ld. pl. az alábbi ábrát). (Az összevont értékelés azt jelenti, hogy az egyes, eltérő sajátosságú részterületekre, élőhelytípusokra, élőhelyfoltokra nem végeztük el külön-külön az elemzést. Ez alapvetően csak a nagyobb kiterjedésű, eltérő vegetációfoltokkal mozaikos területek esetében nyújtott volna információ-többletet. A területek javarésze kis kiterjedésű és homogén.)

A terepi tapasztalatok és műholdfelvételek alapján elkészítettük egy terület (a Dera patak) vegetációtérképét készítettük el.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

A vegetáció típusok meghatározására és jelölésére az Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (ÁNER) (Bölöni, Kun, Molnár szerk. 2011) élőhely meghatározásait és jelöléseit használtuk.

A Simon-féle természetvédelmi érték-kategóriákat csak egy esetben módosítottuk: A V-védett kategória jogi vonatkozású, így a hóvirágot nem K-(kísérő)fajnak, hanem V- (védett) fajnak tekintettük.

Amennyiben megfigyeltük, a védett fajok előfordulási helyeinek koordinátát horizontális értelemben megfelelően pontos mobiltelefonos applikáció segítségével (A_GPS Tracker) állapítottuk meg (majdnem minden esetben). Feljegyeztük a növények töveinek becsült számát is.

3. táblázat A Simon-féle természetvédelmi-érték kategóriák.

I. csoport: természetes állapotra utaló taxonok	
U	Unikális fajok
KV	Fokozottan védett fajok
V	Védett fajok
E	Társulásalkotó (edifikátor) fajok
K	Kísérő fajok
TP	Természetes pionír fajok
II. csoport: degradációra utaló taxonok	
TZ	Természetes zavarástűrő fajok
A	Adventív fajok
G	Gazdasági növények
GY	Gyomfajok

3.2.2.2. A Milleniumi Hét vezér park növényzete

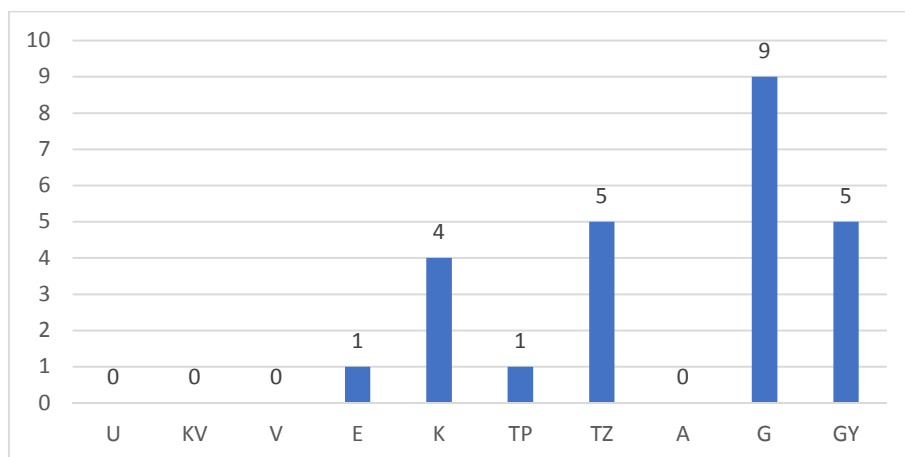
Az adott tervezési területen, a Milleniumi Hét vezér park területén, 25 növényfajt figyeltünk meg. A fajlista a 1. sz. mellékletben tekinthető meg. A fajok között védett faj nem található.

A természetességre utaló fajok aránya is alacsony: az összes fajszám negyede. A terület parkosított jellegének megfelelően magas a gazdasági növények száma és a használat, valamint bolygatás következmények viszonylag jelentős a gyomfajoké is.

A park értékes elemei a középkorú kocsányos tölgyek (*Quercus robur*).

A terület nem áll intenzív használat és kezelés alatt. Kellően árnyas, ugyanakkor a cserjeszint tulajdonképpen hiánya miatt átlátható.

A park kialakításának szempontjai, környezeti nevelési, szemléletformálási szándéka jelenleg is felismerhető, mindenképpen példaértékű.

18. ábra A Milleniumi Hétvezér park növényzetének grafikus TVK értékelése.

A terület ÁNÉR 2011 szerinti élőhelyei:

P6 – Parkok, kastélyparkok, arborétumok és temetők az egykori vegetáció maradványaival vagy regenerálódásával

Természetesség: 1-2

3.2.3. A madártani felmérés eredményei

3.2.3.1. A madártani vizsgálat általános módszertana

Madártani felmérés módszertana és időpontjai minden terület esetében megegyeztek, ezért az ismételések elkerülése okán itt adjuk közre a felmérés időpontjait és módszertanát:

A felmérésre kijelölt helyi védettségű területeken két nappali és egy éjszakai alkalommal végeztünk madártani megfigyelést, 2024.05.06 és 2024.06.10-én. Ezen alkalmakkor a 8 kijelölt területen összesen 39 madárfajt figyeltünk meg, melyek közül 34 védett, 1 közösségi jelentőségű és 4 faj vadászható vagy nem védett státuszú volt. A megfigyelt madárfajok listáját területi bontásban adjuk meg.

A fajok döntő része költ a vizsgált területeken vagy azok közvetlen közelében, azok peremterületén. Más fajok esetében lehetséges a fészkelés, míg a fajok egy további része táplálkozási céllal keresi fel egy vizsgált területet, ott nem fészkel. A vizsgált területek jó természeti állapota éppen ezért a listában szereplő valamennyi madárfaj számára fontos.

Fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy a felmérések során vizuálisan vagy akusztikusan megfigyelt fajok száma a minimális fajsza a területen. További megfigyelések alkalmával fészkelési időszakban ez a fajsza valószínűleg tovább emelkedne. Megfelelő természetvédelmi kezelés alkalmazásával további madárfajok megjelenése várható a területen melyek a területen költenek vagy táplálkozásra használják.

3.2.3.2. A Milleniumi Hétvezér park madárvilága

A tervezési területen 11 madárfajt figyeltünk meg, melyek mindegyike védett faj (a fajlistát lásd az alábbi táblázatban). A terület településközponti mérete, vegetációja befolyásolja a madárfauna összetételét. A területen jellemzően gyakori madárfajok vannak jelen. „Meglépetésfajnak” a héja tekinthető.

Annak érdekében, hogy a terület madártani értékei megmaradjanak, a madarak fészkelő, táplálkozóhelynek tekinthessék az élőhelyet, fontos a terület kíméletes kezelése, természeti állapotának megőrzése. A madárfajok élőhelyi igényeinek védelme, javítása érdekében néhány javaslatot fogalmaztunk meg az alábbiakban.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

4. táblázat A Milleniumi Hét vezér park madártani fajlistája

Név	Tudományos név	Természetvédelmi státusz	Természetvédelmi érték
Balkáni gerle	<i>Streptopelia decaocto</i>	Vadászható	-
Fekete rigó	<i>Turdus merula</i>	Védett	25000
Házi rozsdafarkú	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Védett	25000
Házi veréb	<i>Passer domesticus</i>	Védett	25000
Héja*	<i>Accipiter gentilis</i>	Védett	50000
Kenderike	<i>Carduelis cannabina</i>	Védett	25000
Kis poszáta	<i>Sylvia curruca</i>	Védett	25000
Molnárfecske	<i>Delichon urbica</i>	Védett	50000
Őzlapó	<i>Aegithalos caudatus</i>	Védett	25000
Szécinege	<i>Parus major</i>	Védett	25000
Vörösbegy	<i>Erithacus rubecula</i>	Védett	25000

*Park fölött átrepülő madár

Madárvédelmi javaslatok:

1. Fakivágások, bozót és cserje irtási munkálatok mellőzése április 1-e és augusztus 1-e között. (A fás szárú vegetáció kezelése egyebekben is vegetációs időn kívül lehetséges.)
2. Területen található mesterséges odúk évenkénti ellenőrzése és karbantartása.
3. Odvas fák és holtfák és száradék visszahagyása, amennyiben azok a nem balesetveszélyesek.
4. A terület karakterének megőrzése, mely a tájidegen fajok egyedeinek fokozatos visszaszorítását, honos cserje- és fajok telepítését, segítését jelenti.

3.2.4. Összegzés, értékelés

A park természetvédelmi oltalom alá helyezése alapvetően nem indokolt, mert élőhelyi és madártani szempontból nem képez kiemelkedő értéket. Ezzel együtt zöldfelületként és természetszerű karakterében történő megőrzése, valamint szemléletformálással összefüggő céljai továbbra is fontos és példaértékű.

3.3. Az Ybl-villa egykori kertje

3.3.1. Bevezetés

A terület három földrészlete Csobánka központi részén, a Fő út és a Dera patak között, ill. a Dera nyugati oldalán található. A földrészletek helyrajzi száma: 551, 605/1, 605/2 (ld. még az alábbi térképet). A terület kiterjedése 19.744,7 m², az az 1,97 ha. A terület patak nyugati felén lévő része a Diófa köz felől közelíthető meg. A Fő út és a patak közötti rész a patakon vagy jobbparti telkeken át közelíthető meg a Mogyoró és az Áfonya utca vége felől.

Az ökológiai folyosónak nem része.

A Pro Vértes Alapítvány honlapján elérhető adatlap alapján a terület védetté nyilvánításának éve 2001. 2013. évi terepi adatok szerint a települési környezetre jellemző madárfajok és fásszárúak voltak jelen a területen. Az élőhelyet P6-élőhelyként azonosították. Védett növényfajt nem figyeltek meg.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

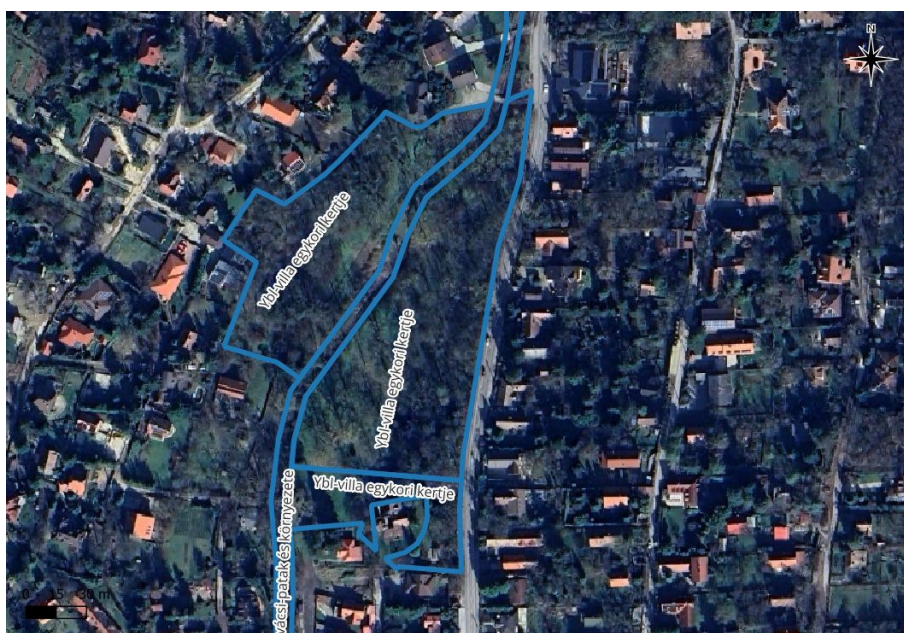
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

Szóbeli közlés alapján, az 1800-as évek végétől az 1950-es évekig a területen dísznövény nemesítés, dísznövény kertészet működött főként *Phlox*- és *Paeonia*-fajokkal. Ennek megfelelően ma is megtalálhatóak a kert területén dísznövényfajok.

19. ábra A volt Ybl-villa parkjának földrészlete az 551, a 605/1 és a 605/2 hrsz-ú földrészlet. (Forrás: TIR)

20. ábra Az Ybl-villa védelemre javasolt hajdani kertjének elhelyezkedése műholdfelvételen. (Forrás: Google Satellite)

RENATUR 2005 BT.

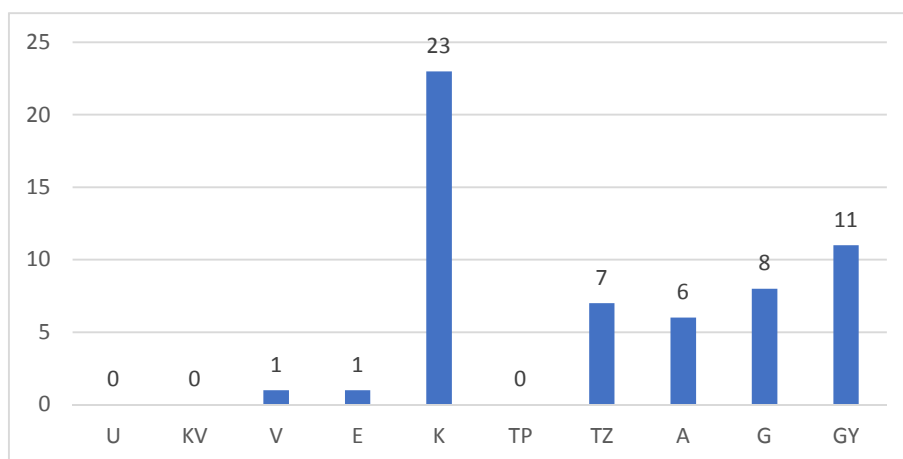
*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

3.3.2. A növénytani felmérés eredményei

A területen 57 növényfajt figyeltünk meg (a fajlista a 2. sz. mellékletben tanulmányozható). Köztük egyetlen védett faj található a területen, a nemes májvirág (*Hepatica nobilis*).

Amint az alábbi ábrán látható, a természetességre utaló fajok nem teszik ki az össz fajszám felét, azonban a magas a kísérőfajok száma és egy védett faj is előfordul. Társulásalkotó fajként, a patak közelsége miatt a fehér fűz is jelen van.

A gazdasági fajok, díszfajok magas aránya, minden bizonnyal, a hajdani park-állapot öröksége. Bár tájidegen faj, de a kínai ginkgo (páfrányfenyő, *Ginkgo biloba*) idős példányai mindenképpen említést érdemelnek. Sajnos jelen van több adventív keserűfű-faj is, a fehér akác, valamint a zöldjuhar, azonban ezek visszaszorításával a terület természeti állapotát jelentősen lehet javítani.

21. ábra Az Ybl-villa egykori kertje növényzetének grafikus TVK értékelése.

A terület ÁNER 2011 szerinti élőhelyei:

P6 – Parkok, kastélyparkok, arborétumok és temetők az egykori vegetáció maradványaival vagy regenerálódásával

Természetesség: 2

3.3.3. A madártani felmérés eredményei

A tervezési területen 9 madárfajt figyeltünk meg, melyek közül 8 védett faj (a fajlistát lásd az alábbi táblázatban). A terület településközponti és patak menti elhelyezkedése, mérete, vegetációja együttesen befolyásolják a madárfauna összetételét, mely akár jelentősebb is lehetne. Gyakori madárfajok vannak jelen.

Annak érdekében, hogy a terület madártani értékei megmaradjanak, a madarak fészkelő, táplálkozóhelynek tekinthessék az élőhelyet, fontos a terület kíméletes kezelése, természeti állapotának megőrzése. Ennek érdekében néhány javaslatot fogalmaztunk meg az alábbiakban.

5. táblázat Az Ybl-villa egykori kertjének madártani fajlistája

Név	Tudományos név	Természetvédelmi státusz	Természetvédelemi érték
Barátposzáta	<i>Sylvia atricapilla</i>	Védett	25000
Csicsörke	<i>Serinus serinus</i>	Védett	25000
Erdei pinty	<i>Fringilla coelebs</i>	Védett	25000
Fekete rigó	<i>Turdus merula</i>	Védett	25000
Kék cinege	<i>Parus caeruleus</i>	Védett	25000

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

Örvös galamb	<i>Columba palumbus</i>	Vadászható	-
Sárgafejű királyka	<i>Regulus regulus</i>	Védett	25000
Szécinege	<i>Parus major</i>	Védett	25000
Vörösbegy	<i>Erithacus rubecula</i>	Védett	25000

Helyben élők megfigyelése szerint még a süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*) is megjelenik a területen.

Madárvédelmi javaslatok:

1. Fakivágások, bozót- és cserjeirtási munkálatok mellőzése április 1-e és augusztus 1-e között, az óriásjapánkeserűfű-irtás kivételével.
2. A területen található invazív lágyszárú növények és fafajok visszaszorítása, az őshonos fafajok megsegítése, kivágás esetén pótlása.
3. Odvas fák és holtfák és száradék visszahagyása, amennyiben azok a nem balesetveszélyesek.
4. Idegenhonos idős, odvas fák kitermelése esetén fészkelő odúk telepítését, évenkénti ellenőrzését és karbantartását javasoljuk.
5. A patak mentén az élőhely minőségének megőrzése és javítása érdekében a folyamatos árnyékolás biztosítása.

3.3.4. Összegzés, értékelés

A terület központi, patakmenti elhelyezkedése, kiterjedése miatt mindenképpen figyelmet érdemel. A Dera patak menti ökológiai folyosó kiszélesedő részének lehet tekinteni a patak két partján elhelyezkedő területet, mely természeti állapotát a tájidegen fajok kiszorításával, tájhonos fajok telepítésével javítani lehet. A területen egy védett növényfaj és 8 védett madárfaj van jelen.

Egyes díszfafajok idősebb egyedeinek megtartása mindenképpen javasolt.

A területet védelemre javasoljuk, „szelíd” közparki funkcióval, vagyis olyan „kiépítettség” és kezelési megoldásokkal, ahol a közparki és természetvédelmi szempontok együtt érvényesülhetnek. (Intenzív kiépítés és használat a terület természeti értékeinek leromlását idézné elő.)

A terület természetvédelmi kezelési terve a 3. sz. mellékletben olvasható.

3.4. A Margit-ligeti kastély parkja

3.4.1. Bevezetés

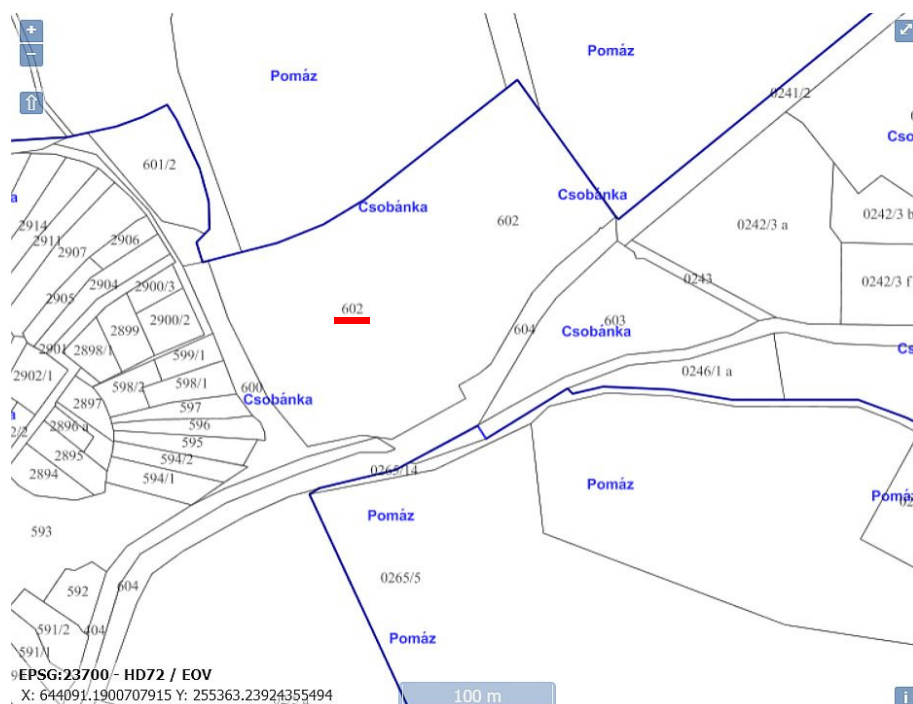
A kastélypark kiterjedése kb. 3,3 ha. Az érintett földrészlet helyrajzi száma: 602. (Ld. még az alábbi ábrát és térképet.) A terület csobánkai elágazás közelében fekvő terület a Fő út felől közelíthető meg. Az ökológiai folyosónak nem része, de szomszédos ökológiai folyosóval, Natura 2000- és országosan védett területtel.

Pro Vértes Alapítvány adatlapja alapján a területet 2001-ben nyilvánították védetté. Kiterjedése 3,3206 hektár, önkormányzati adatok alapján. A kastély közvetlen környezetében lévő parkrészt rendszeresen gondozottnak találták, mely most is jellemző. Védett növényt nem találtak. A madárfajokat gyakori fajok képviselték.

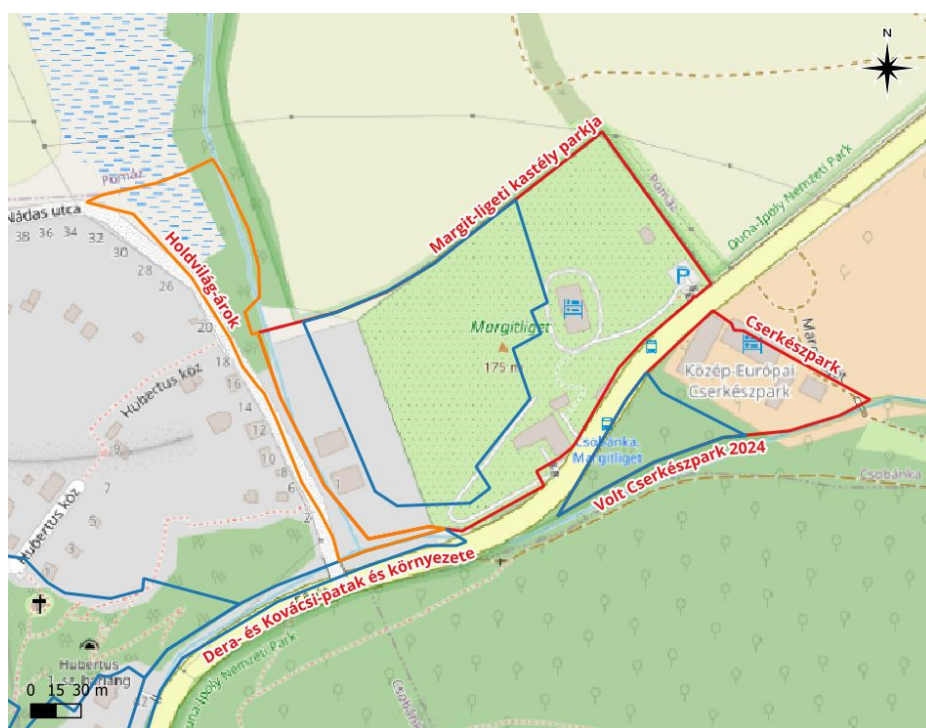
A 2024. évi felmérés során bejártuk a park teljes területét. A növénytani és madártani eredményeket a következő fejezetekben foglaltuk össze.

A terület magas természetességű belső erdős részeit védelemre javasoljuk.

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

22. ábra A Margit-ligeti kastély park földrészlete a 602 hrsz-ú földrészlet. (Forrás: TIR)

23. ábra A kastélypark és környezetében lévő helyi védett és javasolt területek műholdfelvételen. Jelmagyarázat: piros körvonal = 2024. előtti védettség, kék körvonal = 2024. előtt védett terület módosítása, narancssárga körvonal = 2024-ben javasolt új védett terület (Forrás: Google Satellite)

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

24. ábra A Margit-ligeti kastélypark élőhelyeinek vizsgálata alapján (ld. még a 3.4.2. fejezetben leírtakat), a korábban levédett területen belüli jobb élőhelyek a dombtetőn találhatók. Ezt a területrészt mindenképpen védelemre javasoljuk.

3.4.2. A növényteni felmérés eredményei

A területen 106 növényfajt figyeltünk meg, melyek fajlistája a 4. sz. mellékletben tanulmányozható. A három védett növényfaj közül a fehér tündérrózsa (*Nymphaea alba*) minden bizonnyal telepítés eredménye, hiszen a dombtetőn lévő mesterséges tóban található. A dombtető körüli, magas természetességi állapotú erdőfoltban és szegélyében a fehér és a kardos madársisak (*Cephalanthera damasonium*, *C. longifolia*) több tucat egyedet találtunk meg. A domblábtól kifelé eső, kisebb-nagyobb hatásokat viselő szegélyterületek, ill. a kastélyépület körüli területrészek természeti állapota lényegesebb alacsonyabb. Itt kell említést tenni arról, hogy mindkét madársisakfaj egyedeit a sűrűn kaszált, napos erdőszélben is megtaláltuk; másutt ideális, zavarásmentes környezetben figyeltük meg állományait. Amint az alábbi ábrán látható, a természetes állapotokra utaló (V, E, K-besorolású) fajok száma éppen a fele (58 faj) az összes fajszámnak. A fajok közel fele kísértőfaj, tizede társulásalkotó faj. Magas a gazdasági növényfajok száma, mely a kastélypark eredeti funkciójával hozható összefüggésben, hiszen ezen fajok jelentős része nem honos, betelepített díszfa (pl. fekete-, erdei, ezüst-, simafenyő, vadgesztenye, platán). A gyomfajok előfordulása a zavartságnak köszönhető: a korábbi és jelenlegi bolygatások következtében elsősorban a kastélypark peremi sávjaiban és a terület északi felén fordulnak elő. Az adventív fajokat a kanadai aranyvessző (*Solidago canadensis*) és a japán óriáskeserűfű (*Fallopia japonica*) képviseli. Ez utóbbi faj állományai a közvetlenül szomszédos védett és védelemre javasolt területek (Dera patak, Holdvilág-árok) állományaiával egységet képeznek.

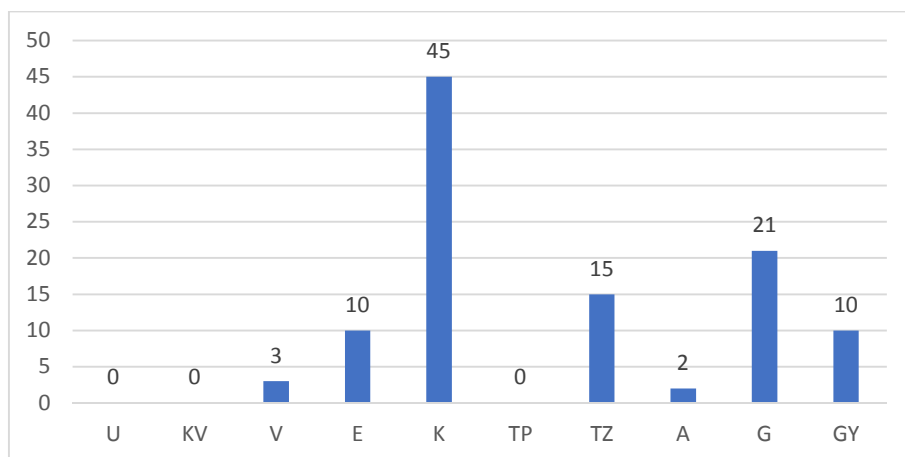
A terület domborzati különbségeit a növényzet szintén jelzi: alacsonyabb részein jelen van például a podagrafű, míg legmagasabb részein melegkedvelő, szárazságot jól viselő tölgyesek maradványai (ill. úja létrejött állományai) találhatók.

A vegetáció alapján ez utóbbi, magasabb térszíneken található élőhelyfoltok érdemesek jogi védelemre.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

25. ábra A Margit-ligeti kastélypark növényzetének grafikus TVK értékelése.

A terület ÁNÉR 2011 szerinti élőhelyei:

- P6** – Parkok, kastélyparkok, arborétumok és temetők az egykori vegetáció maradványaival vagy regenerálódásával
Természetesség: 1, 2
- L1** – Mész- és melegkedvelő tölgyesek
Természetesség: 4
Natura 2000: 91H0 * Pannon molyhos tölgyesek

Az utóbbi élőhely közösségi jelentőségű élőhely, a völgy túloldalán lévő erdőkkel és a Hubertusz kápolna körüli erdőkkel azonos. Ez az élőhely lehetett jellemző az első erdőirtás előtt a kastélypark területére is. Mivel a dombtetőt is parkosították és ennek jelei még megfigyelhetők a fajkészleten és a vegetációszerkezetben, ezért a dombtető erdejét L1*P6-élőhelykomplexnek is tekinthetjük. A kastélyparknak legalább ezt a részét helyi védelemre javasoljuk az ott megfigyelhető, jó természetességű, tájra jellemző élőhelytípus és védett növényfajok előfordulása alapján.

3.4.3. A madártani felmérés eredményei

A területen 15 madárfajt figyeltünk meg, azonban a fajok száma ennél minden bizonnyal magasabb (a területre a kollégát nem engedték be, ezért a madártani adatokat a kerítésen kívülről, a területet körbejárva gyűjtötték). A fajok közül egy a nem védett fajok száma. A települési, településközi elhelyezkedésnek megfelelően alakult a megfigyelt fajkészlet. A belső területek jó természetességű erdei különösen jó élőhelyi feltételeket nyújthatnak a madarak számára is.

6. táblázat A Margit-ligeti kastélypark madártani fajlistája

Név	Tudományos név	Természetvédelmi státusz	Természetvédelmi érték
Balkáni gerle	<i>Streptopelia decaocto</i>	Vadászható	-
Barátposzáta	<i>Sylvia atricapilla</i>	Védett	25000
Barázdabillegető	<i>Motacilla alba</i>	Védett	25000
Csuszka	<i>Sitta europaea</i>	Védett	25000
Énekes rigó	<i>Turdus philomelos</i>	Védett	25000
Erdei pinty	<i>Fringilla coelebs</i>	Védett	25000
Fekete rigó	<i>Turdus merula</i>	Védett	25000
Házi rozsdafarkú	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Védett	25000
Kék cinege	<i>Parus caeruleus</i>	Védett	25000

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

Nagy fakopáncs	<i>Dendrocopos major</i>	Védett	25000
Sárgarigó	<i>Oriolus oriolus</i>	Védett	25000
Seregély	<i>Sturnus vulgaris</i>	Közösségi jelentőségű	25000
Szécinege	<i>Parus major</i>	Védett	25000
Szürke légykapó	<i>Muscicapa striata</i>	Védett	50000
Vörösbegy	<i>Erithacus rubecula</i>	Védett	25000

Madárvédelmi javaslatok:

1. A parkosított, parkként kezelt területeken a fás, cserjés állományok megőrzése, a gyepek lehetőség szerinti kíméletes kezelése.
2. A jó állapotú, dombháti erdőfolt megőrzése növénytani szempontok mellett a madárfauna szempontjából is nagyon fontos.
3. Az erdőfolt kiterjedésének megőrzése mellett az állapot megőrzése is fontos, pl. a lábon álló és fekvő holtfák, odvasfák megtartásával, a balesetveszélyesség figyelembe vétele mellett.
4. Odúk telepítése.

3.4.4. Összegzés, értékelés

A terület belső, magasabb fekvésű erdeje, vegetációtípusa és természeti állapota miatt védelemre érdemes. Az erdő jelenlegi, extenzív, alkalmoszerű hasznosítását nem tartjuk szükségesnek korlátozni, legfeljebb a lokális esetlegességek kizárása szükséges (kisebb irtások beszüntetése). A legfontosabb kezelés és használati formák: az utakról való letérés, taposás mellőzése, a tájidegen fajok egyedeinek esetleges kiszálása, tájidegen fajok telepítésének mellőzése. A terület természetvédelmi kezelési terve a 5. sz. mellékletben tekinthető meg.

3.5. A Hubertusz-kápolna környezete

3.5.1. Bevezetés

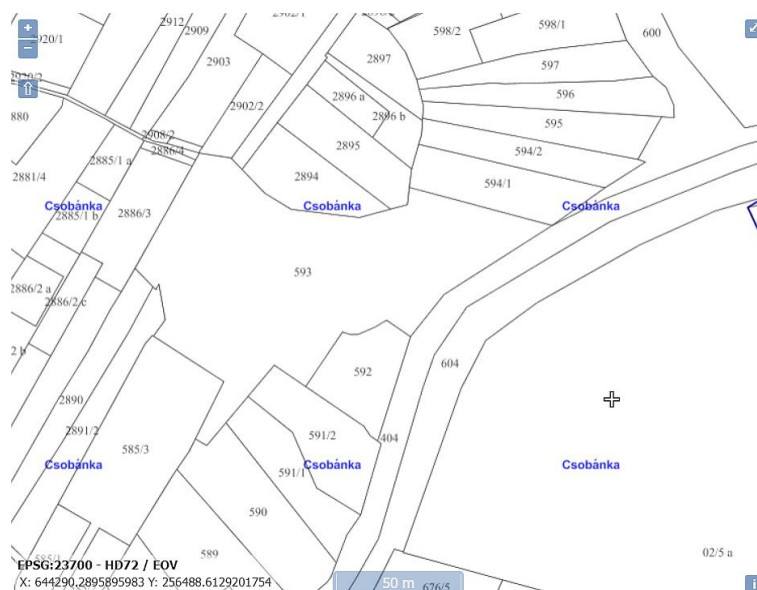
A terület a Dera patak fölélészak felől magasodó domb oldalán és tetején helyezkedik el. A romos állapotában is szép kápolna a dombtetőn, rendszeresen kaszált kis tisztáson áll. A terület a patak és a Fő út felől elméletileg egy hídon és annak folytatásában a meredek domboldalon kis lejtésekkel hosszan vezetett ösvényen közelíthető meg, de a híd le van zárva és az ösvény sincs karbantartva. (A terület természeti állapotának megőrzése szempontjából azonban ez kifejezett előnyt jelent.) A közúton való megközelítés ÉNy-felől a Kápolna utcán át, ÉK felől a Hubertus utcán keresztül történhet. Utóbbi irányból azonban csak gyalogosan a Fő út-Nádas utca-Hubertus utca-nyomvonalon lehet feljutni a kápolnához.

A terület helyrajzi száma 593. Kiterjedése 0,8423 ha a Pro Vértes Alapítvány adatlapja szerint, mely 2013. évi vizsgálat eredményeként készült. A bejárás során a tölgyeseket jó állapotúnak tartották, a megfigyelt élőhelyeket a G2 és a LY4 élőhelykategóriákba sorolták. A területen erdei környezetre jellemző védett madárfajokat figyeltek meg. Védett növényfajt nem találtak. Feljegyezték azonban az általunk nem észlelt, de az élőhely alapján valószínűsíthető zöld gyík (*Lacerta viridis*) előfordulását.

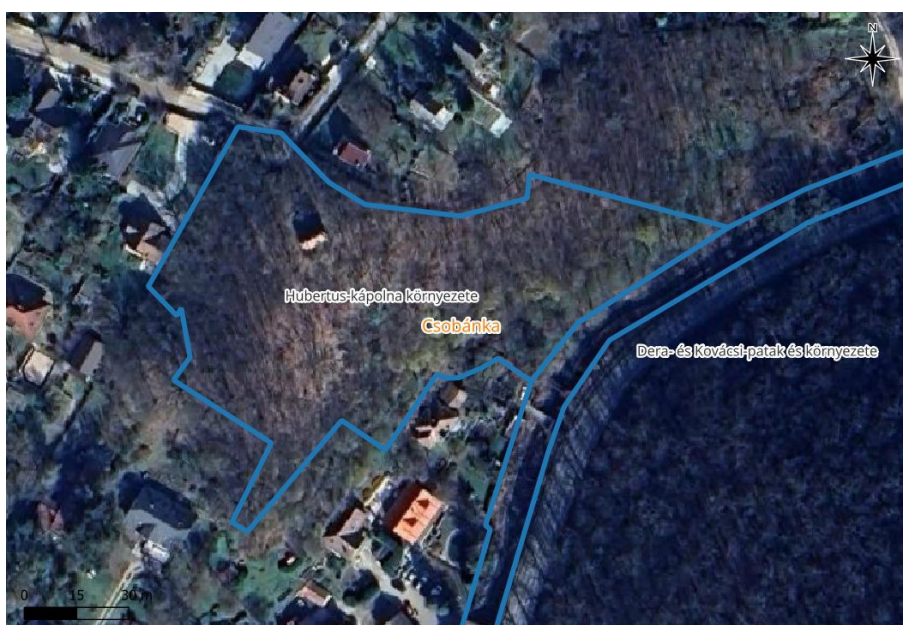
Az ökológiai folyosónak nem része.

A DINPI adatbázisa alapján a területen két ex lege védett barlang is található, a Hubertus 1. sz. és Hubertus 2. sz. barlangok.

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

26. ábra A Hubertus kápolna környezete HTT földrészletének helyrajzi száma: 593. (Forrás: TIR)

27. ábra A Hubertus-kápolna környezet helyi védett terület műholdfelvételen.

(Forrás: Google Satellite)

3.5.2. A növényteni felmérés eredményei

A tervezési terület tavasz végi, korányári bejárásai során 59 növényfajt jegyeztünk fel, melyek listája a 6. sz. mellékletben olvasható. Három védett növényfaj került szemünk elé: a hóvirág (*Galanthus nivalis*), a nagy ezerjófű (*Dictamnus albus*) és a magyar repcsény (*Erysimum odoratum*). A védett fajok többsége fajonként néhány fő volt.

A fajkészlet több mint felét természetességre utaló fajok képezték, melyek között három társulásalkotó faj, ill. a fajok nagy része kísérfaj. Alacsony az adventív és a gyomfajok száma. E fajok és a természetes zavarástűrő fajok a terület peremi részein, ill. a kápolna környékén fordulnak elő, a környező területek zavartsága és a kápolna környékének kezelésével, használatával összefüggésben. A belső, nehezen járható, meredek területrészek természeti állapota magas, a zavartság nem jellemző.

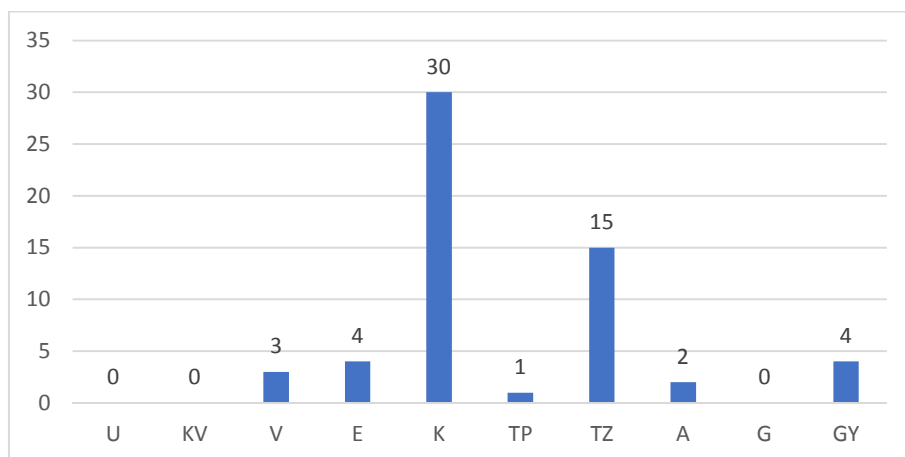
RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

A terület természeti állapota a kíméletes és lokális hasznosítással, kezeléssel (taposás csökkentése, gyomosítás kerülése a kaszálék maradékának elszállításával), a tájidegen fajok visszaszorításával könnyen megóvható, növelhető.

28. ábra A Hubertus kápolna környezete növényzetének grafikus TVK értékelése.

A terület ÁNÉR 2011 szerinti élőhelyei:

1. **OC** – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (A kápolna körüli kaszált folt.)
Természetesség: 1-2
2. **L1** – Mész- és melegkedvelő tölgyesek (A kaszált folton kívüli erdők.)
Természetesség: 4
Natura 2000: 91H0 * Pannon molyhos tölgyesek

3.5.3. A madártani felmérés eredményei

A kápolna körüli erdősült területen 10 madárfajt figyeltünk meg, melyek mindegyike védett, viszonylag gyakori, települési környezetben is előforduló faj.

7. táblázat A Hubertusz kápolna környezetének madártani fajlistája

Név	Tudományos név	Természetvédelmi státusz	Természetvédelemi érték
Barátcinege	<i>Parus palustris</i>	Védett	25000
Barátposzáta	<i>Sylvia atricapilla</i>	Védett	25000
Csicsörke	<i>Serinus serinus</i>	Védett	25000
Énekes rigó	<i>Turdus philomelos</i>	Védett	25000
Fekete rigó	<i>Turdus merula</i>	Védett	25000
Házi rozsdafarkú	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Védett	25000
Nagy fakopáncs	<i>Dendrocopos major</i>	Védett	25000
Rövidkarmú fakusz	<i>Certhia brachydactyla</i>	Védett	25000
Szécincinege	<i>Parus major</i>	Védett	25000
Vörösbecg	<i>Erithacus rubecula</i>	Védett	25000

Madárvédelmi javaslatok:

1. Fakivágások, bozót és cserje irtási munkálatok mellőzése április 1-e és augusztus 1-e között.
Ezen előírás egyebekben is fontos: fás vegetációt kezelni vegetációs időn kívül javasolt.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

Ugyanakkor a területen fás vegetáció visszaszorítása csak a tájidegen fajok esetében, vagyis csekély mértékben indokolt.

2. A területen található invazív növények és fajok visszaszorítása és az őshonos fajok megsegítése, kivágás esetén pótlása.
3. Odvas fák és holtfák és száradék visszahagyása szükséges, amennyiben azok nem balesetveszélyesek.

3.5.4. Összegzés, értékelés

A Hubertusz-kápolna környezetét képező erdőfolt messze a legmagasabb természetességű, helyi védettként nyilvántartott, arra mindenképpen érdemes csobánkai terület. A nagy részét borító élőhely természeti állapota, a benne élő három védett növényfaj belterületbe ékelődő terület esetében ritka, a terület magas természetvédelmi értékét jelzi. Törekedtünk a teljes körű bejárásra, azonban a saját taposási károk megelőzése, valamint a nehéz bejárhatóság miatt (ld. igen meredek lejtő, keskeny, erősen benőtt ösvény) nem kizárt, hogy további védett fajok is előkerülnek.

A terület degradáltabb részei a lakóingatlanok kertjei, ill. a patak menti szegélyek, ill. a kápolna közvetlen környezete. A degradáció okainak kizárásával, mérséklésével a zavarást jelző fajok visszaszorítása lehetséges. Ez elsősorban szerves anyag kihelyezésének mellőzését, a kerítések menti talajbolygatások elhagyását, területrendezését jelentő kisléptékű feladatok.

A terület bemutatását azonban mindenképpen kellő óvatossággal szabad csak engedni, mert az ösvények turisztikai használata egyrészt azok biztonságosabbá tételét jelenti, mely talajbolygatással, növényirtással is jár, továbbá a munkálatok és az ösvények használata a gyomfajok terület belsejébe jutását is segítik. Ezért alapvetően a Kápolna és a terület fentről történő megközelítését javasoljuk és a természeti értékek Kápolna környéki táblán való bemutatását szorgalmazzuk.

A terület természetvédelmi kezelési terve a 7. sz. mellékletben tekinthető meg.

3.6. Dera-, és Kovácsi-patak és környezete

3.6.1. Bevezetés

A patak több km hosszan folyik át Csobánka kül- és belterületén. A külterületi szakaszok országos védelem alatt állnak, valamint az országos ökológiai hálózat ökológiai folyosójának és a „Pilis és Visegrádi-hegység” megnevezésű Natura 2000 terület részei. A belterületi szakasz is az ökológiai folyosóhoz tartozik. A helyi védelemre jelölt földrészletek hrsz-a: 306/1 és 404. (A kapott adatbázisban szereplő 0245/2 hrsz-ú földrészlet országosan védett és Natura 2000 terület.) A védelemre javasolt belterületi patak szakasz hossza kb. 2,5 km.

A patak több ponton megközelíthető: A Margitligeti kastélynál, a volt Cserkészparknál a Fő út metszi a vízfolyást. Onnantól a településközpontig párhuzamosan halad az út a patak, majd szétválásuk után a Sport utcánál két irányból is bejárható a patak, részben gyalogösvényen. A legfelső belterületi, Béke úti szakaszon a patak szintén megközelíthető.

A patak helyi védelemre javasolt kettős megnevezésére vonatkozóan az alábbi megállapításokat tesszük: Több térképen, így a nevezéktanilag általában iránymutatónak tekinthető, 1980-as években készült topográfiai térképen a patak belterület feletti szakaszát nevezik Kovács-pataknak, az alatti Dera néven (állandó, kötőjellel elválasztott patak-utótag nélkül) fut. Hivatalos vízrajzi adatbázis alapján Derának a Fő téren átfolyó patakot nevezik, mely a Kovács-patakkal összefolyást követően a patak névadója lesz. Az előzmény-dokumentumokban sehol sem láttuk nyomát e mellékvíz védettsége (az azzal érintett

földrészletek nem szerepelnek a kapott adatok között). Ezt a kis patakot is vizsgáltuk több szakaszán: Vízét csak a Főtéri és az alatti szakaszán szállít, a felett a bejárásokkor száraz volt a meder.

A patakba a belterületi szakaszon torkolló másik kisvízfolyás a Holdvilág árok, mely a Nádas utca mentén folyik rövid csobánkai szakaszán. Helyi védelemre szintén érdemes terület (ld. a 3.10. fejezetet).

A Dera patak csobánkai alsó szakasza burkolt, a többi szakaszán is szabályozott, de morfológiai és növényzeti szempontból, szakasztól függően, kisebb-nagyobb mértékben természetesebbé vált. (A növényzeti természeti állapot szakaszosságát a következő alfejezetben térképen is szemléltettük.)

A patakban előfordulnak védett és nem védett halfajok, valamint a kövi rák. Az élőhely állapotát rontó egyik fontos tényező a keserűfű-fajok nagy borítása egyes szakaszokon, valamint a mederburkolás.

A patak 2013. állapotfelmérési adatlapja alapján a patak 2005 óta védett. A patak mentén gyakori védett madárfajokat figyeltek meg, valamint pl. a védett kisasszony szitakötőt (*Calopteryx virgo*). Az élőhelyet az akkori kategorizálás alapján U12 élőhelyként azonosították (a vízfolyások mai besorolása: U9). Vizsgálataink alapján a szakaszonként jellemző, sok esetben elég kevert, vegetációtípusokat adtuk meg.

A patak belterületi szakasza az ökológiai folyosónak nem része, de a külterületi szakaszai az ökológiai folyosóhoz, Natura 2000- és országosan védett területhez tartoznak.

29. ábra A Dera patak helyi védett szakasza műholdfelvételen.

3.6.2. A növényzeti felmérés eredményei

3.6.2.1. A vizsgálat módszertana

Vizsgálat időpontja

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

A botanikai vizsgálatot az adott év fenológiai sajátosságai, illetve időjárási körülményei alapján optimalizálva, évente 1 alkalommal a vegetációs periódus közepén (július hónapban) célszerű elvégezni. Technikai okokból a 2024. évi felmérésre a tavaszi, koranyári időszakban (április-június) került sor. A növényzet fejlődése szempontjából ez szuboptimális, hiszen számos faj még nem kezdte meg növekedését.

Vizsgálati helyszín

A mintavétel az előzetesen kijelölt, Dera-patak Csobánka belterületi szakaszán történt (ld. 27. ábra).

Mintavétel

A mintavétel során felmért változó a növényfajok jelenléte (prezencia) és tömegessége (borítás). A növényfajok azonosítása elsősorban helyben, terepen zajlott, mindössze néhány – részletesebb határozást igénylő – faj került begyűjtésre. Ezek meghatározása 24 órán belül megtörtént.

A tömegesség becslése a fajok százalékos borítása a rájuk jellemző szakaszon, A-D (abundancia-dominancia) alapján történt. Az A-D érték meghatározása egy ötfokú ordinális skálán való becsléssel történik (2. táblázat).

8. táblázat: Az abundancia-dominancia (A-D) becslésére használt skála

Becsült A-D érték	Borítás %
5	75-100
4	50-75
3	25-50
2	5-25
1	1-5
+	néhány egyed

A mintavétel kiterjedt a teljes vízfelületre, illetve a közvetlen parti sávokra. A fajlistákba tehát a teljes nagyvízi mederből: a víztérből, a közvetlen vízparti szegélyből, és a rézsúk hullámtéri szakaszairól kerültek be fajok. A felmérési területen a legfontosabb megkülönböztethető vegetációs típusok az A-NÉR 2011 élőhely-osztályozási rendszer (ahol egyértelmű volt, az alegységeket (cönotaxonokat) a C-NÉR) szerint kerültek meghatározásra.

Az élőhelyek természetességét a Németh-Seregélyes féle 5 fokozatú skála alapján becsültük. Az ötfokozatú skála értékei (TDO = természetességi/degradáltsági osztályok) (Molnár és Kun 2011):

1. teljesen leromlott, tönkrement állapot
2. erősen leromlott állapot
3. közepesen leromlott/regenerálódó állapot
4. természetközeli állapot
5. természetes, illetve annak tekinthető állapot

A monitoring során az értékelés alapját képező ökológiai indikációs index a Borhidi-féle SzMT (növényfajok szociális magatartás típusa) (Borhidi 1993):

- C: Természetes kompetitorok
- Cr: Ritka természetes kompetitorok
- G: Generalisták (tág ökológiájú stressztűrők)
- S: Specialisták (szűk ökológiájú stressztűrők)
- Sr: Ritka specialisták
- NP: Természetes pionírok
- DT: Zavarástűrő növények
- W: Honos gyomfajok

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu , dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

AC: Tájidegen, agresszív kompetitorok
RC: Honos flóra ruderális kompetitorai
A: Adventív (behurcolt gyomok)

Az értékelésnél figyelembe lett véve a fajok %-os borítási aránya, így a fajok értékei súlyozva lettek. A C, Cr, G, S, Sr, NP fajok előfordulása a természetességre utal, a DT, W, AC, RC, AC, A, I fajok előfordulása a zavarásra, antropogén hatásra utal.

A vizsgálati terület tipikus növényzetéről fotódokumentáció készült.

3.6.2.2. Aktuális vegetáció

Az eredeti ártéri vegetáció már nem, ill. csak töredékeiben található meg az intenzív tájhasználat (beépítések és egyéb antropogén hatások) miatt. A patak menti vegetációt nagyfokú – rossz értelemben vett – mozaikosság és diverzitás jellemzi. Az egykoron meglévő égerligeteket (J5) és patakparti magaskórósokat (D5) fokozatos felváltották az invazív, idegenhonos, illetve gyom növényfajok az antropogén hatások következtében. A szakaszon az élőhelyeket nehéz lehatárolni a magas szintű mozaikosság miatt, ilyen esetben hibridkategóriák alkalmazása szükséges. Szükségszerűen 5 szakaszjellegel sikerült elkülöníteni, ami 3 hibridkategóriát is jelöl. A szakaszjellegek lehatárolását az 27. ábra szemlélteti. A patak menti növényzát botanikai fajlistája a 8. sz. mellékletben tekinthető meg.

30. ábra: Szakaszjellegek lehatárolása a Dera-patak csobánkai szakaszán

A szakaszjellegek jellemzése a következő:

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

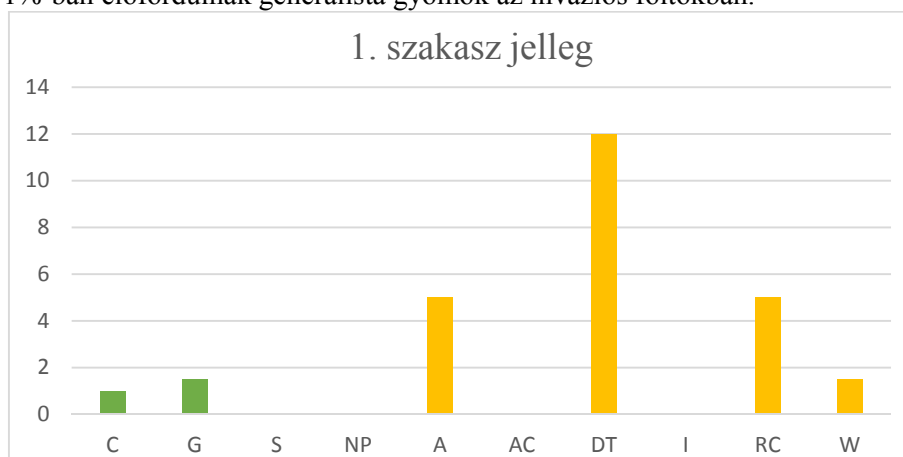
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

1. Szakaszjelleg (P2c, TDO=1)

31. ábra: Az 1. szakaszjellegre jellemző képek

Az egyik szakaszjelleg, amely önálló ÁNÉR kategóriát volt képes létrehozni homogenitása és nagy kiterjedése végett (P2c). Ez a típus főleg a vízfolyás alsó szakaszán található meg, egészen kb. az Üdülők útjáig, illetve pontszerűen a hidak és átkelők környékén, ahol nyitott a víztér. Nyitott jellegű, ahol 99 %-ban Japán keserűfű (*Fallopia x bohemica*) található meg a rézsűkön és a közvetlen vízparti szegélyben. 1%-ban előfordulnak generalista gyomok az inváziós foltokban.

32. ábra A fajok megoszlása a Szociális Magatartástípusok szerint az 1. szakaszjellegű területeken.

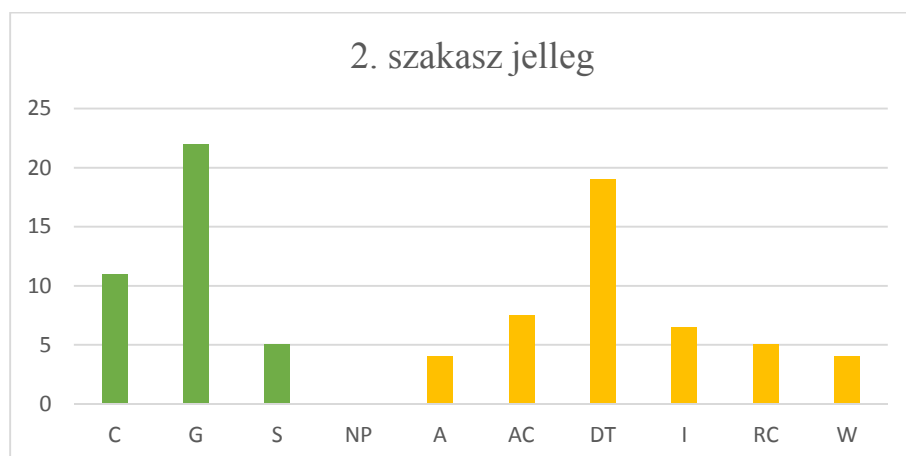
A természetességre utaló fajok (C, G, S, NP) aránya 9,7%, a degradáltságra utalóké 90,3% (DT, W, RC, AC, A). A degradáltságra utaló fajok magas aránya miatt a szakasz rossz állapotúnak és antropogén hatásokban gazdagnak mondható.

2. Szakaszjelleg (P2c x S6 x RA, OB TDO=1,75)

33. ábra: A 2. szakaszjellegre jellemző képek

Az Üdülők útjától, a Diófa utcáig és a Sport utcai szakaszon helyezkedik el. A szakasz zárt jellegű, így a japánkésérűfű nem képes monodominánsá válni, ugyanakkor a fényesebb területeken változó kiterjedésű foltokban jelen van (P2c). A felső lombkorona szintben kb. 50-50% arányban vesznek részt az inváziós fajok (S6) és az őshonosak átlagosan, de kisebb léptékben ez az arány változik, ugyanakkor lehatárolni és önálló kategóriaként feltüntetni nem lehet. Domináns a fehérakác (*Robinia pseudoacacia*), és a fehér fűz (*Salix alba*). Elegyfaként megjelennek erdei előfutárfajok (*Fraxinus excelsior*, *Prunus avium*, *Acer campestre*, *Acer platanoides*, *Acer pseudoplatanus*) (RA) vagy a kertekből „kiszökő” díszfák fajai (*Aesculus hippocastanum*, *Robinia hispida*, *Juglans regia*). A cserjeszint hasonlóan gazdag. Főleg őshonos erdei és a termőhelyre jellemző fajok alkotják (*Corylus avellana*, *Euonymus europaeus*, *Sambucus nigra*, *Ribes rubrum*, *Cornus sanguinea*, *Humulus lupulus*). A szakasz gyepszintje szegényes a limitált fény következtében. Az árnyékosabb részek jellemző fajai az őshonos erdei flórából kerülnek ki (*Aegopodium podagraria*, *Asarum europaeum*, *Hedera helix*). Naposabb részekeken megjelennek zavart gyomnövényzet fajai (*Urtica dioica*, *Solidago canadensis*, *Eupatorium cannabinum*) (OB) és a japán késérűfű (*Fallopia x bohemica*). A rézsűk tetején, illetve a hullámtér egyes részein illegális kiültetések találhatóak, amelyek fajai főleg exóta díszkerti növények (*Yucca filamentosa*, *Hibiscus syriacus*, *Platanus orientalis*, *Juniperus chinensis*, *Corylus colurna*).

34. ábra A fajok megoszlása a Szociális Magartartástípusok szerint a 2. szakaszjellegű területeken

A természetességre utaló fajok (C, G, S, NP) aránya 47%, a degradáltságra utalóké 53% (DT, W, RC, AC, A). A szakaszt antropogén hatások közepesen érintik.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

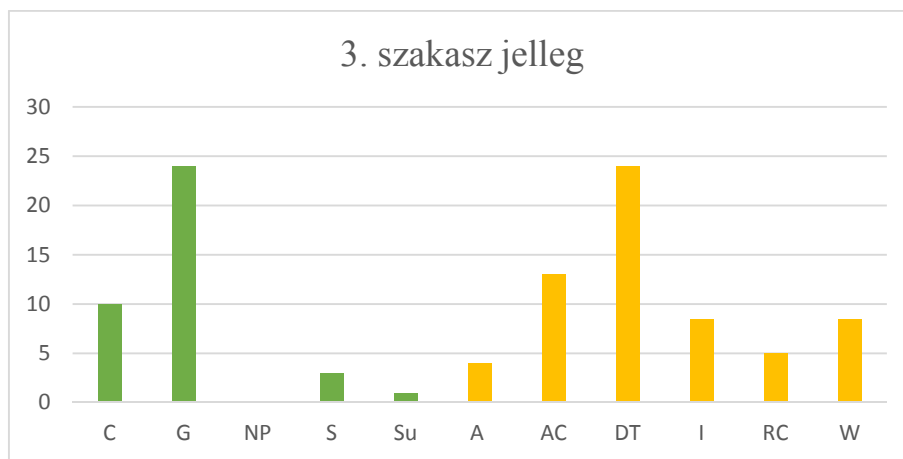
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

3. Szakaszjelleg (P2c x RA x OB, TDO=2)

35. ábra: A 3. szakaszjellegre jellemző képek

A Sport utcától a Híd utcáig és a Diófa utcától a Sport utca hídjáig tartanak az ide tartozó szakaszok. A szakasz felső lombkoronaszintje nem alkot tökéletes zárást, így több fény jut le a gyepszintre. Szembetűnő változás az inváziós fajok (*Robinia pseudoacacia*) arányának csökkenése. A szakasz lombkoronaszintje határozottan alacsonyabb, mint a 2-es szakaszjellegnél. A fehérűz a domináns faj, ugyanakkor nagy az elegyfajok jelenléte (*Fraxinus excelsior*, *Prunus avium*, *Ulmus minor*, *Populus alba*, *Tilia cordata*, *Acer campestre*) (RA). A cserjeszint egybefolyik a felsőlombkoronaszinttel. Domináns faja a közönséges mogoró (*Corylus avellana*), mellette megtalálhatóak az erdei flóra fajai (*Ribes rubrum*, *Cornus sanguinea*). Gyepszintje fajszerűségnek mondható a cserjék magas arányának köszönhetően. Egyes kaszált naposabb területeken jelenik meg a termőhely fajait (*Carex hirta*, *Symphitum officinale*, *Urtica dioica*) részben tartalmazó társulás, de a kis kiterjedése miatt nem tekinthető külön élőhelykategóriaként (OB). A japánkeserűfű gyakori a területen (P2c). Ebben a típusban a patak kertek között folyik, így megtalálhatóak a kertekből „kiszökött” exóta fajok is (*Symphoricarpus albus*, *Phyllostachys spp.*).

36. ábra A fajok megoszlása a Szociális Magatartástípusok szerint a 3. szakaszjellegű területeken.

A természetességre utaló fajok (C, G, S, NP) aránya 38%, a degradáltságra utalóké 62% (DT, W, RC, AC, A). A szakaszt antropogén hatások közepesen érintik.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

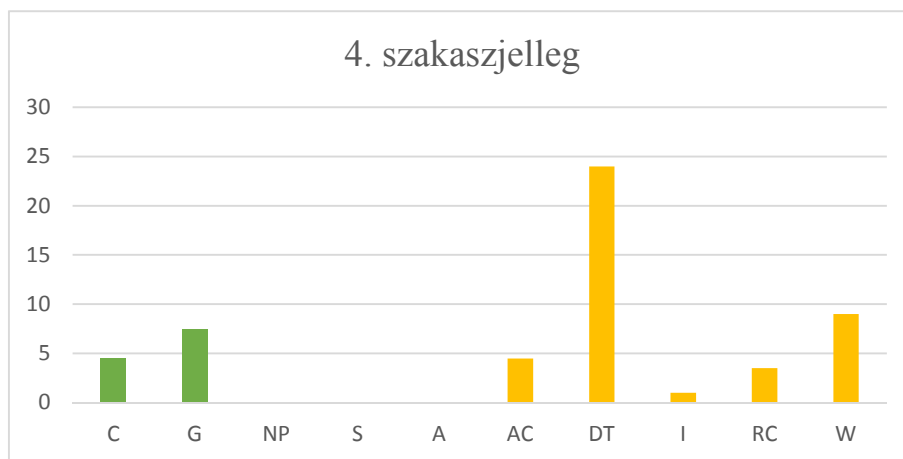
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

4. Szakaszjelleg (OB, BA, TDO=2)

37. ábra: Szakaszjellegre jellemző képek

A szakasz a Híd utcától folyásirányban felfelé egészen addig tart, amíg be nem megy a kertek közé a patak. A szakasz teljesen nyitott, fás vegetáció közvetlen a patak mellett ritka, csak pár egyeddel (*Populus nigra* 'Italica', *Salix alba*, *Juglans regia*) fordul elő. Gyepszintje fajgazdag. Keverednek a gyomfajok (*Convolvulus arvensis*, *Crepis biennis*) és az üde gyepek fajai (*Dipsacus laciniatus*, *Symphytum officinalis*) (OB, TDO=2). A zavarástűrő gyomfajok magas aránya miatt a természetessége alacsony. Megjelenik a fragmentális mocsári növényzet is a mederben (*Glyceria maxima*, *Sparganium erectum*, *Carex hirta*, *Epilobium tetragonum*) (BA, TDO=2). Kisebb-nagyobb foltokat képez, így külön élőhelyként felirható. A szakaszon japán keserűfű nem található. A terület egy részén friss kaszálás történt, így a fajok határozása nem feltétlen tükrözi a valós vegetációt.

38. ábra A fajok megoszlása a Szociális Magatartástípusok szerint a 4. szakaszjellegű területeken.

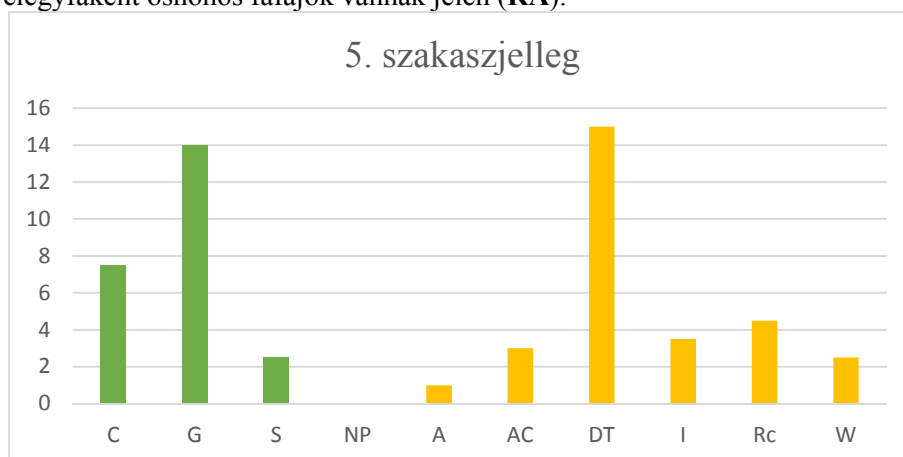
A természetességre utaló fajok (C, G, S, NP) aránya 22,3%, a degradáltságra utalóké 77,7% (DT, W, RC, AC, A). A szakasz antropogén hatásoknak erősen kitett.

5. Szakaszjelleg (BA x RA, TDO=2,5)

39. ábra: Az 5. szakaszjellegre jellemző képek

A Petőfi Sándor utcától egészen a felső szakasz végéig tart. Kinézetre megegyezik a 3. szakaszjelleggel. Különbség, hogy a japán keserűfű majdnem teljesen visszaszorult a szakaszból, már csak ritkán van jelen egyes helyeken. Megjelent egyes naposabb helyeken a fragmentális mocsári növényzet a mederben (*Sparganium erectum*, *Glyceria maxima*) (BA) kiterjedése miatt különálló kategóriát nem tud létrehozni, a foltok kiterjedése pár m²-re tehető. A felső lombkorona szint domináns (kb 50%) faja a fehérfűz (*Salix alba*) elegyfaaként őshonos fafajok vannak jelen (RA).

40. ábra A fajok megoszlása a Szociális Magartartástípusok szerint az 5. szakaszjellegű területeken.

A természetességre utaló fajok (C, G, S, NP) aránya 45,8%, a degradáltságra utalóké 54,2% (DT, W, RC, AC, A). A szakasz antropogén hatásoknak közepesen kitett.

3.6.3. Vízi makrogerinctelen élőlények

3.6.3.1. A vizsgálat módszertana

A partmenti mintavételt a vízben gázolva, standard méretű, 950 µm szembőségű hálóval, „kick and sweep” módszerrel végeztük az előírt AQUM protokollnak megfelelően. Helyszínenként három almintát vettünk, egyet-egyét közvetlen a két part mentén, egyet pedig a meder középpontjában. Az üledék és nagyobb kövekről gyűjthető mintában törekedtünk az összes makroszkopikus gerinctelen szervezetet a helyszínen, válogatótálcaiban, asztalon leválogatni,

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

majd Patosolv és 4% formalin oldatban tartósítottuk. Az azonosítást Leica DMS-1000 digitális mikroszkóp alatt végeztük.

A mintavételeket a halászat és herpetológiai mintavételekkel párhuzamosan végeztük.

AQUEM mintavételt 2024. április 21-én és június 16-án, míg a kövi rákot célzó tízlábú rák állomány felmérést 2024. április 21-én, május 8., május 23-án, június 8-án, június 16-án és június 25-én végeztünk. A kövi rák (*Austropotamobius torrentium*) állomány felmérésekor mindhárom mintaszakasz esetén nappal és éjszaka végeztünk el mederben gázolva a kézi keresést, mely során kövek, nagyobb törmelék darabokat, fék gyökerei alatt kerestünk fővi rák egyedeket.

3.6.3.2. A vizsgálat eredménye

A mintavételek során gyűjtött egyedek összesített számait a **8. táblázatban** ismertetem.

A terület legnagyobb értéke a kövi rák, melynek példányai tavasszal nem, de június hónapban előkerültek (**39. ábra**). A fajból összesen 14 példányt sikerült gyűjteni a 2. számú, belterületi szakaszon. Összesen négy hím, három nőstény és 7 juvenilis egyed került elő a mintázások során.

A legdiverzebb vízi makrogerinctelen fauna a település alatt található mederben mértük fel, míg a településen belüli és fölötté kijelölt terület faunája nagyon szegényes. Ez részben a rendszeres kiszáradásokkal is magyarázható.

41. ábra Kövi rák egyedek a Sport utca hídja alatti szakaszon.

9. táblázat A mintavételi helyeken gyűjtött makrozoobentosz fajok egyedszámai
(piros színnel az idegenhonos fajok szerepelnek)

Faj	Latin név	Család	1. szakasz	2. szakasz	3. szakasz	Összesen
kevés sertéjű gyűrűsféreg	<i>Oligocheata sp.</i>	Oligochaeta		16	41	57
kérész	<i>Baetis alpinus</i>	Baetidae	23	2		25
kérész	<i>Baetis scamus</i>	Baetidae	16	1		17
kérész	<i>Baetis verus</i>	Baetidae	8			8
folyami kavicscsiga	<i>Lithoglyphus naticoides</i>	Lithoglyphidae	4			4
kétpúpós bolharák	<i>Dikerogammarus villosus</i>	Gammaridae	2	41	19	2

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

pontuszi bolharák	<i>Dikerogammarus haemobaphes</i>	Gammaridae	11	7		11
tegzes bolharák	<i>Chelicorophium curvispinum</i>	Corophiidae	2	3		5
árvaszúnyog	<i>Chironomus</i> sp.	Chironomidae		6	1	6
piócák		Gnatho-bdellidea	15			8
kövi rák	<i>Austropotamobius torrentium</i>	Decapoda		14		14
Összesen			96	90	61	247
Idegenhonos			19	51	19	89

3.6.4. Kétéltű- és hüllőfajok vizsgálatának eredményei

3.6.4.1. A vizsgálat módszertana

A herpetológiai adatgyűjtést NBmR protokollja alapján végeztük. A protokollban ajánlott módszerek közül mindhárom mintaszakasz esetén két módszertant alkalmaztunk a herpetofauna felmérésére. A sávmenti mintavételezés során a teljes mederszelvényt és annak részsűját, illetve az attól 50-50 méter széles parti zónát bejártuk a felmérések napjai során, valamint feljegyeztük a területeket keresztező, vagy velük párhuzamosan haladó útszakaszokon átvonuló, esetenként elütött egyedek előfordulását. A felmérések során törekedtünk a napos, meleg, szélsőséges időpontokat választani, mert ebben az időszakban a napozó egyedek könnyen megfigyelhetők a partok mentén. A vizuális megfigyelések mellett akusztikus megfigyeléseket is végeztünk. Vizsgálataink során hangmonitorozást minden egyes helyszínen végeztünk a sávmenti mintavételezések során.

3.6.4.2. A vizsgálat eredménye

A felmérések során sajnos azt kellett megállapítanunk, hogy a vízfolyás és annak parti sávja kétéltű- és hüllőfaunája igen szegény. Tavasszal nem sikerült vonuló kétéltűek nyomát észlelni az utak mentén, és település alatti (1. szakasz) és a település feletti (3. szakasz) esetén egyik mintavétel során sem sikerült kétéltű, vagy hüllő egyedet kimutatni. A 3. szakaszon két alkalommal a patakot övező növényzetben a zöld levelibéka (*Hyla arborea*) hangját sikerült észlelni, de a kijelölt területtől északabbra.

A belterületi, 2. szakaszon összesen három nagy tavibéka (*Pelophylax ridibundus*) (39. ábra) és két adult kecskebéka (*Pelophylax kl. esculenta*) egyedet sikerült május során a patak mederben elektromos halászgéppel, illetve éjjel lámpázva észlelni. Ezek a fajok alapvetően nem ezeket a víztesteket kedvelik, így feltételezhetjük, hogy a patakhhoz közel található valamelyik dísztóból jutottak el a patak érintett szakaszára. Mindkét faj észlelése azután megszűnt, hogy a japán keserűfű (*Fallopia japonica*) teljesen felnőtt a parti sávban.

42. ábra Nagy tavibéka egyed a 2. szakaszból

3.6.5. A patak halfaunája

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

3.6.5.1. A vizsgálat módszertana

A mintavételezést a Nemzeti Biodiverzitás monitorozó Rendszer (NBmR) kissé módosított protokolljának megfelelően végeztük. Az elsődleges mintavételi módszer a vízfolyás medrében történő elektromos halászat volt.

A mintavételhez HANS-GRASSL IG 600 (115-565V; 20-200Hz; 5-30A) típusú, pulzáló egyenáramot előállító, akkumulátorról üzemelő halászgépet használtunk, a felmért szakaszok hossza egyenként 150 m volt, összesen három szakaszt mértünk fel. A halászatot minden esetben a mederben gázolva végeztük egy segédszákos segítségével.

3.6.5.2. A vizsgálat eredménye

A halállományt összesen három alkalommal próbáltunk felmérni. Elektromos halászgéppel az első mintapont esetén egy adult vágócsík (*Cobitis elongatoides*) példánya került elő 2024. június 25-én, míg ezt megelőző gyűjtés során két kövi csík (*Barbatula barbatula*) egyede került elő a 2. szakaszon, mely teljes mértékben a belterületen található. Mindkét csíkfaj hazánkban védett, a vágócsík pedig Natura2000-es jelölő faj.

A DINPI adatbázisa alapján korábban is kimutatták a kövi csíkot, valamint van adata a fenékjáró küllőnek (*Gobio gobio*).

3.6.6. A madártani felmérés eredményei

A Dera patak mentén az alábbi táblázatban felsorolt 28 madárfajt figyeltük meg. E fajok jelentős része védett 24 faj). A megfigyelt fajok települési környezethez jól alkalmazkodó fajok. Előfordulásuk nem jelent minden esetben költés, tekintettel arra, hogy a patak menti növényzav csak a fajok egy részének megfelelő élőhely. A víz közelsége azonban számos faj számára fontos, ill. a patak hosszan bejárja a települést, annak jelentős részét érinti. A többi területre képest magas fajszám ennek is köszönhető.

10. táblázat A Dera patak mente madártani fajlistája

Név	Tudományos név	Természetvédelmi státusz	Természetvédelemi érték
Balkáni fakopáncs	<i>Dendrocopos syriacus</i>	Védett	25000
Balkáni gerle	<i>Streptopelia decaocto</i>	Vadászható	-
Barátságoszáta	<i>Sylvia atricapilla</i>	Védett	25000
Barázdabillegető	<i>Motacilla alba</i>	Védett	25000
Csicsörke	<i>Serinus serinus</i>	Védett	25000
Csuszka	<i>Sitta europaea</i>	Védett	25000
Énekes rigó	<i>Turdus philomelos</i>	Védett	25000
Erdei pinty	<i>Fringilla coelebs</i>	Védett	25000
Fekete rigó	<i>Turdus merula</i>	Védett	25000
Házi rozsdafarkú	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Védett	25000
Házi veréb	<i>Passer domesticus</i>	Védett	1000
Holló	<i>Corvus corax</i>	Védett	50000
Kék cinege	<i>Parus caeruleus</i>	Védett	25000
Kis poszáta	<i>Sylvia curruca</i>	Védett	25000
Macskabagoly	<i>Strix aluco</i>	Védett	50000
Mezei veréb	<i>Passer montanus</i>	Védett	25000
Nagy fakopáncs	<i>Dendrocopos major</i>	Védett	25000

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

Örvös galamb	<i>Columba palumbus</i>	Vadászható	-
Örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	Védett	25000
Őszapó	<i>Aegithalos caudatus</i>	Védett	25000
Sárgarigó	<i>Oriolus oriolus</i>	Védett	25000
Seregély	<i>Sturnus vulgaris</i>	Közösségi jelentőségű	25000
Szajkó	<i>Garrulus glandarius</i>	Vadászható	-
Tengelic	<i>Carduelis carduelis</i>	Védett	25000
Tőkés réce	<i>Anas platyrhynchos</i>	Vadászható	-
Vadgerle	<i>Streptopelia turtur</i>	Védett	50000
Vörösbegy	<i>Erithacus rubecula</i>	Védett	25000
Zöldike	<i>Carduelis chloris</i>	Védett	25000

Madárvédelmi javaslatok:

1. A területen található invazív növények és fafajok visszaszorítása és az őshonos fafajok megsegítése, kivágás esetén pótlása.
2. Odvas fák és holtfák visszahagyása, amennyiben azok a nem balesetveszélyesek.
3. Az élőhely minőségének megőrzése és javítása érdekében a folyamatos árnyékolás biztosítása.
4. Vízügyi munkálatok, fakivágások, bozót és cserje irtási munkálatok mellőzése április 1-e és augusztus 1-e között.

E célok általános élőhelyvédelmi és rehabilitációs célok is.

3.6.7. Vízhminőség

3.6.7.1. A vizsgálat módszertana

Az alapvető vízminőségi paraméterek meghatározására egyrészt egy Hanna HI 98194 típusú multiparaméteres mérőeszközt (oldott oxigén, fajlagos elektromos vezetőképesség, pH, összes oldott anyag, hőmérséklet), használtunk.

Mintaszakaszok

A felmérés során minden alkalommal ugyan azt a három mintaszakaszt vizsgáltunk. A három mintapont kezdő koordinátái: 1. szakasz - É47.653284, K18.973791; 2. szakasz: É47.645530, K18.967713; 3. szakasz: É47.651803, K18.956925.

3.6.7.2. A vizsgálat eredménye

A vízminőségi adatokat (ld. 10. táblázat) tekintve, az adott típusú kisvízfolyások esetén előírt paramétereket sem tavasszal, sem a kora nyári időszakban nem tudtunk mérni. A Dera patak esetén ismert, hogy vízhozamához képest jelentős szennyvízterhelést kap, melynek minősége a Dera-szurdokban található bevezetés környezetében jól észlelhet. Itt vastag, anoxikus, szerves anyagban gazdag üledék, és 1 mg/l alatti oldott oxigén koncentráció mérhető a szennyvíz és a patak közvetlen találkozásánál. Részben a szennyvíz bevezetésnek, valamint egyéb szennyezések hatására a három vizsgált szakaszon rossz, vagy gyenge értékeket sikerült regisztrálnunk a felmérés teljes időtartama alatt. Az oldott oxigén koncentráció részben a vízhozamok növekedésével a helyreáll, 5,6-6,2 mg/l között változik, de valamennyi mintavétel során nagyon magas volt mindegyik pontos a víz vezetőképessége, ami minden esetben meghaladta az 1286 µS/cm és egyes mérések során elérte az 1966 µS/cm-t (2024. május 23). A VKI értéknek előírások alapján ennek a fele lenne a jó ökológiai állapothoz szükséges

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

érték (500 $\mu\text{S}/\text{cm}$), ami egyben a referencia érték is egyben. Ezek az értékek már gyenge, rossz kémiai állapotot jeleznek.

11. táblázat A három mintaszakaszon az egyes hónapok során mért vízkémiai értékek átlaga

Paraméter	Mértékegység	Átlag értékek (2024 május)	Átlag értékek (2024 június)
pH		7,9	8,4
Fajlagos elektromos vezetőképesség	$\mu\text{S}/\text{cm}$	1369	1719
Oldott oxigén koncentráció	mg/l	6,8	4,5
Hőmérséklet	$^{\circ}\text{C}$	14,7	19,8

3.6.8. Összegzés, értékelés

A Dera patak a táj jellegzetes vízfolyása, ökológiai folyosó, védett hal- és rákfajok és madárfajok élőhelye. Csobánkai szakasza mentén jobb és alacsony természetességű élőhelyekkel is találkozunk, azonban az utóbbiaktól függetlenül a patak csobánkai belterületi szakasza helyi védelemre mindenképpen javasolt.

Az egyik legfontosabb természetvédelmi kezelési tevékenység a keserűfűfajok állományainak visszaszorítása, mely lakossági és önkormányzati összefogással már megkezdődött és nemcsak Csobánkán, hanem Pomázon és Szentendrén is.

Az inváziós faj visszaszorításának egyik legjobb módja a zárt, árnyékoló fás vegetációsáv visszatelepítése, mely a fátlan szakaszokon egyébként is fontos természetvédelmi kezelési cél. A fásítást a több okból is fennálló helyszűke (ld. közművek és út közelsége, mederfenntartási célok, a rendelkezésre álló keskeny földrészlet), a meredek rézsűk, valamint a burkolt szakaszokon a betonburkolat nehezíti, gátolja, azonban az általános élőhely-fejlesztési célok és a tájidegen fajok visszaszorítása érdekében törekedni kell a fásításra.

A Dera patak menti helyi védett terület természetvédelmi kezelési terve a 9. sz. mellékletben tekinthető meg.

3.7. A szerb ortodox templom kertje

3.7.1. Bevezetés

A templomkert a Főtér közelében, attól alig 200 m-re nyugatra, a Béke út és a Vörösvári út találkozásánál található. A Béke út torkolatában található lépcsőn, az emlékművet megkerülve, szabadon megközelíthető az a két földrészlet, melyen a templom és egy melléképült található a parkba ágyazottan. Az érintett két földrészlet hrsz-a: 1, 2.

A terület kiterjedése: 0,1783 ha.

A Pro vértess Alapítvány 2013. évi adatlapja alapján a védetté nyilvánítás éve: 2005. A 2013. évi felmérést végzők rendben tartott parkos állapota miatt természetvédelmi oltalomra nem tartották érdemesnek a területet. A települési zöldfelületekre jellemző madárfajokat (7 faj) figyelték meg.

Jelen felülvizsgálat alapján sem indokolt a terület természetvédelmi jogi védelemre, de zöldfelületként mindenképpen kíméletet és megbecsülést érdemel. Ezen felül a kertben álló idős diófa egyedi természetvédelmi értékű védelemre jelölt. (A fa a vonatkozó fejezetben bemutatásra kerül.)

Az ökológiai folyosónak nem része.

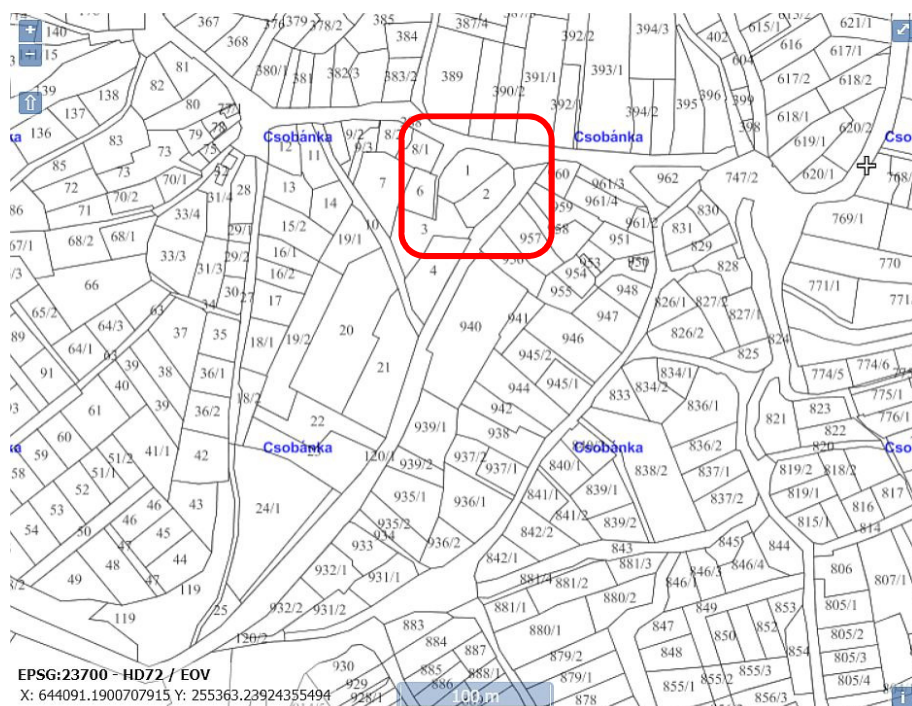
RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

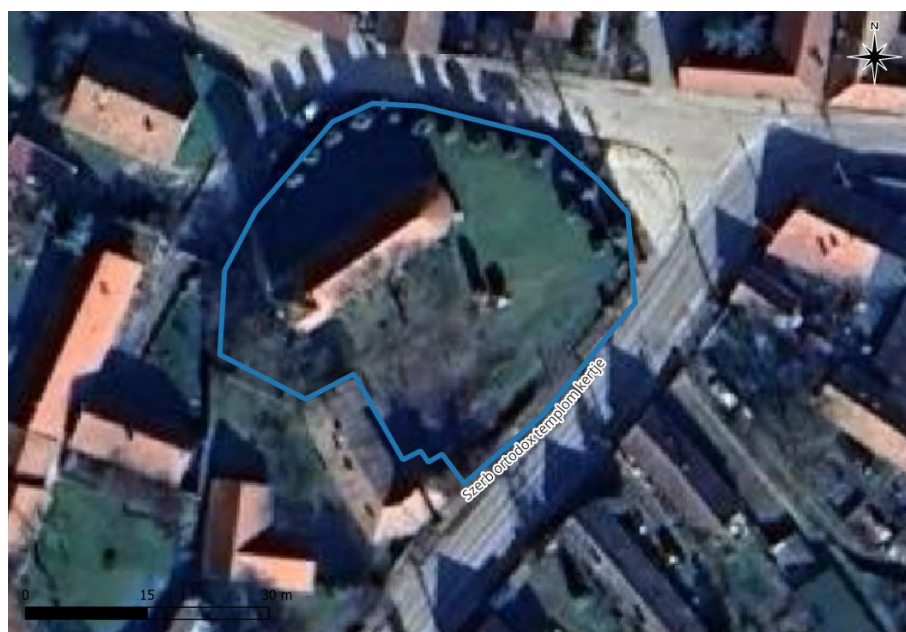
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

A DINPI-től kapott adatbázis alapján közönséges késeidenevér (*Eptesicus serotinus*) hat példányát figyelték meg 2006-ban a templom körül.

43. ábra A szerb ortodox templom kertjének földrészlete az 1 és 2 hrsz-ú földrészlet. (Forrás: TIR)

44. ábra A szerb ortodox templom területe műholdfelvételen. (Forrás: Google Satellite)

3.7.2. A növényteni felmérés eredményei

A területen 2024. tavasz végén, nyár első felében 28 növényfajt mutattunk ki. A növényteni fajlista a 10. sz. mellékletben olvasható. Védett növényfajt nem figyeltünk meg. Az alábbi ábrán látható, hogy a 28 fajnak csupán harmada (9 faj) tartozik a természetes állapotokra utaló fajok közé. A fajok kétharmada

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

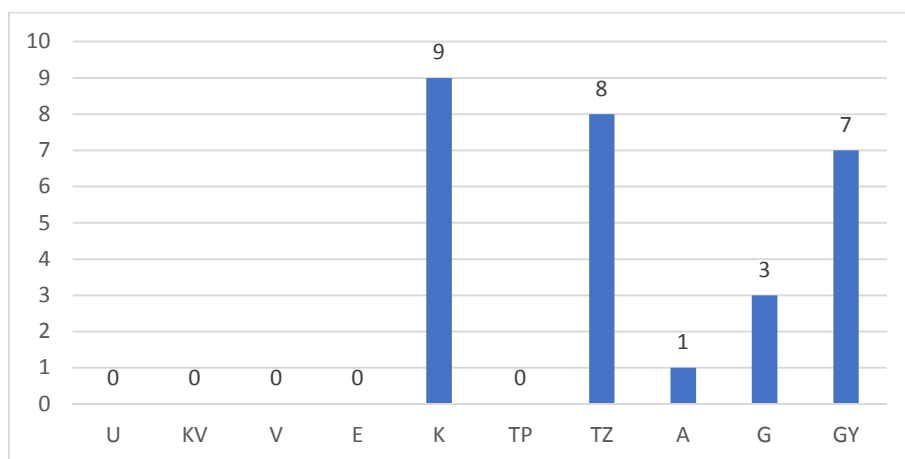
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

a degradációra utaló fajok közé tartozik. A fajok negyede gyomfaj. Egy adventív faj fordul elő a területen.

A fajkészlet tulajdonképpen jól jelzi, hogy a terület rendszeres fűnyírásnak, kisebb-nagyobb mértékű taposásnak kitett terület. A terület igazi botanikai értéke az az idős diófa, mely a helyi természetvédelmi értékek között is felsorolásra került. A fa egyedi védelme indokolt. Amint a vonatkozó fejezetben is említést teszünk róla, a templom mögött egy másik koros diófa is található.

A terület ÁNÉR 2011 szerinti élőhelyei:

1. **P6** – Parkok, kastélyparkok, arborétumok és temetők az egykori vegetáció maradványaival vagy regenerálódásával
Természetesség: 1-2

45. ábra A szerb ortodox templom kertje növényzetének grafikus TVK értékelése.

3.7.3. A madártani felmérés eredményei

A bejárások során mindössze három madárfajt figyeltünk meg a tervezési területen, mely azt jelzi, hogy madártani szempontból nem jelentős terület. Ennek oka lehet a terület kiterjedése, települési szövetbe való ágyazottsága, ugyanakkor mégis alkalmas arra, hogy néhány faj számára kedvező életteret nyújtson.

Mindhárom faj védelem alatt áll. A gyakoribb védett fajok közé tartoznak. Annak érdekében, hogy a terület madártani értékei megmaradjanak, esetleg a madárfajok száma, állománya gyarapodjon, alább néhány intézkedési javaslattal élünk.

12. táblázat A szerb ortodox templom kertjének madártani fajlistája

Név	Tudományos név	Természetvédelmi státusz	Természetvédelmi érték
Fekete rigó	<i>Turdus merula</i>	Védett	25000
Házi rozsdafarkú	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Védett	25000
Zöldike	<i>Carduelis chloris</i>	Védett	25000

Madárvédelmi javaslatok:

1. Fakivágások, bozót és cserje irtási munkálatok általános, lehetségszerű mellőzését javasoljuk.
2. Ha irtási munka elkerülhetetlen, akkor április 1-e és augusztus 1-e között kerüljék a növényzetet érinti beavatkozásokat a fészkelő, fiókát nevelő fajok, egyedek védelme érdekében. (A fás szárú növényzet miatt egyebekben is a vegetációs időn túli metszés, fakivágás, ültetés javasolt.)
3. Templomkertben található fákra fészkelő odúk telepítését javasoljuk.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

4. A fa- és cserjeállomány lehetőség szerinti növelését javasoljuk.

3.7.4. Összegzés, értékelés

A szerb ortodox templom helyi természetvédelmi területként történő oltalmát az ott előforduló élőhelyek, növény- és állatfajok miatt nem tudjuk kellő erővel alátámasztani, azonban a terület a települési zöldfelületek alkotta zöld infrastruktúra hálózat értékes elemeként, továbbá néhány madárfaj, esetleg hüllőfaj élőhelyeként kíméletet érdemel. Élőhelyi adottságait kisléptékű beavatkozásokkal kismértékben fejleszteni lehet (ld. odútelepek kihelyezése, fák és cserjék telepítése, kaszálás gyakoriságának nem növelése).

3.8. A római katolikus templom kertje

3.8.1. Bevezetés

A templomkert a Vörösvári út mentén, az út és a Templom köz torkolati szakasza által közrefogott területen található. Helyrajzi száma: 21.

A telekhatárok figyelembe vételével lemért terület kiterjedése kb. 2153 m². (A 2013. évi felmérés adatlapján vélhetően elírásként szerepel az egy nagyságrenddel nagyobb, 2,306 hektáros, 23060 m²-es adat.) A területet 2005-ben nyilvánították védetté. Az adatlap készítői 2013-ban tíz települési környezetben gyakori madárfajt figyeltek meg. A terület P6-élőhelyre sorolták. Védett fajt nem figyeltek meg. Saját, 2024. tavaszi, korányári megfigyeléseink eredményeit a következő két alfejezetben foglaltuk össze. Megállapításaink a 2013. évi felmérést végzőkével lényegében megegyezik: A terület természetvédelmi oltalomra nem érdemes, de esztétikus, közösségi célú és településklimát szabályozni képes zöldfelületként értékes.

Az ökológiai folyosónak nem része.

46. ábra A római katolikus templom kertjének földrészlete a 21 hrsz-ú földrészlet. (Forrás: TIR)

RENATUR 2005 BT.

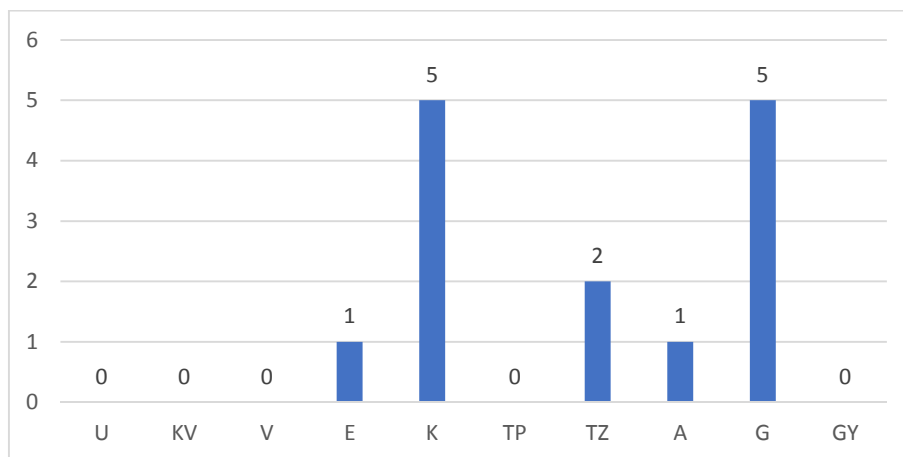
*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

47. ábra A római katolikus templom kertje műholdfelvételen. (Forrás: Google Satellite)

3.8.2. A növényteni felmérés eredményei

A tervezési területen 14 növényfajt mutattunk ki a templomépület földrészletének kerítésen kívül lévő nagyobbik részén (a fajlista a 11. sz. mellékletben olvasható). Védett növényfajt nem figyeltünk meg. A növényfajok több mint fele degradációra utal. A gazdasági vonatkozású fajok nagy száma és aránya (a teljes fajszám több mint harmadát alkotják!), a parkosításnak megfelelően a telepített dísnövényfajokra vezethető vissza. A terület parkosított, rendszeresen rövidre vágott fűű, rendezett városi park képét nyújtó zöldfelület, melyben, összességében a dísnövényfajok és a kezelésnek, használatnak köszönhetően a nyírást, taposást tűrő fajok dominálnak.

48. ábra A római katolikus templom kertje növényzetének grafikus TVK értékelése.

A terület ÁNÉR 2011 szerinti élőhelyei:

1. **P6** – Parkok, kastélyparkok, arborétumok és temetők az egykori vegetáció maradványaival vagy regenerálódásával
Természetesség: 1-2

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

3.8.3. A madártani felmérés eredményei

A tervezési területen végzett bejárások során mindössze négy madárfajt figyeltünk meg, mely a terület települési, útmenti elhelyezkedésére és kis kiterjedésére vezethető vissza. Mindegyik faj a települési környezethez jól alkalmazkodó, gyakori védett faj.

A kis fajsza megőrzése, esetleges gyarapítása érdekében néhány kis léptékű madárvédelmi intézkedést is megfogalmaztunk.

13. táblázat A római katolikus templom kertjének madártani fajlistája

Név	Tudományos név	Természetvédelmi státusz	Természetvédelemi érték
Fekete rigó	<i>Turdus merula</i>	Védett	25000
Házi rozsdafarkú	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Védett	25000
Szécinege	<i>Parus major</i>	Védett	25000
Zöldike	<i>Carduelis chloris</i>	Védett	25000

Madárvédelmi javaslatok:

1. Fakivágások, bozót és cserje irtási munkálatok mellőzése április 1-e és augusztus 1-e között. (A fás vegetáció kezelése egyebekben is vegetációs időn kívül javasolt.)
2. Templomkertben található fákra fészkelő odúk telepítését, évenkénti ellenőrzését és karbantartását javasoljuk.

3.8.4. Összegzés, értékelés

A Szent Anna római katolikus templom épülete körüli, előtti park helyi természetvédelmi oltalom alá helyezését az alábbi okokból nem javasoljuk:

A terület kiterjedése kicsi, a vegetációját gyakori és nagy arányában dísznövényfajok alkotják. A védett madárfajok száma alacsony. Mindezekről függetlenül a terület zöldfelületként védelemre, kíméletre érdemes (ld. ökoszisztéma szolgáltatások).

3.9. A volt Cserkészpark területe

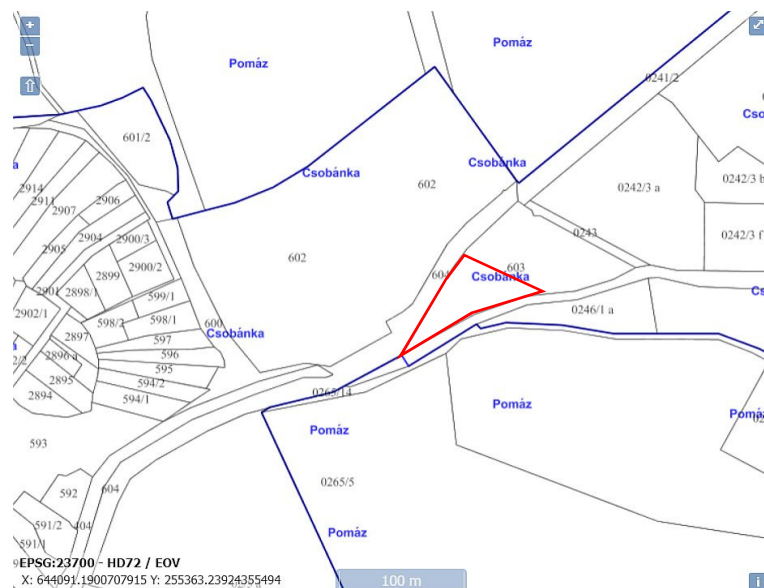
3.9.1. Bevezetés

A terület a csobánkai elágazás közelében, a Fő út mentén, az út Margitligeti kastéllyal szemközi, déli oldalán, délről a Dera patak által határoltan helyezkedik el. Helyrajzi száma: 603, mely a közelmúltban megosztásra került (603/1, 603/2). A továbbiakban védelemre javasolt terület a 603/2 hrsz-ú földrészlet. Az eredeti terület eredeti kiterjedése kb. 0,9 ha, mely jelentős részét épületek, valamint egy parkoló foglalja el. Fő természeti értékei egyfelől a hatalmas, jó állapotban lévő, szép platánok, melyek természetvédelmi értéként külön is védelemre jelöltek, valamint a patak, a Fő út és régi kápolna épülete közé eső háromszög alakú, 603/2 hrsz-ú terület, mely kiterjedése kb. 2945 m² (0,29 ha).

A terület a Fő út felül közelíthető meg. Az északi kapu van használatban. A bejárás előzetes bejelentkezést követően volt lehetséges.

A Természetvédelmi Információs Rendszer internetes térképe alapján a telek keleti része az ökológiai folyosónak része és Natura 2000 terület is, ahogy a tőle délre fekvő területek is.

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

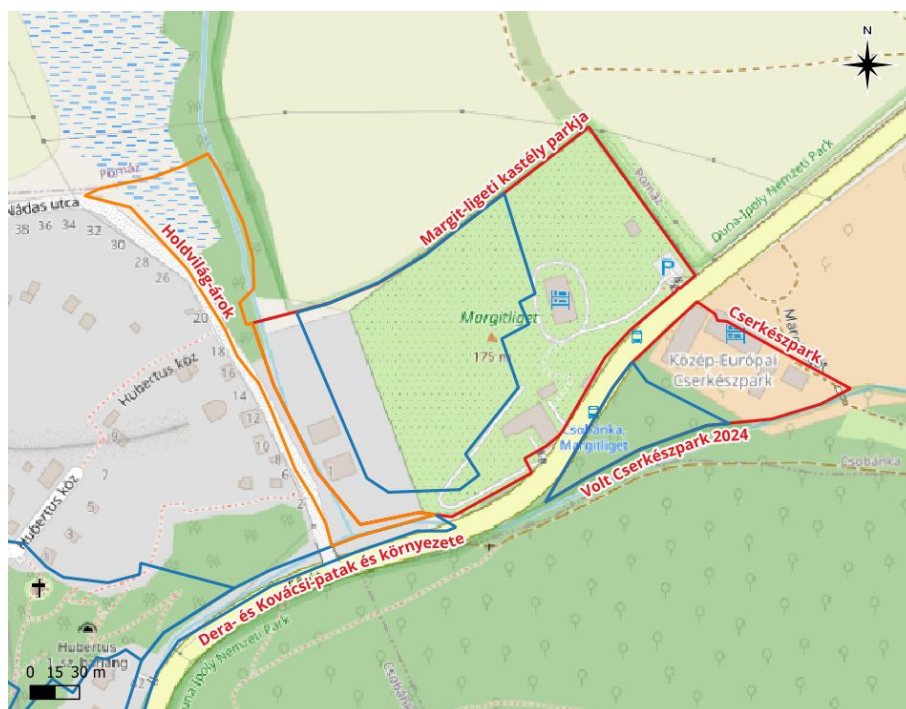
49. ábra A volt Cserkészpark földrészlete a 603 hrsz-ú földrészlet, mely megosztásra került. (Forrás: TIR)

50. ábra A hajdani Cserkészpark helyi védett terület 2024. évi természeti állapotfelmérés alapján módosítani javasolt, kék színnel lehatárolt) területe. A műholdfelvételen a hajdani kápolna teteje is látható.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

51. ábra A volt Cserkészpark és a közelében lévő más helyi védett területek elhelyezkedése műholdfelvételen, a területi módosítások elkülönítésével. Jelmagyarázat: piros körvonal = 2024. előtti védettség, kék körvonal = 2024. előtt védett terület módosítása, narancssárga körvonal = 2024-ben javasolt új védett terület (Forrás: Google Satellite)

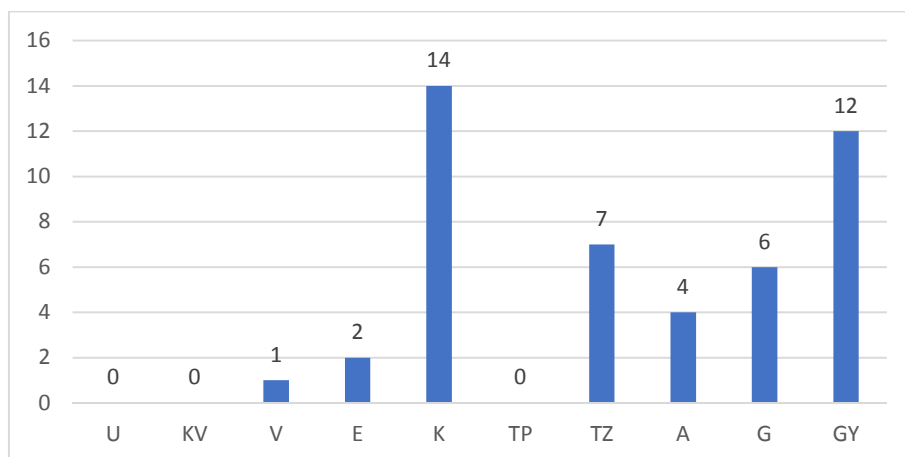
3.9.2. A növényteni felmérés eredményei

A 603 hrsz-ú területen 46 növényfajt figyeltünk meg. A fajlista a 12. sz. mellékletben tekinthető meg. A terület védett növénye a hóvirág. A terület tekintélyes része bolygatott, zavart, épülettel, parkolóval, úttal fedett, ill. a főépület zajló átépítése miatt részben építési terület is. Azonban a hajdani kápolna (egyben hajdani iskolaépület), a patak és út közötti háromszögletű rész, mely a telekmegosztás során a 603/2 hrsz-ot kapta, természeti állapota lényegesen jobb: számos üde, vízparti erdőkre jellemző növényfaj van jelen. A terület további értékét az idős platánok képezik, melyekről a vonatkozó fejezetben írunk bővebben.

Amint az alábbi ábrán látható, az eredeti, 603 hrsz-ú területen megfigyelt fajok több mint harmada természetességre utaló faj. E fajok szinte kizárólag a fent említett patak közeli foltban, vagyis a megosztás révén létrehozott, nyugati, 603/2 hrsz-ú földrészleten vannak jelen. Az északkeleti területrész degradáltsága miatt nagyon fajszegény. A terület egyetlen védett faja a hóvirág. Tekintettel arra, hogy a védelem jogi kategória, ezért a fajt nem a módszertan szerinti K-fajként (kísérőfajként), hanem védett fajként vettük figyelembe.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

52. ábra A volt Cserkészpark növényzetének grafikus TVK értékelése.

A terület ÁNÉR 2011 szerinti élőhelye:

1. **P6** – Parkok, kastélyparkok, arborétumok és temetők az egykori vegetáció maradványaival vagy regenerálódásával
Természetesség: 1

3.9.3. A madártani felmérés eredményei

A tervezési területen 14 madárfajt figyeltünk meg. Mindegyik faj védett, ideértve a sajátos jogi helyzetben lévő seregélyt is.

A terület madártani jelentősége elsősorban az idős fáknak, illetve a patakmenti, természetközeli növényzárnak köszönhető, melyen keresztül a patakmenti és azon túli élőhelyekkel van a területnek ökológiai kapcsolata. A megfigyelt fajok gyakori, települési környezetben is gyakrabban, vagy előforduló fajok, melyek állományainak védelme (megtartása és fejlesztése) érdekében érdemes legalább kíméletes területkezelést alkalmazni, melyre alább néhány javaslatot is tettünk.

14. táblázat A volt Cserkészpark madártani fajlistája

Név	Tudományos név	Természetvédelmi státusz	Természetvédelemi érték
Barátposzáta	<i>Sylvia atricapilla</i>	Védett	25000
Csuszka	<i>Sitta europaea</i>	Védett	25000
Erdei pinty	<i>Fringilla coelebs</i>	Védett	25000
Fekete rigó	<i>Turdus merula</i>	Védett	25000
Füsti fecske	<i>Hirundo rustica</i>	Védett	50000
Kis poszáta	<i>Sylvia curruca</i>	Védett	25000
Mezei poszáta	<i>Sylvia communis</i>	Védett	25000
Nagy fakopáncs	<i>Dendrocopos major</i>	Védett	25000
Sárgarigó	<i>Oriolus oriolus</i>	Védett	25000
Seregély	<i>Sturnus vulgaris</i>	Közösségi jelentőségű	25000
Vadgerle	<i>Streptopelia turtur</i>	Védett	50000
Vörösbegy	<i>Erithacus rubecula</i>	Védett	25000
Zöld küllő	<i>Picus viridis</i>	Védett	50000
Zöldike	<i>Carduelis chloris</i>	Védett	25000

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

Madárvédelmi javaslatok:

1. Fakivágások, bozót- és cserjeirtási munkálatok mellőzése április 1-e és augusztus 1-e között. (A fás vegetáció kezelés egyebekben is vegetációs időn kívül javasolt.)
2. A területen található invazív növényfajok visszaszorítása és az őshonos fafajok megsegítése, kivágás esetén pótlása.
3. Odvas fák és holtfák és száradék visszahagyása, amennyiben azok a nem balesetveszélyesek.
4. A patak mentén az élőhely minőségének megőrzése és javítása érdekében a folyamatos árnyékolás biztosítása.

3.9.4. Összegzés, értékelés

A tervezési terület élőhelyi szempontból értékes része az a nyugati háromszög alakú terület, melyet a hajdani kápolna romos épülete, a patak és az út zár közre. Ezen a területen a tájra, a termőhelyre jellemző növényfajok is jelen vannak, természetközeli (adott esetben hosszabb ideje nem kezelt) állapota miatt. Ugyanitt fordul elő a hóvirág, mint védett faj is. Ez a növényzóna keskeny pásztaként folytatódhatna a földrészlet teljes patakmenti szegélyében, pusztán a kaszálás ritkábbá tételével, elhagyásával. Ennek köszönhetően a termőhelyre jellemző fajok kolonizálhatnák a patak menti sávot. Ugyanakkor jelentős kockázati faktorként van jelen a japán óriáskeserűfű is. A terület nyugati részének természetvédelmi oltalom alatt tartását az említett élőhelyfolt védelme indokolja, valamint a védett madárfajok jelenléte. Ezen adottságoktól függetlenül az idős platánokat, helyi természetvédelmi értéként, oltalomban kell részesíteni. A területen lévő épület felújítását a kezelési tervben nem zárjuk ki. Azonban a legfontosabb megelőző jellegű kezelési szempont a felújítás megkezdése előtt a lehető legkisebb felvonulási terület kijelölése az épület körül (becsült méret 800 m²), továbbá az azon kívüli természetközeli részek kímélete: Parkosítás, kaszálás, cserjeirtás, fakivágás, taposás mellőzése, álló és fekvő holt fa meghagyása, csak a tájidegen fajok egyedeinek eltávolítása a fennmaradó kb. 2.100 m² kiterjedésű területén. A terület természetvédelmi kezelési terve a 15. mellékletben tekinthető meg.

3.10. A Holdvilág-árok csobánkai szakasza HTT**3.10.1. Bevezetés**

A helyi védelemre korábban kijelölt területek felülvizsgálata mellett a védelemre érdemes további területekre és értékekre is javaslatot tehattünk. E további területeket jelen vizsgálat keretében a Holdvilág-árok rövid csobánkai szakasza jelentette, mely a Margitligeti kastély parkja és Hubertus Kápolna között, a Nádas utca alsó szakasza mentén folyik a Derába. Már az első bejárás során látható volt, hogy a patak menti növényzónában jelen vannak a tájra, termőhelyre jellemző növényfajok is, ill. a meder alkalmas lehet védett halfajok és a kövi rák számára. Az előzmények körében említést érdemel, hogy a patakszakaszt már korábban is megtekintettük, ill. a felső szakaszon évekkal ezelőtt ki is mutattuk a kövi rákot. A védett rákfaj itteni előfordulását az élőhelyi tényezők, a felső szakaszon és a Derában való előfordulás alapján valószínűsítettük. A 2024. évi vizsgálatok során a faj ismét előkerült a patakból.

A vízfolyás a Nádas utca alsó szakaszán közelíthető meg, a Fő út felől. Északról a Margitligeti kastély parkja határolja. Az érintett földrészletek helyrajzi száma: 600, 601/1, 601/2. Tekintettel arra, hogy a 600 hrsz-ú földrészlet jelentős része út, annak csak az úttól keletre eső 1886 m²-es részlete javasolt védelemre. A helyi védett terület kiterjedése összesen 6.369 m².

A patak csobánkai szakaszának hossza kb. 250 m.

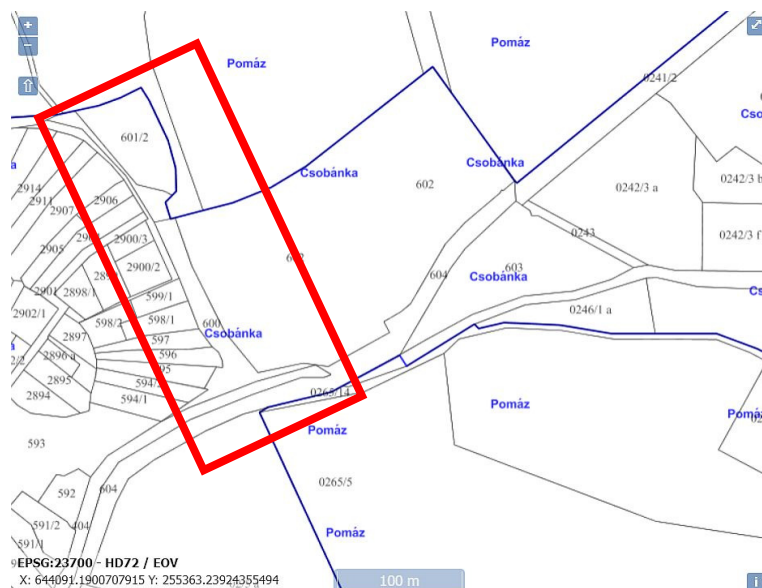
A terület északi része az ökológiai hálózathoz tartozik.

RENATUR 2005 BT.

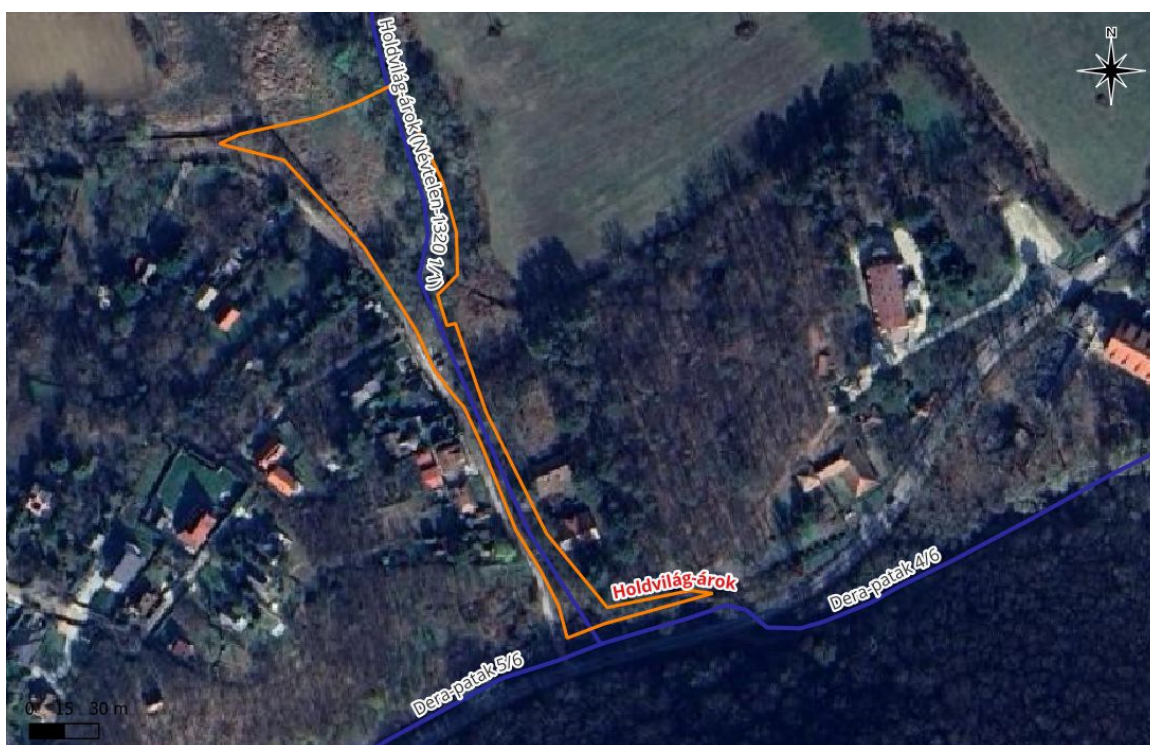
*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

53. ábra A Holdvilág-árok csobánkai szakaszának földrészletei a 600, a 601/1 és 601/2 hrsz-ú területek, melyek csatlakoznak a Dera patakhoz (hrsz 604) és a Margit-ligeti kastély parkhoz (hrsz 602). (Forrás: TIR)

54. ábra A Holdvilág-árok csobánkai szakaszának védelemre javasolt területe. (Forrás: Google Earth)

3.10.2. A növényteni felmérés eredményei

A területen 41 növényfajt figyeltünk meg, melyek listája a 13. sz. mellékletben olvasható. E fajok közül kettő védelmet élvez: a hóvirág (*Galanthus nivalis*) és a mocsári csorbóka (*Sonchus palustris*). A

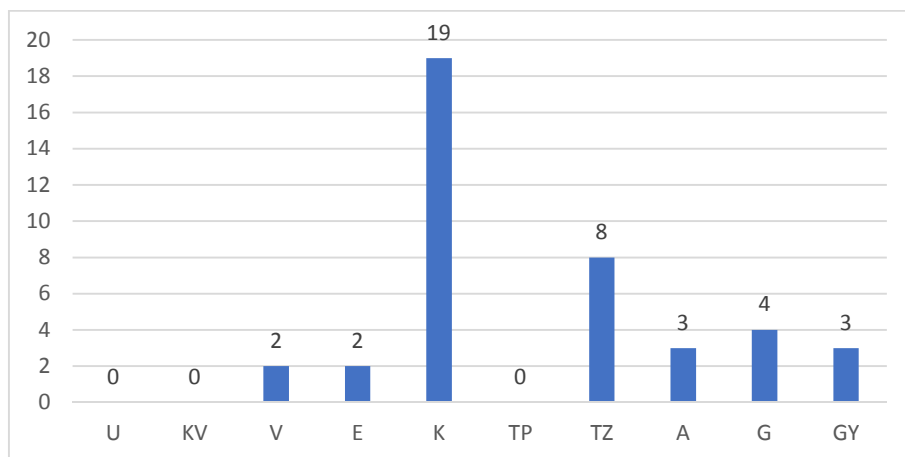
RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

hóvirág a patak csobánkai alsó szakaszán volt megtalálható, kb. 20 egyed alkotta az állományt. A mocsári csorbókát két példány képviselte a középső szakaszon.

A 41 faj több mint felét természetességre utaló fajok képviselik. (A fajok száma további bejárások és a 601/2 jobb megközelíthetősége esetén biztosan bővülni fog.) Az út, a lakó- és egyéb ingatlanok közelsége, az élőhelysáv keskeny volta miatt a bolygatottság jelei felismerhetők fajkészletben (ld. adventív, gyomfajok, gazdasági hasznosítású fajok jelenléte). A zavarást jelző fásszárú fajok egy részét vissza lehet szorítani (pl. fehér akác és a mirabolán kiszálalása). A legfontosabb a Dera patakhoz közel eső torkolati szakaszon a – fajlistában nem szereplő – idegenhonos keserűfű (*Fallopia sp.*) visszaszorítása, az út felőli hatások (pl. parkolás okozta taposás) mérséklése.

55. ábra A Holdvilág-árok csobánkai szakasza növényzetének grafikus TVK értékelése.

A terület ÁNÉR 2011 szerinti élőhelyei:

1. **RB** – Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők
Természetesség: 3-4
2. **B1a** – Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
Természetesség: 3 (Becsült érték.)

3.10.3. Állattani adatok

A patakszakaszon korábbi és jelenlegi kutatások során sikerült kimutatni a védett és jelölő kövi rák (*Austropotamobius torrentium*) és a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) egyedeit. (Utóbbi DINPI-adat.)

3.10.4. Összegzés, értékelés

A terület egy része (a 601/2 hrsz-ú földrészlet) az országos ökológiai hálózat ökológiai folyosójának része. A terület helyi védelemre érdemes. A Holdvilág-ároknak csupán egy 250 m hosszú szakasza tartozik, mely három földrészletre terjed ki. A patakmedret a múltban minden bizonnyal szabályozták, de a meder a lehetőségekhez képest változatossá alakult és jellemzően jó növényfajokból álló, közepes-jó természetességű vegetációsáv kíséri. A patak kiemelkedő értéke a kövi rák, mely mellett két védett növény is jelentőséggel bír.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

A fő kezelési intézkedések a meder és a növényzet káros hatásoktól való mentesítése, így a fakivágás, a zárt növényzav szellességének további csökkentése, megbontása. Továbbá mellőzni kell a meder kotrását. Ezen beavatkozások önmagukban is kedvezőtlen hatásúak, de a keserűfűállományok terjedését nagymértékben segítik elő. Természetesen kerülni kell a patak szennyezését is, így az esetleg lakossági bevezetéseket meg kell előzni, meg kell akadályozni, illetve egy esetleges útburkolás során az utakról történő vízbevezetést homok- és olajfogón, és/vagy esőkerten, szikkasztó árkon keresztül lehet megengedni. Tekintettel arra, hogy a szakasz rövid, keskeny, a Dera patak és a felső szakaszok felől hatások alatt áll, a jelenlegi állapot megőrzése részben túlmutat magán a területen is (ld. Pomázzal történő együttműködés, mely pl. a Dera patak esetében is kiemelkedően fontos).

A nádas megőrzése és természetvédelmi szempontokat teljes mértékben figyelembe vevő kíméletes kezelése szükséges.

A terület természetvédelmi kezelési tervét a 14. sz. mellékletben lehet tanulmányozni.

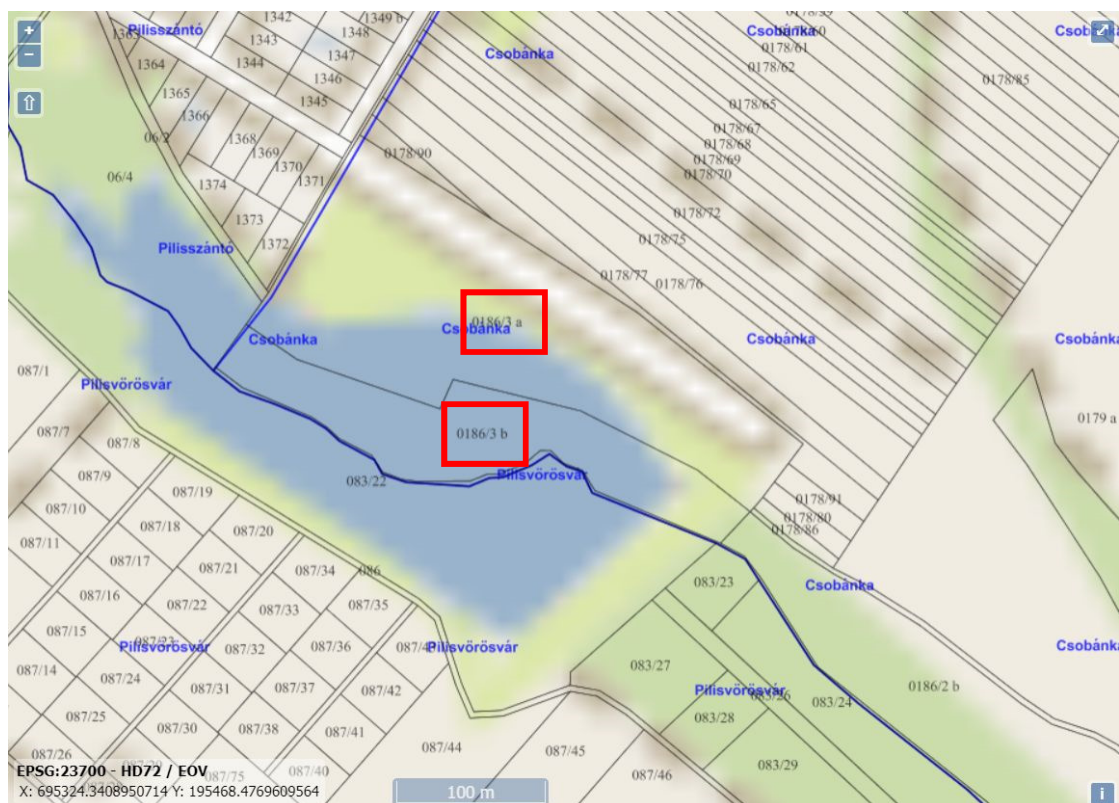
3.11. A Határréti-tó helyi védelemre jelölésének vizsgálata

Az önkormányzat kiegészítő kérése alapján vizsgáltuk a Határréti-tó védelmének, lehetséges helyi védetté nyilvánításának körülményeit, lehetőségeit.

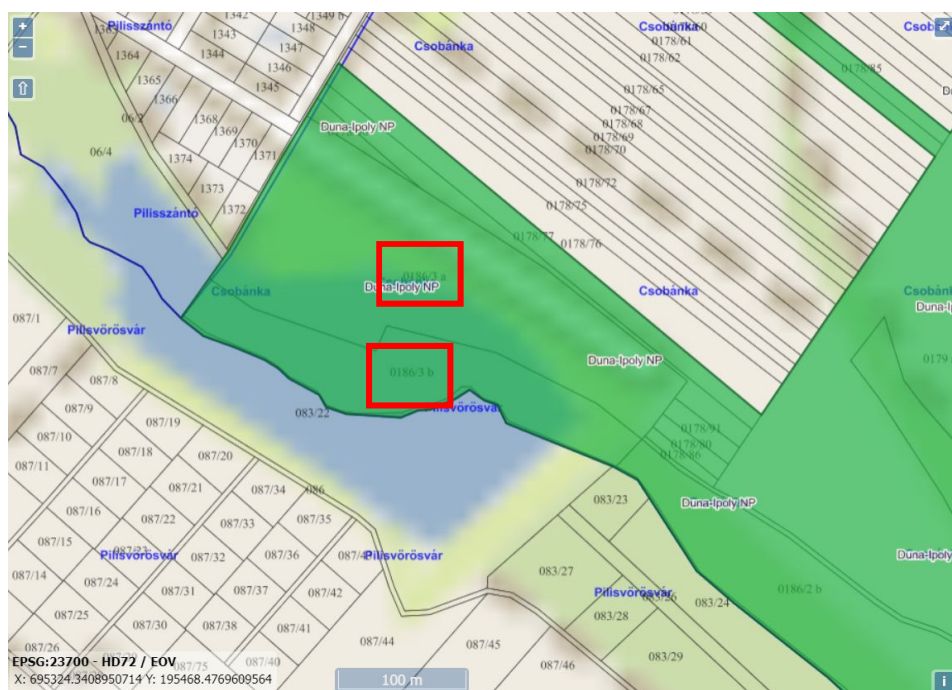
A vizsgálat tárgya a Csobánka 0186/3 helyrajzi számú földrészlet.

A Természetvédelmi Információs Rendszer (TIR) interaktív térképe (<https://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu>) alapján ezen a helyrajzi számon egy „a”- és egy „b”-alrészlet osztozik (ld. 53. ábra), melyek, több csatlakozó földrészlettel együtt, országos védelem alatt állnak, a Duna-Ipoly Nemzeti Park részei (ld. 54. ábra).

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

56. ábra A Határréti-tó kapcsán vizsgálandó földrészteltek elhelyezkedése. (Forrás: TIR)

57. ábra A Határréti-tó országos védelem alatt áll. (Forrás: TIR)

A fenti okból a terület jelenleg is védelem alatt áll, sőt, magas természetvédelmi kategóriába tartozik, ill. olyan kategóriába tartozik, mely a helyi védelmet kizárja. Más védelmi kategóriák mellett lehetséges és indokolt lehet a helyi védelem szorgalmazása, de országos védelemmel kizárják egymást.

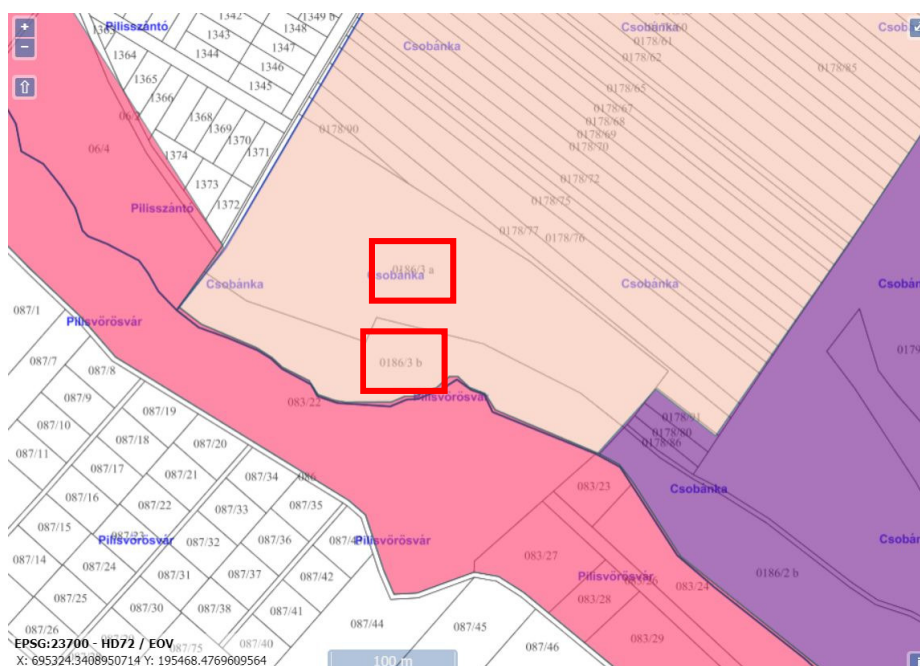
A tó meder és partszél mindezekén túl az országos ökológiai hálózatnak is része, mint pufferterület (melyet az alábbi, 55. ábra térképén a PT-kezt halványrózsaszín felületszínezés jelez).

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

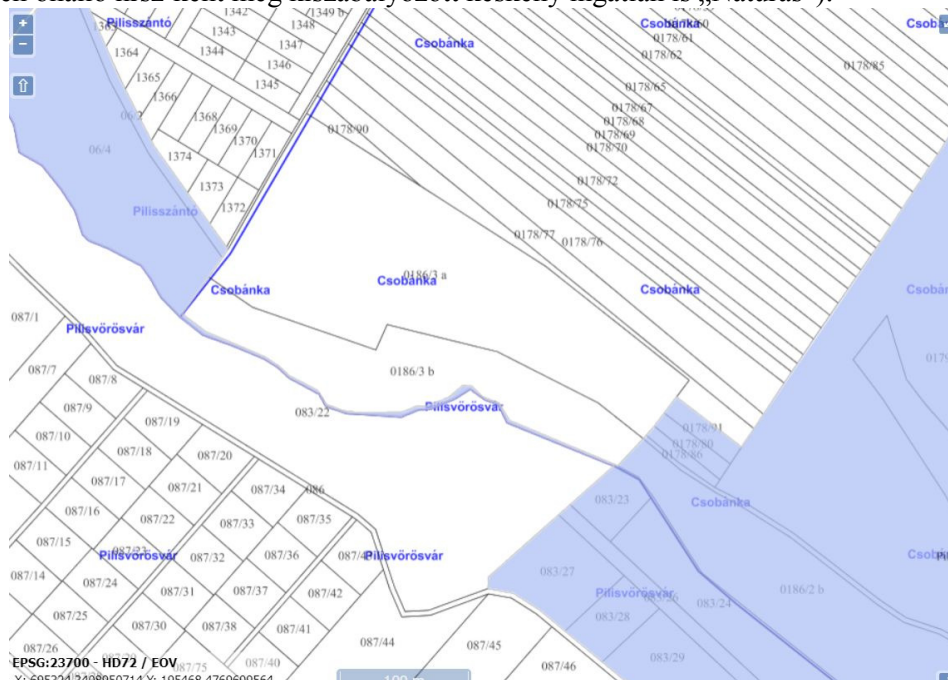
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

58. ábra Országos ökológiai hálózat övezetei a Határréti-tó környezetében. (Forrás: TIR)

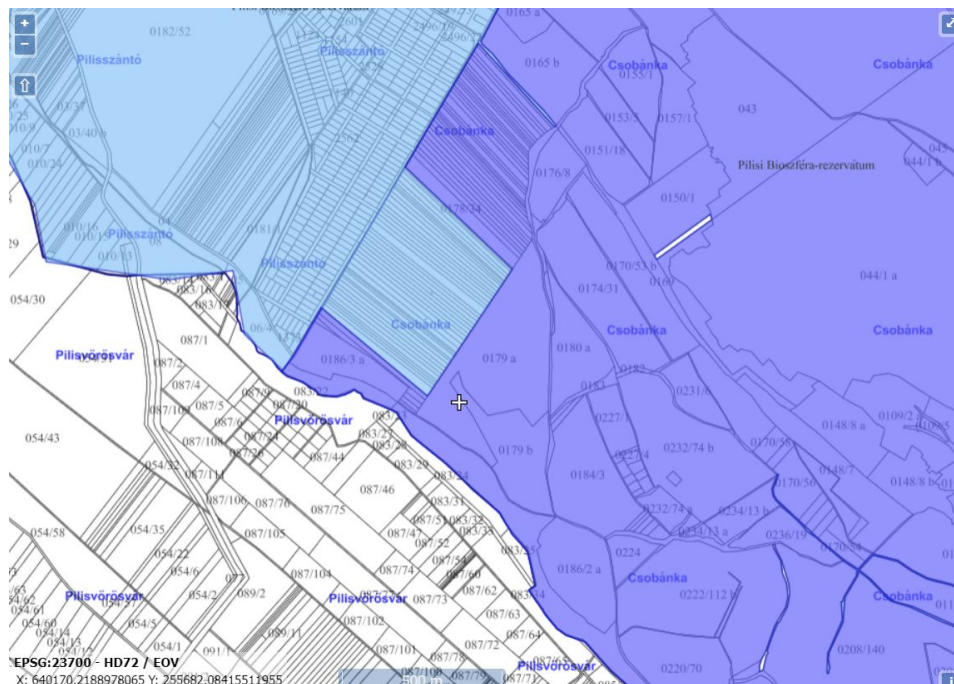
A terület nem része a Natura 2000 területek hálózatának, azonban szomszédos vele (ideértve azt is, hogy a tó közepén önálló hrsz-ként még kiszabályozott keskeny ingatlan is „Naturás”):

59. ábra A Határréti-tóval szomszédos Natura 200 terület a „Pilis és Visegrádi-hegység” nevet viseli. (Forrás: TIR)

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

60. ábra Csobánka és környéke, az UNESCO „Ember és Bioszféra” (MAB)-területnek is része. (Forrás: TIR)

4. Az egyes helyi védelemre javasolt természetvédelmi értékek állapotfelmérése és kezelése

Csobánka nagyközség közigazgatási területén 9 fa, ill. facsoport került kijelölésre, a helyi jelentőségű védett természeti emlékek körében. Az értékek listája az alábbi táblázatokban tanulmányozható, valamint egyenként rövid leírást adunk közre állapotukról és a javasolt kezeléssel.

A 14. sz. táblázat a HÉSZ-ből származik. A bejárások tapasztalatai alapján módosításokat, pontosítást javasoltunk, melyet az érintett érték magyar fajnevével jeleztünk a 14. sz. táblázatban.

Az egyes fák, facsoportok könnyebb azonosítása érdekében a táblázatot kiegészítettük a földrészletek helyrajzi számával, a helyszín leírásával (ld. 15. sz. táblázat) és az egyes fák, facsoportok nevét is ugyanezen okból módosítani javasoltuk. (Egy esetben adott fajhoz tartozó egyed nem találtuk meg, viszont más rokonfajhoz tartozó értékes példányt megfigyeltünk. Másutt a darabszámban láttunk eltérést, ill. adott helyen több fa is védelemre javasolt.)

A későbbiekre nézve további fontos észrevételek:

1. Az egyedi védelemre való jelölést a jövőben folytatni szükséges.
2. A védelem oka jellemzően a fák kora és mérete. A faji hovatartozás mentén a tájidegen fajok egyedei nincsenek hátrányosan megkülönböztetve.
3. Az egyedi természetvédelmi oltalom mellett a fák, fasorok, facsoportok védelmét zöldfelületi rendeletben is kell/lehet szabályozni, tehát az imént említett védelmi szempontokon túl is lehet/szükséges szavatolni ezen és más zöldfelületi elemek védelmét. Ennek egyik oka az, hogy a későbbiekben idős fa „létrejötté” csak akkor várható, ha a fákat fiatalabb egyedként is óvjuk. Továbbá a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás egyik legfontosabb elemei a fák, ill. általában a zöldfelületek. Akár az

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

egy-egy faegyedek is bírhatnak olyan ökoszisztéma szolgáltatással, melynek lokális jelentősége van (elegendő itt példaként a szert ortodox templom kertjében álló idős diófát említeni, mely több tíz m²-nyi felületet árnyékol, tart hűvösen nyári melegben).

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

15. táblázat Csobánka helyi jelentőségű védett természeti emlékei a HÉSz (a 10/2016. (XI.25.) önkormányzati rendelet) 3. függeléke alapján. * Megváltozott helyrajzi számok

^m A 2024. évi vizsgálat alapján módosítás szükséges. A módosítás a 15. sz. táblázatban tekinthető meg végleges formában. A módosítás okának leírása az egyes fák, facsoportok leírásánál olvasható.

Magyar név	Latin név	db	Törzs- átmérő / korona átmérő (cm/m)	Hely, hrsz
Csertölgy	Quercus cerris	1	70/14	belterület 3009* 0241/2
Kocsányos tölgy ^m	Quercus robur	1	30/8	belterület 3009* 0241/2
Platán facsoport ^m	Platanus occidentalis	8	70-100	603
Nagylevelű hárs ^m	Tilia platyphyllos	1	70/13	Béke út 13/A
Idős fenyők ^m	Pinus sp. facsoport		50/12	szerb temető
Korai juhar ^m	Acer platanoides fasor		40/9	köztemető
Eperfa	Morus alba	1	80/12	Táncsics-Bem u.
Diófa	Juglans regia	1	70/13	szerb-ortodox templom
Vadgesztenye	Aesculus hippocastanum	2	50/9	Szerb tér

16. táblázat Csobánka helyi jelentőségű védett természeti emlékeinek összefoglaló, módosított listája.

Magyar név	Latin név	Darab	Hrsz	Helyszín
1. Csertölgy (középkorú)	Quercus cerris	1	0241/2	A Fő út mentén, a volt cserkészotthon falu- központ felé eső, nem használt bejárata melletti fa.
2. Csertölgy (idős)	Quercus cerris	1	0241/2	A Fő út mentén, a volt cserkészotthon bejáratától az útelágazás felé eső fa.
3. Platánok	Platanus occidentalis	13	603	Fő úthoz csatlakozó volt cserkészparkban lévő fák.
4. Nagylevelű hárs	Tilia platyphyllos	1	288, 390/2	A szerb-ortodox templommal szemben található, a Béke út 15. sz. ház előtt.
5. Szerb temető idős fái		5	121	Szerb temető
6. Római katolikus temető idős fái			150/1	Római katolikus temető

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu , dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

CSOBÁNKA HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEI ÉS ÉRTÉKEI
MEGALAPOZÓ ÁLLAPOTFELMÉRÉSI DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

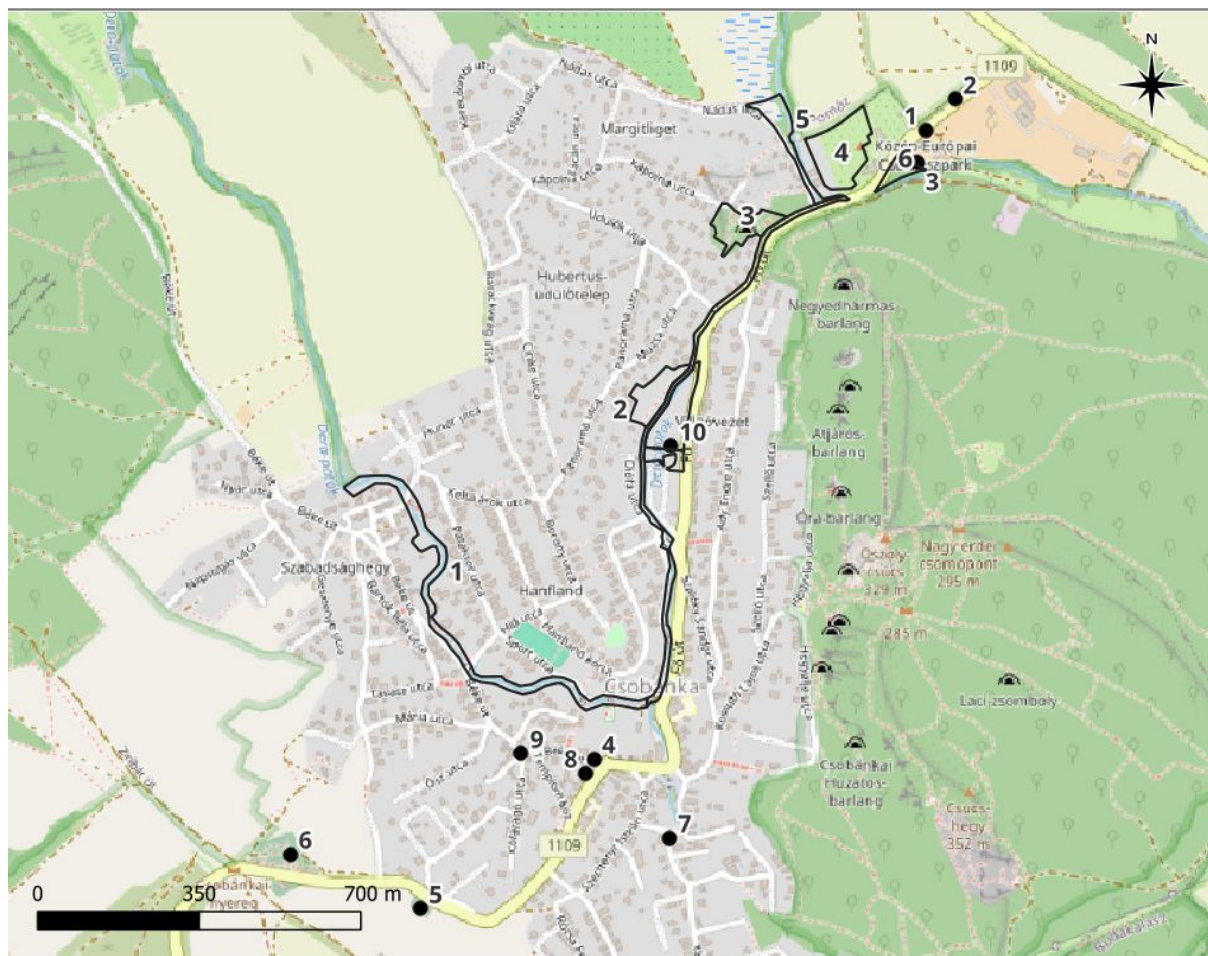
Magyar név	Latin név	Darab	Hrsz	Helyszín
7. Táncsics utcai fehér eperfa	Morus alba	1	835	Táncsics utcától a Bem utca felé átvezető lépcső mellett.
8. Diófa	Juglans regia	1	1	A szerb ortodox templom parkjában áll.
9. Szerb téri vadgesztenyék	Aesculus hippocastanum	2	288	Szerb tér a szerb templom alatti utcában, attól kb. 100 m-re beljebb. a kereszt előtt
10. Páfrányfenyők	Ginkgo biloba	2	605/1	Az Ybl-villa kertje

61. ábra Helyi védett és védelemre javasolt fák, facsoportok elhelyezkedése Csobánka területén. A sorszámozás a 16. táblázat szerinti. (Forrás: OSM)

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

62. ábra Csobánkai helyi védett területek, valamint fák, facsoportok elhelyezkedése. (Forrás: OSM)

A fák általános favédelmi és természetvédelmi szempontokat is figyelembe vevő kezelési tervét a 16. sz. mellékletben foglaltuk össze.

4.1. Fő úti idős csertölgy helyi természetvédelmi érték

A fa a csobánkai elágazástól a falu központja felé, az út jobb oldalán található. Törzsmérete eléri az egy métert, magassága 18-20 m. A fa a rendelkezésre álló tér miatt nagyon szép habitusú. Törzse, ágai látható károsodástól mentesek. A lombkorona alsó árnyékolt részén néhány száraz ág figyelhető meg, mely természetes jelenség. A fa bőven terem: alatta a rézsűben, az árok, az út szélén nagyszámú fiatal utódja figyelhető meg, melyek közül, a kaszálás miatt egy sem cseperedhet fává.

A fa védettsége indokolt.

Fő kockázati tényező lehet számára az út és az árok esetleges szélesítése, karbantartása, az úrszelvény kezelése, melyek az ágakat és a gyökérzetet érinthetik, ezért a fa állapotának megőrzése érdekében a kapcsolódó műveletek során szükséges körültekintően eljárni. A fő hangsúly a megelőzésen van. A fa körüli területeken kerülni kell a vízellátását károsan befolyásoló tevékenységeket, mint pl. árok burkolása, mélyítése, szélesítése.

4.2. Fő úti középkorú csertölgy helyi természetvédelmi érték

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

A hajdani cserkészpark nem használt autóbejárója közelében található csertölgy törzsátmérője kb. 60-7 cm, magassága 14-16 m.

Szép, egészséges törzsű, lombkoronájú fa, melynek útfelőli részén, vélhetően az őrsvérvény biztosítása miatt, egyes ágak levágása, visszavágása nyomai figyelhetők meg, valamint az alsó ágak egy részén száradás tapasztalható. A fa alatt bő makktermés jelenként számos kis csemete figyelhető meg.

A fa védelme indokolt.

A fa gyökérzetének, törzsének, lombkoronájának védelme érdekében meg kell előzni egy esetleg útszélesítés, út- és őrsvérvény-karbantartás, árkolás során vélhetően bekövetkező káros hatásokat. Mellőzni kell a lombkorona által árnyalt terület burkolását, bolygatását, és általában is meg kell előzni a környező területeken a víz beszívargásának lehetőségét, annak érdekében, hogy a fa vízellátása hosszútávon biztosítva legyen.

4.3. Volt cserkészparki platánok helyi természetvédelmi érték

A kapott adatházisban nyolc egyed szerepel, melyek törzsátmérője 70-100 cm. A bejárás során 13 egyedet számoltunk össze, melyek 0,7-1,4 m átmérőjűek és 18-22 m magasak lehetnek. A fák egy hajdani park ültetett faállományának ma is impozáns, szép elemei, maradványai.

Külső jegyeik alapján fizikai állapotuk jó. Esetükben érdemes lenne a belső száraz, odvas részek feltárása érdekében részletesebb („fakoppo”) állapotfelmérést is végezni. Ennek igénye elsősorban a fák alatt lévő épületek, parkoló autók, személyek biztonságával függ össze (kockázatfelmérés). Természetvédelmi szempontból a száraz ágak, odúk a fák élőhelyi jelentőségét növelik, így nem tekintjük károsnak őket. (Ezen megállapítások a többi faegyedre is vonatkoznak.)

A platánok helyi védelem alá helyezése és szakszerű kezelése indokolt magas kork, termetük, kiemelkedő esztétikai, valamint kultúrtörténeti jelentőségük miatt, annak ellenére, hogy maga a faj tájidegen, díszfafaj.

A fák állapotára nézve kockázatot jelenthet a tápanyag- és vízellátásukat károsan befolyásoló hatások, így környezeti talajának burkolása, a talaj bolygatása, ezért a terület használata, átépítése során a fák törzse körüli talajfelszín és gyökérzetüket burkolni, talajmunkákkal károsítani nem szabad.

4.4. A szerb ortodox temető fái helyi természetvédelmi érték

A temetőben két idős fenyő (*Pinus sp.*) védettségét irányozták elő, azonban a két fenyőn túl további idős fák is védelemre érdemesek.

A két erdei fenyő (*Pinus sylvestris*) törzsátmérője 0,7-0,8 m, magasságuk kb. 15 m. Mindkét fa sírra van növe, mely lehetett szándékos is, azonban kegyeleti szempontból lehet vitás kérdés is. A fák látható fizikai állapota jó. Száraz, törött ágaik csak alul és belül, tehát a lombkorona árnyékolt részein találhatók, mely természetes jelenség. A temetőrész vélhetően alacsony látogatottsága, a rendszeres kezelés hiánya miatt a letörő ágak okozta potenciális balesetveszély alacsony, elhanyagolható, ill. a száraz ágak szakszerű eltávolításával a minimális kockázat is megszüntethető.

A temetőrész újra használatba vételével összefüggésben merülhet fel a fák érintettsége. A temető majdani hasznosításának mikéntjét a fák megtartásával javasoljuk. Ez esetben is fontos a gyökérzet körüli földtömeg védelme, sértetlenségének megőrzése, a fák törzsét, ágait érő hatások előzetes kivédése.

A temetőben található további értékes, idős fák:

1. Kislevelű hárs: A temető felső, hátsó telekhatára közelében. Átm.: 0,7 m. H.: 18-20 m. Gallyazás nyomait viseli. Jó állapotú.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

2. Vadgesztenye 1.: A temető felső, hátsó telekhatára közelében. Átm.: 0,7 m. H.: 18 m. Jó állapotú.
3. Vadgesztenye 3.: A temető felső, hátsó telekhatára közelében. Átm.: 0,7 m. H.: 18 m. Jó állapotú.
4. Vadgesztenye 3.: A temető út felőli szélén lévő sírsorban. Átm.: 0,6 m. H.: 14 m. Jó állapotú, de teljesen rá van növe egy sírra.
5. Vadgesztenye 4.: A temető út felőli széléhez közel, a rézsűben. Átm.: 0,2-0,4 m (kéttörzsű) Jó állapotú.

63. ábra A szerb ortodox temetőben az idős fenyőkön kívül öreg hársakkal és vadgesztenyékkel is találkozhatunk.

4.5. A római katolikus temetői fái helyi természetvédelmi érték

A kapott adatbázisban korai juhar (*Acer platanoides*)-fasor szerepel a köztemető területén. A római katolikus temetőben azonban tisztán korai juhar-fasor nem található, illetve a temető fáinak nagy része mind idős és – külső szemrevétele alapján – jó fizikai állapotban lévő fa. A temetőben idős korai, hegyi, mezei juharok, vadgesztenyék találhatók. Védelmüket az egyenkénti védelem is biztosíthatja, de az együttes védelem is, ezért a római katolikus temető idős védett fái formájában javasoljuk védeni őket.

A fák egyenkénti vizsgálatát megkezdjük, de nagy számuk és egységes kezelésük miatt is a fák együttes bemutatására és védelmére jutottunk. A fák jellemzően 0,5-0,7 m törzsmérőjű, 18-20 m magas egyedek.

Látható fizikai állapotuk között vannak eltérések, de döntően egészséges, szép törzsű, lombkoronájú példányok. Jelentősebb szárazodást kevés példánynál tapasztaltunk.

A temetői elhelyezkedésük miatt csak egy esetleges bővítés, átalakítás miatt kerülhetnek közvetlen veszélybe. Egyebekben a szükség szerinti, alkalomszerű szakszerű metszésen és a vízháztartásukat biztosító feltételek megóvása mentén van tennivaló, ill. figyelembe venni való szempont.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

64. ábra A római katolikus temető egyik idős vadgesztenyefája.

4.6. Táncsics utcai eperfa helyi természetvédelmi érték

A fa a Táncsics utca és a Bem utca között átvezető névtelen utca Táncsics utcai végén, a lépcsős szakaszon, meredek rézsűben található. A két utca között egy időszakos vízszállítási, bejárás előtti időszakban újraprofilozott árok is húzódik, mely a hivatalos térképek szerint a Dera patak felső szakasza. A fa átmérőjét 80 cm-ben állapították meg korábban, a 2024. nyári bejárás során iránytól függően 0,8-1,0 m-nek mértük a fa átmérőjét.

Magassága 10-12 m lehet. A fa korához, törzsméretéhez képest inkább alacsony, terebélyes és ferde növekedésű. Ez vélhetően annak köszönhető, hogy meredek rézsűben nő és számos korábbi metszés nyomai alapján eredeti habitusa kissé torzult. A fa ezen esztétikai jellemzői és tájidegen mivolta ellenére megtartásra, akár további jogi védelemre is érdemes. A védelmet szolgáló fő kezelési tevékenység a fa közvetlen károsodásának megelőzése, kíméletes metszés, az útépités, útkarbantartás, közművek fenntartása során.

A fa belső, statikai állapotának vizsgálata javasolt.

Amennyiben a fa stabilitását veszti (ld. ferde növekedés, rézsűben) és kidől, akkor eltávolítása szükségszerűen megtehető. Helyére honos, tájhonos fafaj egyedet javasoljuk ültetni, azonban előtte a rézsút célszerű rendezni a rézsű és a majdani fa állékonysága érdekében, valamint a fa túlélését szolgáló jobb vízmegtartó képességű állapotok biztosítása céljából (pl. padka, terasz kialakítása).

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

65. ábra A Tancsics utcai fehér eperfa.

4.7. A szerb ortodox templom kertjében álló diófa helyi természetvédelmi érték

A templomkertben két diófa található, melyek közül valószínűleg a templomtól az út felé eső egészséges, jó növekedésű fát javasolták védelemre. A templom mögött lévő diófa kedvezőtlenebb termőhelyi körülmények között található, de kora és ökoszisztéma szolgáltatásai (árnyalás) miatt az is kíméletet érdemel.

A védettkén nyilvántartott fa átmérőjét korábban 0,7 m-ben állapították meg, jelenleg 0,7-0,8 m közötti a fa törzsének átmérője. A fa magassága kb. 20 m lehet. A fa templomépülettől való távolsága miatt csak egy ága közelíti meg, éri el az épület tetejét, mely miatt az ág kíméletes, szakszerű metszése javasolt (ahogy minden esetben, így a másik diófa esetében is, mely szintén eléri a templomkertben álló másik épület tetejét).

A fa egy talajközeli, nagyátmérőjű ágát (d: 0,4 m) korábban levágták, a metszés gyógyul. Más metszések és alsó száraz ágak megfigyelhetők, de a fa összességében egészséges, szép, hatalmas termetű egyed, ezért védelme indokolt.

Védelme érdekében kerülni kell a talaj bolygatását és minden olyan beavatkozást, mely a fa vízellátását csökkenti, ill. fizikailag károsítja a fát.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu , dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

66. ábra A szerb ortodox templom kertjében álló idős diófa.

4.8. Béke utcai nagylevelű hárs helyi természetvédelmi érték

A fa a Béke utca 15. sz. lakóépület előtt áll, a kerítés vonalában nőtt. A fa törzse körül a kerítés vonala, a fa védelme érdekében, át lett helyezve. A törzs körül elegendő szabad talajfelszín nincs, a gyökérzet részben a járda, részben az utca burkolata alatt található. A terebélyes lombkorona eléri a magánház tetejét és átlóg a szomszédos telek fölé is. Közeliében vízakna is található.

(A fa a 288 hrsz-ú út földrészleté és a 309/2 hrsz-ú magántelkének határán áll. A lombkorona a 309/1 hrsz-ú földrészletre nyúlik át.)

A fa állapota a fent említett „környezeti adottságok” mellett és ellenére, külső jegyek alapján jó. Szép, hatalmas termetű, egészségesnek tűnő, védelemre érdemes példány. Törzsátmérője 0,7-0,8 m. Magassága kb. 20 m.

A fa védelme érdekében az infrastruktúrák fenntartása, fejlesztése (ld. tető, a járda és a vízakna műszaki védelme) során a fa gyökérzete, törzse, lombkoronája és vízellátásának megőrzése, védelme, esetleges javítása szükséges.

A fa törzsén több túraútvonal jele került felfestésre.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu , dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

67. ábra A Béke úti hárs látképe.

4.9. Szerb téri vadgesztenyék helyi természetvédelmi érték

A két vadgesztenye (*Aesculus hippocastanum*) több oldalról utakkal körülvett kis zöld szigeten áll. Törzsátmérőjük kb. 0,5 és 0,6 m. Magasságuk 10-12 m. Az úttól kiemelt szegéllyel elválasztott kis zöldfelület kiterjedése valószínűleg elegendő a két fa vízutánpótlásához, ugyanakkor mindkét fa nagyon közel áll a burkolatszegélyhez, vagyis gyökérzetük felülről való vízellátottsága korlátozott. Hosszútávon, a települési csapadékvizek természetalapú vízkormányozása mentén (ld. ide lefutó, burkolt utcák) felmerülhet a zöldfelületen esőkert kialakítása. Ez esetben a fák is több vizet kaphatnak, de gyökérzetük sérülését és a túl sok víz direkt rávezetését is meg kell előzni. A zöldfelületen áll egy szerb feliratú kereszt is.

A fák védelemre javasoltak. Kíméletes és szakszerű metszéssel alakíthatók (ld. űrszelvény biztosítása). A kisebbik fa egyik nagy ágának vége száraz, mely esztétikai és biztonsági okokból szakszerűen eltávolítható. (A holtfa és az odú esetleges megléte a fa élőhelyi jelentőségét ugyan növeli, de a viszonylag forgalmas településrészen a lehetséges konfliktusok megelőzése és a fák „általános” védelme érdekében a biztonsági szempontokat inkább előre soroljuk.)

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***
Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu , dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

68. ábra A Szerb téri vadgesztenyék látképe

4.10. Az Ybl-villa kertjében található két páfrányfenyő helyi természetvédelmi érték

A helyi védelemre javasolt területen álló két páfrányfenyő (halfarkfa, ginkgo, *Ginkgo biloba*) a 605/1 hrsz-ú terület déli részén található. Magasságuk kb. 20 m, törzsátmérőjük kb. 0,4 és 0,5 m, törzskerületük 2,6 és 3,1 m.

A két fa a hajdani kert két legimpozánsabb fái közé tartozik. A parkban viszonylag közel álló, idős fák lombkoronái már összeérnek, a fák egymást is kissé árnyalják.

A fák védelemre javasoltak, tájidegen voltak ellenére és mellett is (a fajt Kínából hozták Európába). Dekoratív, levele alapján is különleges, városi környezetet jól toleráló, ősi faj. Elsősorban a hímivarú példányait telepítik, mert a nőivarú példányok alá hulló húsos termések kellemetlen szagúak. A termések maradványai alapján fák, vagy egyikük nőivarú.

Kezelésüket az állapot szakszerű vizsgálata alapján lehet megkezdni.

5. Összefoglalás, a természetvédelmi kezelés szükségessége és fő irányai

Csobánka területén 8 helyi védelemre érdemes terület, valamint 9 fa, facsoport került kijelölésre. A védetté nyilvánítás eljárás lefolytatása nem volt teljeskörű, természeti állapotfelmérésre és kezelési tervek kidolgozására nem került sor. Természetvédelmi kezelés egyik területen sem történt, a Dera patak menti japánkeserűfű-irtás kivételével.

A területek közel mindegyikéről némi adat a Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány helyi védett területek országos szintű vizsgálata alapján áll rendelkezésre. További adatok az országosan védett és Natura 2000 területek védelmével és kezelésével foglalkozó Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság adatbázisa révén voltak elérhetők. Egységes és szélesebbkörű, kimondottan az egyes területekre vonatkozó adatbázis, tehát, mindeztáig nem volt elérhető.

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu, dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***

A 2024. évi vizsgálatok ezt a hiány pótolták, a megbízás adta keretek között: Tavasszal és nyáron néhány hónapra kiterjedő természeti állapotfelmérésre került sor, mely során a növényvilágot, a madárfaunát, a Dera esetében a vízi gerinctelen, kételtű és halfaunát kutattuk.

Az eredmények alapján a korábban védelemre javasolt területek egy részének további védelmét és egy további terület védelem alá helyezését javasoltuk.

Egyes területek esetében további élőlény-csoportok vizsgálata is szükséges a jövőben, pl. a jó természetességű erdőfoltok esetében az idős fákhoz, holtfához kötődő rovarok és denevérek kutatása javasolt. Mindezeket túl a törvényi előírások miatt (ti. a természetvédelmi kezelési terveket legalább 10 évente felül kell vizsgálni), szükséges lesz a vizsgálatokat ismételt elvégezni, az állapotváltozások és a gyakorlati kezelés hatásának nyomon követése, az ismeretek bővítése érdekében. A területek védelmének jellege és szükségessége eltér. Láthatóan vannak olyan területek, melyek évtizedek alatt semmilyen természetvédelmi célú beavatkozást nem kaptak, mégis értékesek. Ennek az oka az, hogy nem természetvédelmi célú beavatkozások elkerülték őket, vagyis magukra lettek hagyva, a természetes folyamatok érvényesültek (ld. Margi-ligeti kastély parkjának értékes erdőfoltja, Hubertusz-kápolna erdeje, Holdvilág-árok). Más esetben, a Dera mentén, a japánkeserűfű irtása pedig nemcsak természetvédelmi cél, hanem átfogó, vízgazdálkodási, zöldfelületkezelési cél is. Mindezeket túl természetesen számos kezelési cél és mód lehetséges, de az említett példákkal azt akartuk érzékelteni, hogy a védetté nyilvánítás nem egy intenzív parkfenntartást jelent, hanem a természeti folyamatok támogatását, eredményeik megőrzését, így sokszor a károsító tényezők pusztá kizárása (kotrás, fakivágás, gyepfeltörés, szemetelés megelőzése) és a szemlélet- és tudatformálás, környezeti nevelés is elegendő lehet. Mindezeket túl vannak nagyobb léptékű, élőhelyrehabilitációs tevékenységek is, pl. a Dera esetében, melyek pályázati forrásból finanszírozhatók.

A védett fák és facsoportok, mint helyi, egyedi védelem alatt álló értékek esetében minden korábban felsorolt értéket védelemre javasoltunk. Az értékek körét kiegészítettük, mert a bejárások során további védelemre érdemes fákat is találtunk, esetenként a már kijelöltek közvetlen közelében. Az egyedi védettségre érdemes értékek kutatását és védelmét a jövőben is folytatni szükséges, csak így fognak megmaradni az utókornak!

A természetvédelmi kezelési tervek (KT) a jogszabályi előírások alapján készültek. Egyfelől a megadott struktúra, másfelől a területek hasonló problémái miatt részben hasonló KT-k születtek, de, természetesen, területenként teljesen egyedi intézkedések kerültek megfogalmazásra (pl. tájidegen növényfajok visszaszorítása, tájhonos fajok védelme mindenhol aktuális, de a fajok és a részcélok eltérnek). Legfontosabb teendő a területek kíméletes használatának biztosítása, mely belterületi védett területek esetében igen nehéz: kis kiterjedésük, az általában intenzíven használt környezetük felől érkező hatások miatt a lakosság és a közterületek kezelőinek partneri bevonása mindenképpen szükséges.

6. Felhasznált irodalom

- Borhidi A. (1993): A magyar flóra szociális magatartás típusai, természetességi és relatív ökológiai értékszámai. – KTM-JPTE, Pécs 95 pp.
- Bölöni J., Molnár Zs., Kun A. (szerk.) 2011: Magyarország élőhelyei. A hazai vegetációtípusok leírása és határozója. ÁNÉR 2011. MTA ÖBKI, Vácrátót.
- Dövényi Z. szerk. (2010): Magyarország kistájainak katasztere. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.
- Haraszthy, L. (szerk.) 2014: Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon – Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár
- Molnár, Z., & Kun, A. (2011). Magyarország élőhelyei: vegetációtípusok leírása és határozója: ÁNÉR 2011. MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót, Hungary.
- Simon T. (1988.): A hazai edényes flóra természetvédelmi-érték besorolása. Abstracta Botanica 12: 1-23 Horváth F és mtsai (1995.): Flóra adatbázis 1.2. MTA ÖBKI, Vácrátót

<https://maps.arcanum.com/hu/>

<https://www.fentrol.hu/hu/>

<https://erdoterkep.nebih.gov.hu/>

<https://termeszetvedelem.hu/>

RENATUR 2005 BT.

*** Székhely: 2000 Szentendre, Frangepán u. 16. *** Postacím: 2030 Érd, Szilvafa u. 9/4. ***

Tel.: +36 70 325 02 54 *** E-mail: info@renatur.hu , dukayigor@gmail.com *** Honlap: www.renatur.hu ***